

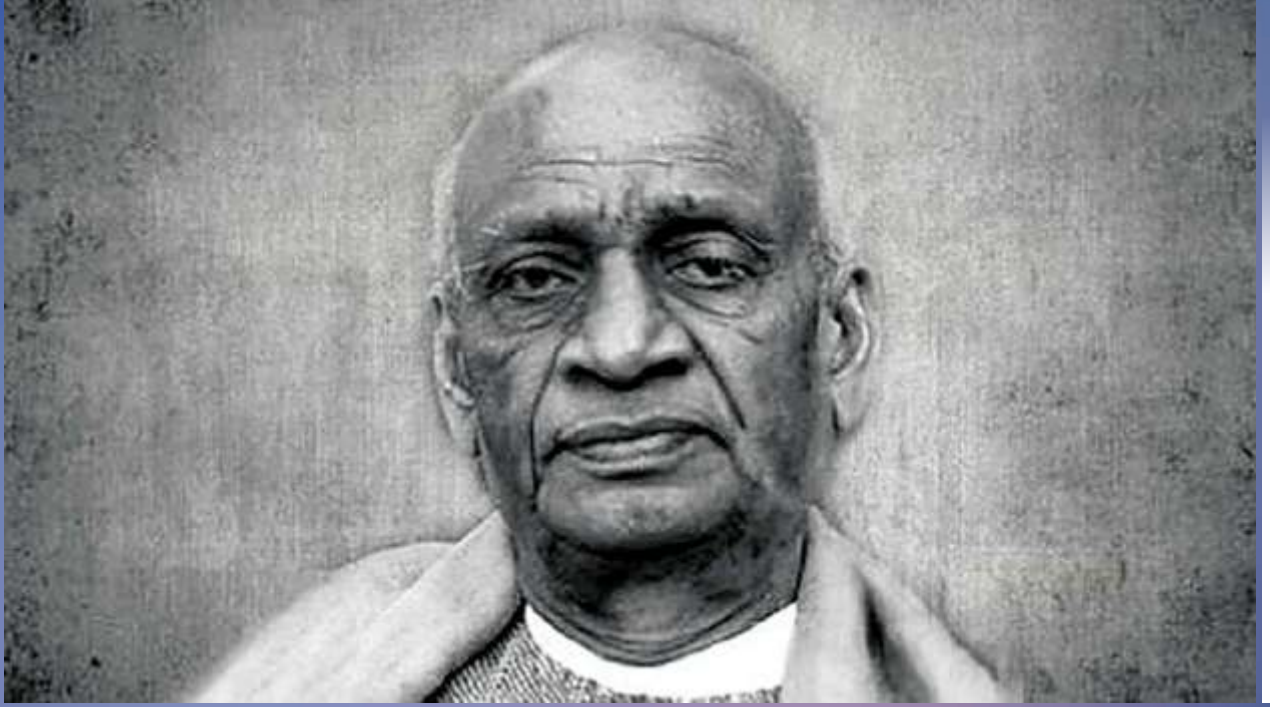
સમસ્ત પાટીદારની એકતાનું ધામ

સરદારધામ

વર્ષ-૭ • અંક-૫ • ડિસેમ્બર, ૨૦૨૧

એક વિચાર

સરદાર જયંતીના શુભદિને સરદાર સાહેબના સપનાં સાકાર કરવા નમ્ર પ્રયાસ

એક ઉડાન દિલ્હી કી ઓર...
શુભારંભ સમારોહ

ધી કાલુપુર કોમર્શિયલ કો-ઓપરેટીવ બેંક લિ.
સ્થાપના : ૧૯૭૦ મલ્ટી સ્ટેટ શિક્ષ્યુલ બેંક

MSME
ધિરાણ

7.75%

₹ ૧ કરોડ સુધીના
ધિરાણ માટે
(રેટીંગ આધારીત)

MSME
ધિરાણ

8.00%

₹ ૧ કરોડ થી વધુના
ધિરાણ માટે
(રેટીંગ આધારીત)

વેપાર મિત્ર ધિરાણ યોજના

નાના અને મધ્યમ ટ્રેડિંગ કરતાં વેપારીઓ માટેનું ધિરાણ

- માસિક સ્ટોક અને બુક ડેબ્ટ સ્ટેટમેન્ટ આપવામાં રાહત.
- ઓવરડ્રાફ્ટ ધિરાણની સગવડ
- પ્રોપર્ટીના વેલ્યુશનના ૭૦% સુધીનું ધિરાણ

8.00%

₹.૧ કરોડ સુધીનું
ધિરાણ

@ designcopper

7378309191 (MISSED CALL) • 1800 233 99999 (TOLL FREE) • www.kalupurbank.com

* શરતોને આધિન
* વ્યાજના દર વખતીવખતના ફેરફારને આધિન

હેડ ઓફિસ : “કાલુપુર બેંક ભવન”,
આશ્રમ રોડ, અમદાવાદ-૧૪.

ફોન નં. : ૨૭૫૮૨૦૨૦ થી ૨૭૫૮૨૦૨૬
E-mail : info@kalupurbank.com

Network

59 Branches
62 ATMs

મિશન-૨૦૨૬ અંતર્ગત

સરદારધામનાં 5 લક્ષ્ય બિંદુઓ

બિલ્ડિંગ પ્રોજેક્ટ

(અંતર્ગત ૧૦૦૦ કરોડના ખર્ચે ૧૦૦૦૦ ઈકરા-ઈકરીઓ માટે પરવડે તેવા સુવિધાયુક્ત છાત્રાલયનું (ઈન્સ્ટિટ્યૂટ) નિર્માણ કરવું)

GPSC / UPSC Defence / Judiciary

સિવિલ સર્વિસ કેન્દ્ર

(અંતર્ગત ૧૦૦૦૦ ઈકરા-ઈકરીઓને વહીવટી સેવામાં મોકલવા)

ગ્લોબલ પાર્ટીદાર બિઝનેસ સમિટ (GPBS) ૨૦૧૮-૨૦-૨૨-૨૪-૨૬

ગ્લોબલ પાર્ટીદાર બિઝનેસ ઓર્ગેનાઈઝેશન (GPBO)

(પ્રથમ હરોળના ૧૦૦૦૦ ઉદ્યોગપતિઓનું સંગઠન)

યુવા તેજ/તેજસ્વિની સંગઠન

(અંતર્ગત ૧૦૦૦૦૦ થી વધુ રાષ્ટ્રપ્રેમી યુવાઓનું સંગઠન)

તંત્રી
ગગણ સુતરિયા

પરામર્શક સમિતિ

એચ. એસ. પટેલ (IAS, Retd.)
સી. ઈ. ઓ., સરદારધામ

દી. જી. ઝાલાવાડિયા
માનદમંત્રી

સહતંત્રી
ડૉ. જાગૃતિ જે. પટેલ
ઉપપ્રમુખ, સરદારધામ,
કન્વીનર, દીકરી સ્વાવલંબન યોજના

સંપાદક
કૃષ્ણકાંત જે. પટેલ

જાહેર ખબર વિભાગ :
7575001428

નોંધ
આ માસિકમાં છપાતા લેખ, જાહેરાત અને માહિતી
જે તે લેખક કે કંપનીના છે તેની સાથે તંત્રી કે
સંસ્થા સહમત છે તેવું માનવું નહીં. સર્વ હક્ક
પ્રકાશકને સ્વાધિન. ન્યાયતંત્ર અમદાવાદ

મુખ્ય કાર્યાલય
સરદારધામ

એસ. પી. રીંગ રોડ,
વૈષ્ણોદેવી સર્કલ,
અમદાવાદ-૩૮૨૪૨૧

ફોન : ૭૫૭૫૦૦૧૫૪૮/૯૬/૯૭, ૭૫૭૫૦૦૧૪૨૮/૩૮
ઇ-મેલ: info.sardardham@gmail.com
વેબસાઇટ : www.sardardham.org
ટ્રસ્ટ રજી. નં. ઈ/૨૦૯૨૪/અમદાવાદ

Printed, Published by GAGJIBHAI G. Sutariya on behalf
of SARDARDHAM and Published from Near Royal
Heights, S.P. Ring Road, Vaishnodevi Circle,
Ahmedabad-382421
Editor-GAGJIBHAI G. Sutariya

મારા બાલા બંધુ-ભગિનીઓ,

ગ્રામ્ય સમાજમાં ૩૦ વર્ષ પહેલાં ઠીક ઠીક સાધન સંપન્ન મા-બાપના સંતાનો જ ઉચ્ચ શિક્ષણ મેળવી શકતા હતા. સામાન્ય આર્થિક સ્થિતિવાળા ભાઈઓ પોતાના સંતાનોને ઉચ્ચ શિક્ષણ આપવાનું વિચારી પણ નહોતા શકતા. ધીમે ધીમે આર્થિક, સામાજિક, રાજકીય પરિસ્થિતિમાં બદલાવ આવ્યો જેમાં મુખ્યત્વે સારા-ચોમાસા, સામાજિક જાગૃતિ ઇચ્છિત રાજકીય પરિવર્તન આ પરિસ્થિતિએ ગ્રામ્ય સમાજમાં શિક્ષણ તરફની દ્રષ્ટિમાં આમૂલ પરિવર્તન આણ્યું. જેમાં મુખ્યત્વે શિક્ષણની ભૂખ એટલી વધી કે ૩૦ વર્ષ પહેલાં ગરીબ ગણાતા ખેડૂતના સંતાનો કલ્પી ન શકાય તેવું ઉચ્ચ શિક્ષણ મેળવી સ્થિર થવા મંડ્યા અને તે જોઈને શિક્ષણની ભૂખ પ્રજ્વળ બની. આ કારણે ઉચ્ચ શિક્ષણ મેળવવા માટે સમસ્યાઓ પણ ઉભી થઈ. શિક્ષણ, રહેવા, જમવાનો ખર્ચ અત્યંત વધ્યો. સમાજોએ ઊભી કરેલી સગવડો-છાત્રાલયોની કમી વરતાવા લાગી અને ફરીથી જાહેર જીવનમાં સેવા, સફ્ફનોની કસોટી શરૂ થઈ. હજારો-લાખો વિદ્યાર્થીઓને રહેવાની સમસ્યા થઈ. સમાજે રહેવા માટે નાના-મોટી હોસ્ટેલ્સ બનાવી પરંતુ તેની ગેપ (ખાદ) પૂરી શકાય નહિ. સામાન્ય આર્થિક પરિસ્થિતિમાં ગુજારો કરતાં ગ્રામ્ય સમાજ અદ્યતન સુધરેલું બિયારણ, ખાતર, દવા વગેરેનો વ્યાપક ઉપયોગ કરતો થયો અને કુદરતે સારા ચોમાસા આપ્યા, જેના કારણે જે ખેડૂતો ૫૦ કે ૧૦૦ વીધામાં ઉત્પાદન લેતા હતા તે ૨૦ થી ૨૫ વીધામાં લેવા લાગ્યા અને તેમાંય ખેતીની પેદાશના ભાવો પણ સારા મળવા લાગ્યા. ઓછી ખેતી ધરાવતા ખેડૂતોના સંતાનો પણ કોલેજ શિક્ષણ પ્રાપ્ત કરતા થયા તેમાંય સેલ્ફ ફાઇનાન્સ, ગ્રાન્ટેડ સરકારી કોલેજોનો વ્યાપ બહુ મોટા પ્રમાણમાં થયો, આ તકનો લાભ ગ્રામ્ય ખેડૂતોના દીકરા-દીકરીઓએ વધુમાં વધુ લીધો. હવે સમાજે એક જુટ થઈ પોત પોતાના ક્ષેત્રમાં બીજી તમામ બાબતોને કોરાણે મુકી આવતા દશ વર્ષ માટે યુવાધનમાં રોકાણ કરીએ તો જ સુદઢ - યુવા - પેઢી - સમાજ ઉપયોગી શઈ શકીશું અને વર્ષો સુધી સમાજને તેના ફળ મળતા રહેશે.

આપનો કલ્યાણ મિત્ર,
ગગણ સુતરિયા

અનુક્રમણિકા

એક ઉડાન દિલ્હી કી ઓર...
શુભારંભ સમારોહ

ટીમ સરદારધામ

૬

પ્રગતિના પથ પર ચાલીએ
પ્રકૃતિને કદી ન ભૂલીએ

વૃંદા મનજીત

૨૮

મણિબહેનના “અદ્ભુત કામ”

રાજમોહન ગાંધી

૧૧

વકતૃત્વકલાની મહારાણી

સુધા મૂર્તિ

૩૩

ભારતની ખનિજ સમૃદ્ધિ

સ્વામી સચ્ચિદાનંદ

૧૫

કાનની કેળવણી વિના કેળવણી અદૂરી

પદ્મશ્રી ગુણવંત શાહ

૩૭

રાષ્ટ્રભાષા અને લિપિ

ગાંધીજી

૧૮

ભારતીય સંસ્કૃતિનો પ્રચાર

સ્વામી વિવેકાનંદ

૪૦

લોકોપયોગી માર્ગદર્શન

ટીમ સરદારધામ

૨૩

હોકીના જદૂગર
ખેલાડી મેજર ધ્યાનચંદ

૪૨

ટીમ સરદારધામ

અમદાવાદ ઝોન

નટુભાઈ એમ. પટેલ - ઉપપ્રમુખ
જશવંતભાઈ એ. પટેલ - ઉપપ્રમુખ
CA વી. વી. પટેલ - ઉપપ્રમુખ
સ્વજીભાઈ પી. વસાણી - ઉપપ્રમુખ
રમેશભાઈ બી. મેશિયા - ઉપપ્રમુખ
નાગજીભાઈ એન. શિંગાળા - ઉપપ્રમુખ
પ્રો.ડો. જાગૃતિબેન જે. પટેલ - ઉપપ્રમુખ
CA બી. કે. પટેલ - માનદ્વંત્રી
જગદીશભાઈ વી. ભુવા - ચીફ ફાઈનાન્સ સેક્રેટરી
ટી. જી. ઝાલાવાડિયા - માનદ્વંત્રી / ચેરમેન સિવિલ સર્વિસ કેન્દ્ર
કાંતિભાઈ એલ. ગઢિયા - એડવાઈઝર
દિલીપભાઈ એમ. પટેલ (નેતાજી) - એડવાઈઝર
ગોવિંદભાઈ જી. વરમોરા - એડવાઈઝર
કાંતિભાઈ એન. પટેલ (રામ) - એડવાઈઝર
પ્રસન્નભાઈ એન. પોલરા - ફાઈનાન્સ સેક્રેટરી
કે. આર્થ. પટેલ - મંત્રી
અબજીભાઈ કે. ધોળુ - મંત્રી
સંજયભાઈ કે. સાવલિયા - મંત્રી
ભરતભાઈ એચ. રાદડિયા - મંત્રી
કરસનભાઈ જી. પટેલ - મંત્રી
મંગળદાસ જે. પટેલ - મંત્રી
મહેન્દ્રભાઈ જે. વાડદોરિયા - મંત્રી
પ્રકાશભાઈ પી. વરમોરા - મંત્રી
મનોજભાઈ ટી. ડોબરિયા - મંત્રી
એફ. સી. પટેલ - મંત્રી
રામભાઈ એમ. શેલડિયા-પ્રોજેક્ટ ચેરમેન - ફેઝ-૨

મધ્ય ગુજરાત ઝોન

પારૂલભાઈ એલ. કાકડિયા - ઉપપ્રમુખ
રમેશભાઈ એ. પટેલ - ફાઈનાન્સ સેક્રેટરી
દુષ્યંતભાઈ આર. પટેલ - એડવાઈઝર
શ્રી નારાયણભાઈ વી. પટેલ - એડવાઈઝર
ઘનશ્યામભાઈ સી. બોરડ - મંત્રી
વિપુલભાઈ વી. ગજેરા - મંત્રી
ઘનશ્યામભાઈ જે. પટેલ - મંત્રી
હસમુખભાઈ વી. કોઠિયા - મંત્રી
કાંતિભાઈ વી. ભુવા - મંત્રી

દક્ષિણ ગુજરાત ઝોન

દિયાળભાઈ કે. વાઘાણી - ઉપપ્રમુખ
મનહરભાઈ જે. સાયપરા - ઉપપ્રમુખ
કેશુભાઈ એચ. ગોટી - એડવાઈઝર
રામજીભાઈ એસ. ઈટાળિયા - એડવાઈઝર
ગોરધનભાઈ આર. આસોદરિયા - એડવાઈઝર
હરેશભાઈ ડી. પરવાડિયા - મંત્રી
સ્વજીભાઈ પી. મોણપરા - પ્રોજેક્ટ ચેરમેન
જસમતભાઈ એન. વિડીયા - પ્રોજેક્ટ વાઈસ ચેરમેન
સુરેશભાઈ એ. પટેલ - પ્રોજેક્ટ વાઈસ ચેરમેન
ધીરૂભાઈ વી. માલવિયા - પ્રોજેક્ટ ઈન્ચાર્જ

સૌરાષ્ટ્ર ઝોન

પરેશભાઈ એમ. ગજેરા - ઉપપ્રમુખ
વલ્લભભાઈ એમ. સતાણી- ફાઈનાન્સ સેક્રેટરી
નાથાભાઈ એમ. કાલરિયા - એડવાઈઝર
જગજીવનભાઈ આર. સખીયા - એડવાઈઝર

સૌરાષ્ટ્ર ઝોન

મહેન્દ્રભાઈ વી. ગજેરા - મંત્રી
મહેન્દ્રભાઈ ફળદુ - મંત્રી
મુંબઈ ઝોન
કાનજીભાઈ કે. પટણી - એડવાઈઝર
કાંતિભાઈ એમ. ભાવાણી - મંત્રી
સી. ઈ. ઓ.
એચ. એસ. પટેલ, IAS (Retd.)
સિવિલ સર્વિસ કેન્દ્ર
સી. એલ. મીના, IAS (Retd.) ડાયરેક્ટર
કન્વીનર - સુથ GPBO
ભાવિનભાઈ આર. પટેલ
પ્રમુખ સેવક
ગગજી સુતરિયા

એક ઠિડાન દિલ્હી કી ઓર... શુભારંભ સમારોહ

સરદારધામ તેના મિશન ૨૦૨૬ અંતર્ગત નિર્ધાર કરેલા લક્ષ્યબિંદુઓ સિદ્ધ કરવા માટે કાર્યરત છે તેમાંનું એક લક્ષ્યબિંદુ GPSC-UPSC છે. જેના માધ્યમથી પાટીદાર સમાજના ૧૦,૦૦૦ દીકરા દીકરીઓને રાષ્ટ્રની સેવા માટે વહીવટી ક્ષેત્રમાં મોકલવા છે. તે અંતર્ગત સરદારધામ દ્વારા અલગ-અલગ શહેરોમાં સિવિલ સર્વિસ સેન્ટરો શરૂ કરવામાં આવી રહ્યાં છે. આ લક્ષ્યબિંદુનો ભાગ એટલે મિશન ૧૦૦ IAS. આ માટે દિલ્હી ખાતે વસંત વિહાર એરિયામાં ગુજરાતી મહિલા સમાજના ભવનમાં તા. ૩૧-૧૧-૨૧ સરદાર જયંતીના શુભ દિને સિવિલ સર્વિસ

કેન્દ્રનો શુભારંભ કરવામાં આવ્યો આ કાર્યક્રમમાં કેન્દ્રીય મંત્રી શ્રી મનસુખભાઈ માંડવિયા શ્રી સતિષભાઈ પટેલ IAS, સરદારધામના પ્રમુખ સેવક શ્રી ગગજીભાઈ સુતરિયા, ઉપપ્રમુખ શ્રી નટુભાઈ પટેલ, ડાયરેક્ટર સી.એલ.મીના IAS (નિવૃત્ત), સી.ઈ.ઓ. એચ.એસ.પટેલ IAS (નિવૃત્ત), માનદ મંત્રી CA બી.કે.પટેલ, નાણામંત્રી શ્રી જગદીશભાઈ ભુવા, માર્ગદર્શક શ્રી ગોવિંદભાઈ વરમોરા, શ્રી ધનજીભાઈ પટેલ, ભૂમિદાતા શ્રી રમેશભાઈ પટેલ, ટ્રસ્ટી શ્રી હિંમતભાઈ રૂડાણી, ઉપપ્રમુખ શ્રી પારૂલભાઈ કાકડિયા,

ઉપપ્રમુખશ્રી નાગજીભાઈ શિંગાળા, મ.ગુ. સંકુલ નામકરણદાતા શ્રી દુષ્યંતભાઈ પટેલ, ભાઈલાલભાઈ પટેલ, પ્રો.ડૉ. જાગૃતિબેન પટેલ દિલ્હીમાં પાટીદાર બિઝનેસમેન, ગુજરાતી મહિલા સમાજના હોદ્દેદારો તેમજ અન્ય મહાનુભાવો ઉપસ્થિત રહ્યાં.

સ્વાગત પ્રવચનમાં શ્રી સરદારધામના ટ્રસ્ટી ભાઈલાલભાઈ પટેલે ઉપસ્થિત સૌ મહાનુભાવોનું વાણીપુષ્પથી સ્વાગત કર્યું. સરદારધામ તેના પાંચ લક્ષ્યબિંદુઓમાંથી એક લક્ષ્યબિંદુ એટલે પાટીદાર સમાજના ૧૦ હજાર દીકરા દીકરીઓને વહીવટી ક્ષેત્રમાં મોકલવા દિલ્હી ખાતે સરદારધામ સંચાલિત સિવિલ સર્વિસ સેન્ટર શરૂ કરવા માટેના શ્રી ગગજીભાઈના પ્રયાસોને બિરદાવી તથા ગુજરાતી મહિલા સમાજે મકાન ભાડેથી આપ્યું તેમને અભિનંદન આપ્યાં. ઉપસ્થિત સૌ મહાનુભાવો, ટ્રસ્ટીશ્રીઓ તેમજ આમંત્રિત મહેમાનોનું શાબ્દિક સ્વાગત કર્યું.

સરદારધામના પ્રમુખ સેવક શ્રી ગગજીભાઈ સુતારિયાએ પોતાના પ્રાસંગિક પ્રવચનમાં

સરદારધામના મિશન, વિઝન અને ગોલ્સ વિશે માહિતી આપી એક લક્ષ્યબિંદુ સિવિલ સર્વિસ સેન્ટરના દિલ્હી ખાતેના શુભારંભ સમારોહમાં સૌ મહાનુભાવોને આવકાર્યા ગુજરાતી મહિલા સમાજના તમામ હોદ્દેદારોને સંસ્થા શરૂ કરવા માટે

અભિનંદન પાઠવ્યાં, UPSCના તમામ વિધાર્થીઓને આવકારી શુભેચ્છા પાઠવી અખંડ ભારતના શિલ્પી લોહપુરુષ સરદાર સાહેબની જન્મ જયંતીએ સિવિલ સર્વિસ સેન્ટરની શરૂઆત કરી છે. આ દિવસ રાષ્ટ્રીય એકતા દિન તરીકે ઉજવાય છે. દેશના સારા વહીવટ અને સેવા માટે IAS અધિકારીઓની જરૂર પડશે અને તે માટે

સિવિલ સર્વિસ સેન્ટર શરૂ કરવા માટેના પ્રણેતા સરદાર સાહેબ છે. આ પ્રકારની પરીક્ષામાં સફળતા મેળવવા માટે દિલ્હી ખાતે ખૂબ જ સારો માહોલ વિધાર્થીઓને મળી રહે છે. તે માટે સરદારધામ દ્વારા દિલ્હી ખાતે સિવિલ સર્વિસ સેન્ટરનો શુભારંભ કરવામાં આવ્યો. વિશ્વની અંદર ખાનગીકરણ, ઉદારીકરણ, વૈશ્વિકરણના સમયમાં વિધાર્થીઓને સરદારધામ દ્વારા

અલગ અલગ ક્ષેત્રે તાલીમ આપવામાં આવે છે.

આ માટે અલગ અલગ પાંચ લક્ષ્યબિંદુઓ અંતર્ગત કામગીરી કરે છે. આ પાંચેય લક્ષ્યબિંદુઓ વિશે વિગતવાર માહિતી આપી સમજાવ્યું સરદારધામ દ્વારા ૧૦ હજાર દીકરા દીકરીઓ માટે પરવડે તેવા છાત્રાલયો, ૧૦ હજાર બિઝનેસમેનનું સંગઠન, ૧૦ હજાર દીકરા દીકરીઓને વહીવટી ક્ષેત્રમાં મોકલવા, લાખથી વધારે યુવાનોનું રાષ્ટ્રવાદી વિચાર ધરાવતું સંગઠન, યુવાનોના સર્વાંગી વિકાસ માટે પ્લેટફોર્મ પૂરું પાડવા માટેની GPBO

વિશેની કામગીરી વિશે જણાવ્યું. આ માધ્યમથી સરદારધામનું સમાજ નિર્માણથી રાષ્ટ્રનિર્માણ માટેનું સપનું છે તે સાકાર થશે. સરદારધામ એક વૈચારિક યાત્રા છે. સુરત ખાતે તા.૨૬/૨૭/૨૮ ફેબ્રુઆરી ૨૦૨૨ દરમિયાન યોજનાર ગ્લોબલ પાર્ટીદાર બિઝનેસ સમિટમાં જોડાવા માટે આમંત્રણ આપ્યું. સરદારધામના અલગ અલગ ઝોનમાં સિવિલ સર્વિસ સેન્ટર વિશે જણાવ્યું. દિલ્હી સર્વિસ સેન્ટરના વિદ્યાર્થીઓને સફળતા પ્રાપ્ત કરવા માટે પ્રોત્સાહિત કર્યા. સૌના સહયોગે પુરુષાર્થથી રાષ્ટ્રને મહાન

બનાવવાસૌને અપીલ કરી.

સરદારધામ સિવિલ સર્વિસ સેન્ટરના ડાયરેક્ટર સી.એલ.મીના સરે તમામ મહાનુભાવો તથા વિદ્યાર્થીઓને આવકાર્યા. પોતાના પ્રાસંગિક પ્રવચનમાં જણાવ્યું કે સરદાર સાહેબન હોત તો સિવિલ સર્વિસ ન હોત. આ દેશમાં સિવિલ સર્વિસ

તેમના દ્વારા શરૂ કરાવવામાં આવી. તેના માધ્યમથી જ દેશમાં સારો વહીવટ ચાલે છે. ભારતની પ્રથમ IAS ઓફિસરની બેચને સંબોધી હતી. મસૂરી ખાતે આવેલા IAS ટ્રેનિંગ સેન્ટરમાં લખેલા સૂત્રની મહત્તા સમજાવી. દિલ્હી ખાતે સિવિલ સર્વિસ

સેન્ટર શરૂ કરવામાં સહભાગી થનાર તમામ લોકોનો આભાર માન્યો હતો. સરદારધામ તેમજ કેળવણીધામ ખાતે ચાલી રહેલા સિવિલ સર્વિસ સેન્ટર્સ દ્વારા મળતી સફળતા વિશે માહિતી આપી સફળતા મેળવવા માટેના ૩ સૂત્રો ૧) ડ્રઢ સંકલ્પ ૨) આત્મવિશ્વાસ ૩) સતત પરિશ્રમ, ૩ મંત્રો ૧) નોલેજ ૨) સ્કિલ ૩) મનોવૃત્તિ સફળતા માટેની અગત્યતા જણાવી. સ્વામી વિવેકાનંદનો સંદેશ જણાવ્યો, આ તમામ કામ કરવા પાછળ તમારી શ્રદ્ધા હોવી જોઈએ.

શ્રી સતિષભાઈ પટેલ IAS ઓફિસરે આજના ઐતિહાસિક દિવસે સરદારધામ સિવિલ સર્વિસ સેન્ટરના ઉદ્ઘાટન પ્રસંગે વિદ્યાર્થીઓને આ કેન્દ્રની મહત્તા સમજાવી સૌ ટ્રસ્ટીઓને અભિનંદન પાઠવ્યાં. વિદ્યાર્થીઓને કયા પ્રકાર તાલીમ કેન્દ્રોમાં તાલીમ લેવી તેનો અભ્યાસ

કરી આગળ વધવા શુભેચ્છા પાઠવી. સરદારધામના સી.ઈ.ઓ. શ્રી એચ.એસ.પટેલ ઉપસ્થિત સૌને આવકારી પ્રસંગોચિત પ્રવચનમાં સિવિલ સર્વિસનું મહત્વ સમજાવ્યું. શાસન વ્યવસ્થાના અંગ તરીકે બ્યુરોક્રસીનું ખૂબ મહત્વ છે. કેન્દ્રીય મંત્રીશ્રી પરસોત્તમભાઈ રૂપાલાનો તેમજ લાલબહાદુર શાસ્ત્રી એકેડેમીના મસૂરીના ડાયરેક્ટરનો શુભેચ્છા સંદેશ વાંચી સંભળાવ્યો.

સરદારધામના ઉપપ્રમુખ શ્રી નટુભાઈ પટેલે સરદારધામ આયોજિત ગ્લોબલ પાર્ટીદાર બિઝનેસ સમિટમાં જોડાવા આમંત્રણ આપી તેમાં જોડાવાથી થનાર ફાયદા અને સરદારધામ દ્વારા આ બાબતે જે પ્લેટફોર્મ પૂરું પાડવામાં આવે છે તે વિશે જણાવ્યું. દિલ્હી ખાતેના સિવિલ સર્વિસ સેન્ટર માટે શુભેચ્છા પાઠવી.

સરદારધામના માનદ્વમંત્રીશ્રી બી.કે.પટેલે પ્રસંગોચિત ઉદ્બોધનમાં સરદારધામની વ્યવસ્થા વિશે જણાવ્યું કે સરદારધામમાં કુલ સ્થાપક ટ્રસ્ટી તેમજ ટ્રસ્ટીઓની સંખ્યા ૫૧૩ છે. વહીવટ માટે અમે આખી ટીમ બનાવી છે, એ સંસ્થાનો તમામ વહીવટ પારદર્શક ટીમે ચાલે છે.

શ્રી ગોવિંદભાઈ વરમોરાએ પ્રસંગોચિત ઉદ્બોધનમાં સરદારધામ સંચાલિત સિવિલ સર્વિસ કેન્દ્ર શરૂ કરવા બાબતે અભિનંદન આપ્યાં તથા વિદ્યાર્થીઓને શુભેચ્છા પાઠવી અને જણાવ્યું કે તપસ્યા વિના સફળતા ન મળે. વિશ્વ વિભૂતિ સરદાર સાહેબના વારસદાર હોવાનું આપણને સૌને ગૌરવ હોવું જોઈએ.

સરદરધામ સંચાલિત સિવિલ સર્વિસ સેન્ટરના ઉદ્ઘાટન પ્રસંગે મુખ્ય અતિથિ અને કેન્દ્રીય મંત્રીશ્રી મનસુખભાઈ માંડવિયાએ પોતાના પ્રસંગોચિત પ્રવચનમાં ઉપસ્થિત સૌને આવકાર્યા. તેમણે આગળ વધવા માટે સંકલ્પ લઈને કામ શરૂ કરવું તેનાથી કાર્યમાં સફળતા મેળવવા માટે શક્તિ મળે છે અને રસ્તો નક્કી થઈ જાય છે. સારા કામમાં આપણાથી શક્ય હોય તેટલો સહકાર આપવાથી સારું પરિણામ મળે છે. સરદાર સાહેબ પદર રજવાડાને ભારત સાથે જોડી અખંડ ભારત બનાવ્યો, ૧૮૫૭ થી ૧૯૪૭ સુધીનો આઝાદીની લડતમાં દ લાખથી વધારે યુવાનોની શહીદીને બિરદાવી હતી. ૮ ટુકડામાં જ વહેંચાયેલા જર્મનીને જોડવાની બિસ્માર્કે જે કામગીરી કરી હતી તેની યાદ અપાવતા જણાવ્યું કે સરદાર સાહેબે પદર રજવાડાને જોડવાનું ખૂબ જ અઘરું એવું ભગીરથ કાર્ય કર્યું હતું. આઝાદી બાદ રજવાડાને ભારતમાં જોડવા બાબતે

સરદાર સાહેબે કરેલી કામગીરીના અમુક પ્રસંગો યાદ કર્યા. આજે સરદાર સાહેબના જન્મદિવસે સરદારધામ દ્વારા દિલ્હી ખાતે સિવિલ સર્વિસ સેન્ટરના ઉદ્ઘાટન પ્રસંગે વિદ્યાર્થીઓને પોતાનું લક્ષ્ય સિધ્ધ કરે તે માટે શુભેચ્છા પાઠવી એક ભારત શ્રેષ્ઠ ભારત બનાવવા માટે આપણે સૌ સાથે મળી પ્રયાસ કરીએ. આ કેન્દ્રમાંથી ઉત્તમ પ્રકારના અધિકારીઓ તૈયાર થાય તે માટે શુભેચ્છા પાઠવી.

કાર્યક્રમના અંતિમ ચરણમાં શ્રી ધનજીભાઈ પટેલે ઉપસ્થિત આમંત્રિત મહેમાનો, કાર્યક્રમમાં મદદરૂપ થનાર એજન્સીઓ, દિલ્હીના અલગ-અલગ સમાજ, સંસ્થાઓ, વેપારી સંગઠનના હોદ્દેદારો વિગેરેનો સરદારધામ સંસ્થા વતી આભાર માની કાર્યક્રમ પૂર્ણ થયેલો જાહેર કર્યો. કાર્યક્રમનું સંચાલન સરદાર ધામ નાં ઉપ પ્ર મુ ખ ડો. જાગૃતિબેન પટેલે કર્યું.

મધિબહેનના “અદ્ભુત કામ”

રાજમોહન ગાંધી

જાણીતા રાજનીતિજ્ઞ અને ગાંધીજીના પૌત્ર

વર્ધામાં બજાજના અતિથિગૃહ મગનવાડીમાં સરદાર અને કારોબારીના સભાસદો ઘણી વખત રહેતા, ચર્ચાઓ કરતા, અને એક પંક્તિએ બેસીને ભોજન કરતા. તે વખતે વલ્લભભાઈનું બીજું પાસું જોવા મળતું. જમવાનું પીરસવામાં વાર લાગે તો સરદાર ચમચાથી થાળી ઠોકતા. જમતી વખતે કોઈ પાપડ માગે તો સરદાર વચ્ચે બોલી ઊઠતા, “ભાઈ, આ મારવાડીનું ઘર છે.

પાપડ લીધા પછી કંઈ આવશે નહીં.” એક વખત જમતાં જમતાં વલ્લભભાઈએ પૂછ્યું: “જમનાલાલજી, તમારે ત્યાં બધા આગેવાનો ‘આના’ માં કેમ ગણાય છે? તમારે ત્યાં આના (અણ્ણે) છે અને બે આના (બિયાણી) પણ છે.” સન ૧૯૩૮માં ડાહ્યાભાઈના મુંબઈના ફ્લેટમાં અગિયાર વરસના બિપિને દાદાનું ત્રીજું રૂપ જોયું હતું. “અમે તોફાન કરતા, કુસ્તી કરતા અને એકબીજા સાથે

ઓશીકાથી મારામારી કરતા, પણ તેમના પ્રભાવનો ખ્યાલ આવ્યા પછી હું તેમનું માન સાચવતો થયો.”

પણ ખરે અને નરીમાન બંનેને એક માણસની ઈર્ષ્યા આવી હશે. રાજકોટ રાજ્યના દીવાન વીરાવાળાએ રાજ્યમાં લોકશાહી સ્થાપવા માટેની સરદાર અને ગાંધી બંનેની મહેનત પર પાણી ફેરવી વાળ્યું. કોંગ્રેસના હરિપુરા અધિવેશન પછી અનેક રાજ્યોમાં પ્રજામંડળો સ્થાપાયાં હતાં અને તેમનાં કેટલાંક સંમેલનોમાં વલ્લભભાઈ પ્રમુખપદે હાજર રહ્યા હતા. રાજ-મહારાજાઓ જોડે સંઘર્ષ ન કરવાની કોંગ્રેસની નીતિનો આમાં અનાદર થતો હતો, પણ રાજ-પ્રજા વચ્ચેના ઘર્ષણમાં તટસ્થ રહેવાનું વલ્લભભાઈ માટે છેવટે અશક્ય બની ગયું.

મહાત્માજીના અનુયાયી તરીકે વલ્લભભાઈને વટાવી જવાની ઈચ્છા દર્શાવનાર ઠાકોર લાખાજી રાજનો દીકરો ઠાકોર ધર્મેન્દ્રસિંહ રાજકોટનો નબળો રાજવી હતો. રાજ્યની આગલી બચત ખલાસ કરી નાખનાર ધર્મેન્દ્રસિંહ વીરાવાળાના હાથનું રમકડું થઈ પડ્યો. રાજ્યની ખાલી તિજોરી ભરવા માટે વીરાવાળાએ ચોખા, દીવાસળી, સાકર અને સિનેમાની ટિકિટોના ઈજારા લિલામથી આપવા માંડ્યા અને રાજ્યની માલિકીની કાપડ — મિલના કામદારો પાસે દિવસના ચૌદ કલાક કામ કરાવવાનો આગ્રહ સેવ્યો. જુગારના પાટલાનો ઈજારો પણ લિલામથી વેચાયો અને રાજકોટનું પાવર હાઉસ ધિરાણે મૂકવાનો વિચાર પણ વીરાવાળા કરવા લાગ્યો. (આઝાદી પછી સૌરાષ્ટ્રના મુખ્ય પ્રધાન બનનાર) ઉછરંગરાય ઢેબર નામના યુવાનની આગેવાની તળે ઠાકોરના પ્રજાજનોએ નવા નવા ઈજારા સામે ઝુંબેશ ચલાવી અને તહેવારના દિવસે જુગારના પાટલા બંધ રાખવાની માગણી કરી. ઢેબર સહિત અનેક માણસોની ધરપકડ થઈ. ઘણા લોકોને માર પડ્યો. આ સત્યાગ્રહીઓને પોતાનો ટેકો હોવાનું જાહેર કરવા માટે સન ૧૯૩૮ના સપ્ટેમ્બરમાં વલ્લભભાઈ રાજકોટ આવ્યા. રાજકોટ રાજ્ય પ્રજા પરિષદના સંમેલનમાં તેમણે ભાષણ કર્યું:

અમારે રાજાને પદભ્રષ્ટ કરવો નથી, અમારે તેની

સત્તા માર્યાદિત કરવી છે. ખેડૂતો ભૂખે મરતા હોય ત્યારે જેનો રાજા નાયગાનમાં પૈસાની બરબાદી કરે તે રાજ્ય ટકી શકે નહીં.... તમે મક્કમ હો તો બધા રાજાઓ ભેગા થાય તો પણ તમારી પ્રગતિ રોકી શકાશે નહીં.

વીરાવાળાએ વલ્લભભાઈને ચાપાણી માટે આમંત્રણ આપ્યું અને મીઠાશથી વાતો કરી. પણ “થોડા વિધ્નસંતોષીઓનાં કાવતરાં સામે” તેમણે સરકારી મદદ માગી હતી. આવી મદદ માટે સર પેટ્રિક કેડેલને દીવાન તરીકે મોકલવામાં આવ્યા. વીરાવાળા નિવૃત્ત થયા અને ઠાકોરના અંગત સલાહકાર બન્યા. પણ વીરાવાળાએ અપેક્ષા રાખેલી તેવો માણસ કેડેલ ન હતો. હોદ્દો લીધા પછી વીસ — બાવીસ દિવસે તેણે ધર્મેન્દ્રસિંહને સ્પષ્ટ કાગળ લખ્યો:

ગઈ કાલે સાંજે આઠ વાગ્યા પહેલાં આપને મળવાની રજા મેં માગી હતી. મારે ઘણી અગત્યની વાતો કરવાની હતી. તમે સાડા આઠે મને મળશો તેવી ખબર તમારા અંગત મંત્રી મને આપવા આવ્યા. હું તે વખતે હાજર થયો, ત્યારે મને કહેવામાં આવ્યું કે આપ સ્નાન કરવા બેઠા છો. મેં નવ સુધી રાહ જોઈ. મને કહેવામાં આવ્યું કે આપને હજુ પા-અડધો કલાક થશે તેથી હું ચાલતો થયો.

હું આપ નામદારને જણાવવા માગું છું કે મારી સાથે આટલું તો છડાઈ ભર્યું વર્તન થાય તે સહન કરવાની મારી ઈચ્છા નથી.... રાજ્યમાં સ્થિતિ ઘણી ગંભીર છે.... તમે જેટલાં નાણાં ખર્ચો છો અને જે રીતે ખર્ચો છો તેનો ઉલ્લેખ હું અત્યારે કરવા ઈચ્છતો નથી. પણ તમે રાજકાજમાં કશો ભાગ લેતા નથી અને તમારી પ્રજાના કલ્યાણમાં કશો રસ ધરાવતા નથી, તે વાત તદ્દન સાચી છે.

કેડેલે ઢેબરભાઈને છોડ્યા, તે વીરાવાળાને અને ધર્મેન્દ્રસિંહને ગમ્યું નહીં. વેસ્ટર્ન ઈન્ડિયા સ્ટેટ્સ એજન્સીનું થાણું રાજકોટમાં હતું. તેના રેસિડેન્ટ ગિબ્સન પર લખાયેલા પત્રમાં “ઢેબરભાઈના સત્કાર માટે લગભગ દસેક હજાર માણસોની મોટી સભા થઈ” તે બાબતમાં ઠાકોરે અફસોસ દર્શાવ્યો. અને કેડેલની નોકરીનો અંત આણવાની રજા માગી. સરકારે રાજકોટમાંથી વીરાવાળાએ વિદાય કરવાની માગણી

કરી. આ અંગત સલાહકાર ઠાકોરનાં કાર્યોનું સંચાલન કરતો હતો અને તેના કાગળોના મુસદ્દા ઘડતો હતો, તે સરકારના ધ્યાનમાં હતું.

વીરાવાળા રાજકોટ છોડી ગયો અને કેડેલ ચાલુ રહ્યા. પણ પ્રજા અને કેડેલ વચ્ચે સંઘર્ષ થયો. ઢેબરભાઈ અને તેમના સાથીઓની ફરી ધરપકડ થઈ. સરદારે નવેમ્બરની ૧૧મી તારીખે મણિબહેનને રાજકોટ મોકલ્યાં. ગામડે ગામડે ફરીને લોકોનો ઉત્સાહ ટકાવી રાખવા માટે તેમણે ઉઠાવેલી જહેમતનાં ગાંધીજીએ પણ વખાણ કર્યાં.

“મણિ પોતાનું હીર બતાવી રહી છે. તેના જેવી બીજી દીકરી મેં જોઈ નથી” તે વું મહાત્માજીએ મહાદેવભાઈને લખ્યું. વાજબી રીતે ગૌરવ અનુભવતા વલ્લભભાઈએ મણિબહેન પાસે નહીં, બીજા મિત્રો પાસે મણિબહેનના “અદ્ભુત કામ” નાં વખાણ કર્યાં. ડિસેમ્બરની પાંચમી તારીખે મણિબહેનની ધરપકડ કરવામાં આવી.

એકલા પડી ગયેલા વીરાવાળાએ પોતાનો લાગજોયો અને ઘાતક કાવતરું ઘડીને વળતો ફટકો માર્યો. વલ્લભભાઈની ખુશામત કરતો અને “વલ્લભભાઈ એક જ એવા માણસ છે કે જેની જોડે વાજબી સમાધાન કરી શકાય” તેવો સંદેશો તેમને બતાવવામાં આવ્યો. કેડેલની જાણ બહાર સમાધાન કરી શકાય” તેવો સંદેશો તેમને બતાવવામાં આવ્યો. “કેડેલની જાણ બહાર સમાધાન કરી” લેવાની મૌખિક દરખાસ્ત ઠાકોર તરફથી

મોકલવામાં આવી. આ લુચ્યાઈભરી દરખાસ્તથી વલ્લભભાઈની રાષ્ટ્રીય ભાવનાને પોષણ મળ્યું. ઠાકોરને જવાબમાં વલ્લભભાઈએ લખ્યું, “તમારા કે તમારી પ્રજાના શુભેચ્છક તરીકે આપણા જેટલી વૃત્તિ કોઈ પરદેશીને હોઈ શકે નહીં.” ધર્મેન્દ્રસિંહના આમંત્રણથી વલ્લભભાઈ રાજકોટ ગયા, પણ “રેસિડેન્ટને મળીને તેની જોડે નિખાલસ રીતે વાત કરી લેવાની” ગાંધીજીની સલાહની તેમણે અવગણના કરી. સરદાર જોડે આઠ કલાક વાત કર્યા પછી ડિસેમ્બરની ૨૬

તારીખે રાત્રે બે વાગે ઠાકોરે સમાધાન પર સહી કરી. સુધારણા યોજના ઘડી કાઢવા માટે એક સમિતિ નીમવામાં આવશે તે આ સમાધાનનો મુખ્ય મુદ્દો હતો. આ સમિતિમાં સાત જણની ભલામણ વલ્લભભાઈ કરે અને ઠાકોરના ૭૧૫ અધિકારીઓ સભાસદ બને, તે વું કબૂલ કરવામાં આવ્યું. મણિબહેન સહિતના તમામ કેદીઓને ઠાકોરે વલ્લભભાઈએ આંદોલન પાછું ખેંચી

લીધું. સમાધાન થયા બાદ તરત જ ઠાકોરે વલ્લભભાઈને લખેલા પત્રમાં આ કાર્યમાં વીરાવાળાએ ભજવેલા “ભાગનો” ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો. “વીરાવાળા મને અને મારા રાજ્યને પૂરેપૂરા વફાદાર છે તે હકીકત તમે જાણો છો, તેવી મારી ધારણા છે.”

વીરાવાળાએ એક તરફ વલ્લભભાઈ જોડે સમાધાન કર્યું તેની સાથોસાથ વલ્લભભાઈ વિશ્વાસપાત્ર નાથી તેવી કેડેલ અને ગિબ્સનને ખાતરી કરાવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો. ઠાકોર જોડેની વાતચીત દરમિયાન

ગિબ્સને વલ્લભભાઈને ઉતારી પાડ્યા. ગિબ્સને કરેલી ટીકામાં ખૂબ અતિશયોક્તિ કરીને વલ્લભભાઈને પહોંચાડવામાં આવી હોવાથી સરદાર આ અંગ્રેજ પર ખૂબ ગુસ્સે થયા. વલ્લભભાઈ અને સરકારી અધિકારી વચ્ચે ફૂટ પડાવ્યા પછી સરદાર જોડેના સમાધાનમાંથી પીછેહઠ કરવા માટે વીરાવાળાએ ઠાકોરેને સમજાવ્યો. સન ૧૯૩૯ના જાન્યુઆરીમાં ધર્મેન્દ્રસિંહે કેડેલને રવાના કરીને વીરાવાળાને દીવાન તરીકે ફરી નીમવા માટે રેસિડેન્ટની પરવાનગી મેળવી લીધી, ત્યારે વીરાવાળાએ પૂરેપૂરો વિજય મેળવી લીધો. વલ્લભભાઈએ પાછળથી કહ્યું કે “કેટલાક લોકો એવી માન્યતા ધરાવે છે કે વીરાવાળાએ મને કુંડાળામાં નાખ્યો અને સર પેટ્રિકને કાઢી મૂકવાના સાધન તરીકે મારો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો.” વલ્લભભાઈએ આ આક્ષેપને જાહેરમાં સમર્થન આપ્યું નથી, તેમ તેનો ઈનકાર પણ કર્યો નથી. સરદારે જેમની સાથે નિખાલસ વાતો કરી હતી તે ઘનશ્યામદાસ બિરલાના કહેવા પ્રમાણે મોડે મોડે સરદાર સમજ્યા કે “વીરાવાળા પર વિશ્વાસ રાખવામાં અને કેડેલ તેમ જ ગિબ્સનને મુખ્ય ખલનાયકો ગણવામાં પોતે “જબરદસ્ત ભૂલ” કરી હતી. બિરલાના મત મુજબ “વલ્લભભાઈ વીરાવાળાના મુકાબલામાં ઘણા ઊંચા ઉતર્યા.” પાછળથી વલ્લભભાઈએ કબૂલ કરેલું, “ગાંધીજી મને કહેતા કે કાઠિયાવાડીઓ જીભે બહુ મીઠા હોય છે, પણ તેમની પાઘડીમાં હોય છે તેટલા આંટા તેમનાં પેટમાં હોય છે.”

પોતે સહી કર્યાને વીસ-બાવીસ દિવસ થયા પછી ઠાકોરે સમાધાન રદ કર્યું. પરાજય ભોગવનાર અને ખીજવાયેલા વલ્લભભાઈએ ઠાકોર “નામ માત્રનો રાજા” હોવાનું કહ્યું વીરાવાળાના દેખાઈ આવતા દુર્ગુણોનો ઉલ્લેખ કર્યો અને કહ્યું કે “આવા ગંભીર સમાધાનનો ઉઘાડે છોગે ભંગ કરવામાં આવ્યો હોવાથી રાજકોટના લોકો માટે લડત ફરી ઉપાડવાનો એકમાત્ર માર્ગ રહે છે.” રાજકોટનું રાજ હવે ત્રણ લોકો – વીરાવાળા, તેનો ભાણેજ વાલેરાવાળા, અને પોલીસ અધિકારી ફત્તેહ મહમ્મદખાનના હાથમાં હતું. આ લોકોએ વલ્લભભાઈના આવાહનના જવાબમાં ઉઘાડી

સિતમગીરી આદરી. સભાઓ પર પ્રતિબંધ મુકાયો, છાપાંઓ બહાર રખાયાં. પ્રતિબંધોનો ભંગ કરનાર લોકોને પકડીને ઢોરમાર મારવામાં આવ્યો અને તેમની મિલકત જપ્ત કરવામાં આવી.

પોતાના સસરા કરમચંદ ગાંધી રાજકોટના દીવાન હતા અને પોતાના વરને ધર્મેન્દ્રસિંહના બાપ તરફથી માન અને આદર મળ્યાં હતાં, તે વાત તાજી કરીને કસ્તુરબાએ લડતમાં ભાગ લેવાનું ઠરાવ્યું. મહાત્માજીએ કસ્તુરબાને વલ્લભભાઈ પાસે મોકલ્યાં, અને તેમણે પહેલાં તો કસ્તુરબાને રાજકોટ જવાની ના પાડી કસ્તુરબાએ આગ્રહ સેવ્યો ત્યારે વલ્લભભાઈએ હા પાડી, પણ મણિબહેન તેમની સાથે જશે તેવું કહ્યું. મૃદુલા સારાભાઈ પણ ગયાં ફેબ્રુઆરીની શરૂઆતમાં ત્રણે સ્ત્રીઓની ધરપકડ કરવામાં આવી. તેમને ઘણી ગંદી જગાએ રાખવામાં આવ્યાં અને મહાત્માજી બીમાર પડી ગયા છે તેવો લેખિત સંદેશો ઠાકોર તરફથી મોકલવામાં આવ્યો. રાજકોટથી વર્ધા કરવામાં આવેલા ટેલિફોનથી ખબર પડી કે મહાત્માજીને કશું નથી. રાજકોટની જેલોમાં અને જેલની બહાર લોકોને ખૂબ મારવામાં આવે છે તેવા હેવાલ સાંભળીને મહાત્માજી જાતે ફેબ્રુઆરીની આખરમાં રાજકોટ પહોંચ્યા. ઠાકોર તરફથી આવકારનો પત્ર લઈને ફત્તેહ મહમ્મદખાન જાતે સ્ટેશન સામે આવ્યા. વીરાવાળા ગાંધીજીને મળવા આવ્યા. જમીન પર લાંબા પડીને પગે લાગ્યા અને સાડા ત્રણ કલાક વાતો કરી. પણ લોકોની વાત મંજૂર રાખવાની તેની ઈચ્છા ન હતી અને ઠાકોરને તેણે ગાંધીજીને મળવા દીધો નહીં. ધર્મેન્દ્રસિંહની “માનસિક દુર્બળતા” ની નોંધ લઈને ગાંધીજીએ ગિબ્સન પર લખેલા પત્રમાં વીરાવાળાને “રાજકોટના સાચા રાજા” તરીકે વર્ણવ્યો.

સરદારધામ મેગેઝિનના વાચકો જોગ

સરદારધામ ઈ મેગેઝિનના વાચકોએ
મેગેઝિન અંગેના પોતાના પ્રતિભાવો
magazine.sardardham@gmail.com
ઉપર મોકલવા વિનંતી.

ભારતની ખલિજ સમૃદ્ધિ

જાપાન તથા ઈઝરાયલની તુલનામાં ભારત પાસે પ્રચુર ખનીજતત્ત્વો તથા કુદરતી અનુકૂળતા છે તોપણ આપણે આ બંને રાષ્ટ્રોની સમૃદ્ધિથી ઘણા લોકો અહીંની પ્રચંડ વસ્તીને ગરીબાઈનું મુખ્ય કારણ માને છે. જોકે આ વાત કેટલેક અંશે સાચી પણ છે — કેટલેક અંશે એટલા માટે કે ભૂમિના પ્રમાણમાં પ્રતિવર્ગ કિલોમીટર વસ્તીનું પ્રમાણ જાપાન, ઈંગ્લેન્ડ, જર્મની, ઈઝરાયેલ, તાઈવાન, કોરિયા, વગેરેની તુલનામાં બહુ ફરક નથી. આ દેશો ધરતીના અનુપાતમાં આપણા જેટલા જ ગીચ હોવા છતાં સમૃદ્ધ કેમ થઈ શક્યા? બીજો પ્રશ્ન છે કે આપણે વસ્તીવધારો કેમ રોકી શકતા નથી? ૧૯૪૭ માં ૩૩ કરોડની વસ્તીવાળો આ દેશ આજે ૪૦ વર્ષમાં ૭૫-૮૦ કરોડે કેમ પહોંચી ગયો? આપણે કઠોર નિર્ણયો નથી લઈ શકતા, કારણ કે આપણા હાથ દુર્બળ છે,

એટલે અનિચ્છનીય ક્ષેત્રોની વસ્તી કૂદકે ને ભૂસકે વધી રહી છે, જે વસ્તીવધારાના પ્રશ્નો તો ઊભા કરે જ છે, સાથેસાથે રાષ્ટ્રીયતાના પ્રશ્નો પણ ઊભા કરે છે. આપણે એકસમાન રીતે ફરજિયાત વસ્તી ઘટાડવાનો કઠોર કાર્યક્રમ લાગુ કરી શકતા નથી. અરે વસ્તીની વાત દૂર રહી, એકલા ગુજરાતમાં જ વધારાનાં લગભગ એક કરોડ પશુઓ છે. આપણે તેમનું પણ આયોજન નથી કરી શકતા. વસ્તીવધારો, પશુવધારો, કૂતરાં-વધારો, મચ્છર-માખી, વંદા, વગેરેનો વધારો — આ બધા વધારા વચ્ચે માણસ પણ નાગો-ભૂખ્યો, મકાન વિનાનો, રોજી વિનાનો, નૂર વિનાનો, જીવવા ખાતર જીવતો રહેવાનો. તમારી ઉત્પાદકતાને ચાટી જનારાં જેટલાં મોઢાં વધારે હશે તેટલા જ તમે વધુ પ્રમાણમાં હાડપિંજર થશો. ઉત્પાદકતા જેટલા

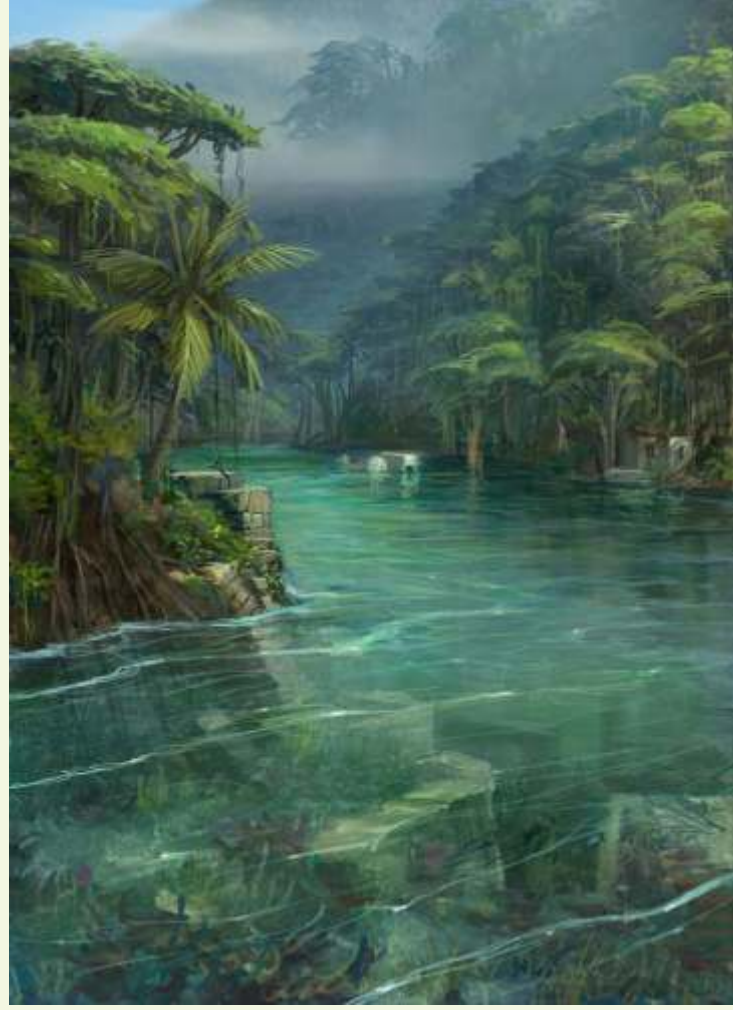

ઓછા ભાગમાં વહેંચાશે તેટલી જ તમે વધુ પુષ્ટતા મેળવી શકશો. ઉત્પાદકતાવૃદ્ધિના પ્રમાણમાં જો મોટાંવૃદ્ધિનું પ્રમાણ અનેકગણું થઈ જાય તો હાડપિંજરોની ‘ભવ્ય’ સંસ્કૃતિનું આપોઆપ નિર્માણ થઈ જાય. આપણે રિબાતી હાડપિંજરિયા સંસ્કૃતિને ઉદ્ધારક માની બેઠા છીએ. દેશમાં ધાર્મિક હવા એવી અને એટલી મોહભરી પ્રસરી છે કે આ હાડપિંજરિયા ધર્મઝનૂની સામે સત્ય, તથ્ય, પથ્ય અને હિતકારી નિર્ણયો લઈ શકાતા નથી. સમજણ હોવા છતાં વાયરા પ્રમાણે વહાણને વહેવા દેવું પડે છે. વાયરા સામે વહાણને હંકારી શકાતું નથી. એટલે વસ્તીવધારો એ આપણી અક્ષમતાનો જ પરિપાક છે તે આપણે સ્વીકારવું જ રહ્યું.

ગરીબાઈનાં કારણો

પણ વસ્તીવધારો જ માત્ર ગરીબાઈનું કારણ નથી, બીજાં પણ કેટલાંક પાયાનાં કારણો છે. આઝાદીની પહેલાં અને પછીનાં કેટલાંક વર્ષોમાં આપણે ભારતને સામાન્ય ખેતીવાળું તથા નાના અને પછાત કક્ષાના ગૃહઉદ્યોગોવાળું રાષ્ટ્ર બનાવવા માગતા હતા. વ્યક્તિ ઓછામાં ઓછી અને તે પણ નિમ્ન કક્ષાની આવશ્યકતાઓથી સંતુષ્ટ રહે, સુખી રહે તેવા પરંપરાગત ચિંતનને નવી દ્રષ્ટિએ પણ ટેકો આપ્યો હતો, એટલે આપણાં અરમાનો, લક્ષ્યો, આયોજનો બહુ જ સીમિત હતાં આ દ્રષ્ટિના કારણે આપણે પૂરી ક્ષમતા તથા શક્યતા હોવા છતાં જાપાન ન થઈ શક્યા. બહુ મોડેમોડે આપણાંમાંથી કેટલાક જાગ્યા, પણ પેલાં રૂઢિવાદી વલણોને સંપૂર્ણ ફગાવી દેવાની તેમનામાં હિંમત ન આવી.

તેમ છતાં આજે ભારતે ઔદ્યોગિક ક્ષેત્રે સારો એવો વિકાસ કર્યો છે. એન્જિનિયરિંગ ઉત્પાદકતાના ક્ષેત્રે તેણે દશમો નંબર પ્રાપ્ત કર્યો છે. જોકે આજે પણ તોતિંગ કારખાનાં તથા વિશાળ બંધો જોઈને ઘણા કકળી ઊઠે છે, આ ભારે અનર્થ છે તેવું માને છે. તેમને હવે પર્યાવરણનું હથિયાર પણ જડી ગયું છે. ભાખરા, હીરાકુડ, નાગાર્જુન, વગેરે વિશાળ બંધો બાંધતી વખતે કોઈને પર્યાવરણની વાત ન સૂઝી, પણ નર્મદાના બંધ વખતે જ સૂઝી. પર્યાવરણની વાત પણ પશ્ચિમમાંથી આવી છે. ભાખરા વખતે તો આપણને ક્યાં ખબર જ હતી કે પર્યાવરણ એટલે શું? પણ એટલું તો યાદ રહેવું જોઈએ કે પૈસો અને પોલ્યુશન બંને

સાથે રહેતાં હોય છે. જ્યાં પોલ્યુશન નથી (બનાસકાંઠા, પંચમહાલ, સાબરકાંઠા, વગેરે) ત્યાં પૈસો પણ નથી. દરિદ્રતાની સાથે ચોખ્ખી હવા પેટ ભરીને લઈ શકાય. આપણે પોલ્યુશનનો બચાવ નથી કરવો, તે તો ખરાબ છે જ, પણ ગરીબાઈ કરતાં ખરાબ નથી. જો ગરીબાઈ કરતાં ખરાબ હોત તો ગામડાં નગરોમાં ઠલવાત નહિ. આપણે ઔદ્યોગિક વિકાસ તો પડતો મૂકી શકીએ જ નહિ – હા, તેનાં પ્રદૂષણોને દૂર કરવા કે ઓછાં કરવા પ્રયત્ન કરવો જોઈએ. જો આપણે પોલ્યુશનના ભયથી ઉદ્યોગોને જખતમ કરી દઈશું તો ભિક્ષુક સંસ્કૃતિના પુનરુદ્ધારક થઈ જઈશું. જીવન પ્રત્યેનો આ નકારાત્મક અભિગમ છે. આપણે હકારાત્મક અભિગમ તરફ ઢળવું જોઈએ. હકારાત્મક અભિગમ એ છે કે આપણે પ્રચંડ ઔદ્યોગિક વિકાસ કરીએ. પણ સાથેસાથે પ્રદૂષણને પણ ઘટાડવાની પ્રક્રિયા શોધીએ. રાષ્ટ્રને સમૃદ્ધ કરવા માટે આ અનિવાર્ય માર્ગ છે.

બે વસ્તુ ખૂટે છે

હવે માનો કે આપણે રાષ્ટ્રને ઉધોગોથી ધમધમતું કરી દેવું છે. એટલું પ્રચુર ઉત્પાદન થાય કે હજારો સ્ટીમરો આપણાં ઉત્પાદનને ભરીભરીને વિશ્વનાં બજારોમાં ઠાલવતી રહે અને હુંડિયામણ મેળવતી રહે. ભારત માટે આવી સ્થિતિ એ માત્ર તુક્કો નથી પણ વાસ્તવિકતા છે, કારણ કે કુદરતે તેને વિપુલ ખનીજો આપ્યાં છે, સસ્તી મજૂરી આપી છે, અનુકૂળ મોસમો આપી છે. કુદરતી રીતે ચારે તરફ અનુકૂળતા જ અનુકૂળતા છે. આપણી પાસે માત્ર બે વસ્તુઓ ખૂટે છે: એક તો પ્રચુર મૂડીરોકાણ અને બીજું ઉચ્ચતમ ટેકનોલોજી. જો આ બંને આપણે મેળવી શકીએ અથવા સ્વયં ઉત્પન્ન કરી શકીએ તો ભારત દેશને સમૃદ્ધિથી છલકાતો દેશ કોઈ રોકી શકે નહિ.

પૂર્વે કહ્યું તેમ, રાષ્ટ્રની સમૃદ્ધિને તથા વિદેશનીતિને સીધો સંબંધ છે. સમૃદ્ધિનો આધાર નિકાસવ્યાપાર ઉપર છે અને નિકાસવ્યાપાર ઉપર છે અને નિકાસવ્યાપાર ઉપર છે અને નિકાસવ્યાપાર વિદેશનીતિનું આર્થિક પરિણામ છે. પશ્ચિમી રાષ્ટ્રો — ખાસ કરીને અમેરિકા — પોતાનાં મિત્રરાષ્ટ્રોના આર્થિક વિકાસ માટે નિશ્ચિત યોજના બનાવે છે. તેઓ પોતાની આવશ્યકતા માટેની સામાન્ય ચીજવસ્તુઓ પોતાને ત્યાં નથી બનાવતા, પણ વિકાસશીલ

મિત્રરાષ્ટ્રોને ત્યાં બનાવડાવે છે. આવી વસ્તુઓ બનાવવા માટે તેઓ અથવા તેમની કંપનીઓ પ્રચુર મૂડીરોકાણ કરે છે તથા નવામાં નવી ટેકનોલોજી પણ આપે છે. જેમ કે અમેરિકા ટેપરકોર્ડર, કેમેરા, કાપડ તથા અસંખ્ય સામાન્ય વસ્તુઓ નથી બનાવતું અથવા નહિ જેવી જ બનાવે છે, કારણ કે તેને ત્યાં મજૂરી બહુ મોંઘી પડે છે, પણ જો આ જ વસ્તુઓ કોરિયા, તાઈવાન, જાપાન, વગેરે દેશોમાં બનાવડાવી હોય તો ઘણી સસ્તી બને છે.

આમ કરવાથી તેમને બે લાભો થાય છે: એક તો વિકાસશીલ મિત્ર — રાષ્ટ્રોને સમૃદ્ધ બનાવવાનું કાર્ય થાય છે, બીજી તરફ પોતાની પ્રજાને સસ્તી અને ઉત્તમ વસ્તુઓ મળે છે. જો અમેરિકા ધારે તો પોતાની પૂરી આવશ્યકતાની લગભગ પૂરેપૂરી વસ્તુઓ પોતાને ત્યાં ઉત્પન્ન કરી શકે, પણ જો તેમ કરે તો તેને આયાત કરવાનું કશું ન રહે અથવા ઘણું ઓછું રહે. તો તે પોતાના મિત્રદેશોને આર્થિક રીતે સમૃદ્ધ કરી શકે નહિ, એટલે તેણે વિમાનો, સ્ટીમરો, વગેરે ભારે અને અત્યંત કુશળતાવાળી તથા જંગી મૂડીરોકાણવાળી વસ્તુઓનું ઉત્પાદન પોતાને ત્યાં રાખ્યું, પણ સામાન્ય વસ્તુઓનું ઉત્પાદન વિકાસશીલ મિત્રરાષ્ટ્રોને સોંપી દીધું.

સમસ્ત પાટીદારની એકતાનું ધામ

સરદારધામ

વિશ્વ પાટીદાર સમાજ

તમામ ઔદ્યોગિક-વેપારી મિત્રો માટે સોનેરી અવસર

GPBS (ગ્લોબલ પાટીદાર બિઝનેસ સમિટ-૨૦૧૮/૨૦૨૦) ની ભવ્ય સફળતા બાદ સમાજના પ્રથમ હરોળના ૧૦૦૦૦ તેમજ ૧૫૦૦૦ જેટલાં નાના - મધ્યમ બિઝનેસમેન, સમાજના વિવિધ પ્રોફેશનલ અંગો અને સરદારધામ યુવા તેજ-તેજસ્વીની (૧ લાખ સંગઠન) મળીને લાખો લોકો સુધી આપની કંપનીની પ્રોડક્ટના માર્કેટિંગ, બ્રાન્ડિંગ અને લોન્ચિંગ માટેનું ઉત્તમ પ્લેટફોર્મ એટલે “સરદારધામ-એક વિચાર” ઇ-મેગેઝિન.

તો આવો મિત્રો...સાંપ્રત પરિસ્થિતિ તેમજ આજના ટેકનોલોજીના યુગમાં સમયની સાથે તાલ મિલાવવા **પરવડે તેવા જાહેરાતના નવા દર** સાથેના અજોડ માધ્યમ એવા “સરદારધામ-એક વિચાર” ઇ-મેગેઝિનમાં જાહેરાત આપી સરદારધામ વેબસાઈટ – સોશિયલ મીડિયા, ફેસબુકના માધ્યમથી આપણાં બિઝનેસનો બહોળો પ્રચાર કરી સફળતાના શિખરો સર કરીએ...જય સરદાર...

“સરદારધામ-એક વિચાર” - ઇ-મેગેઝિન માટે જાહેરાતના નવા દર

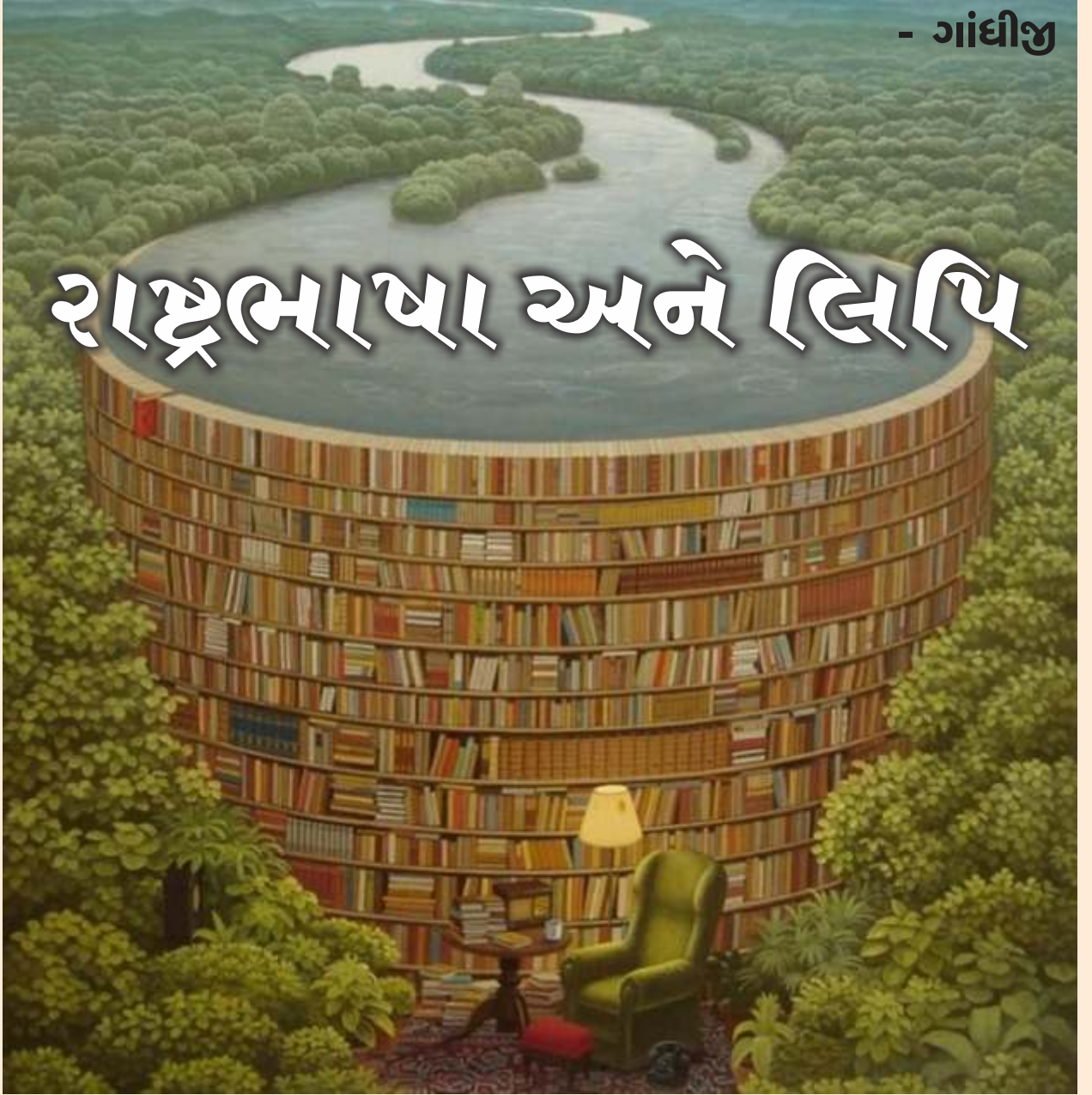
વાર્ષિક (માસિક કુલ-૧૨ અંક)	બીજું ટાઇટલ (અંદરનું)	જાહેરાતના દર (તારીખ :- ૦૧-૦૮-૨૦ થી લાગુ)
મેગેઝિનની અંદરના કોઈપણ એક ક્વાર્ટર પેજ માટે રૂ. ૧૫,૦૦૦/- એ-૪ સાઇઝનું ક્વાર્ટર પેજ GST INCL.	રૂ. ૧,૦૦,૦૦૦/- A-4 સાઇઝ GST INCL.	ત્રીજું ટાઇટલ (અંદરનું) રૂ. ૭૫,૦૦૦/- A-4 સાઇઝ GST INCL.
મેગેઝિનની અંદરના કોઈપણ એક હાફ પેજ માટે રૂ. ૨૫,૦૦૦/- A-4 સાઇઝનું હાફ પેજ GST INCL.	મેગેઝિનની અંદરના કોઈપણ એક કુલ પેજ માટે રૂ. ૫૦,૦૦૦/- A-4 સાઇઝ GST INCL.	ચોથું ટાઇટલ (બહારનું) રૂ. ૬૦,૦૦૦/- A-4 સાઇઝ GST INCL.
		મેગેઝિનમાં જાહેરાત માટે કે અન્ય કોઈ માહિતી માટે ૯૮૭૯૯૯૪૯૬૭ / ૭૫૭૫૦૦૧૫૯૬ પર સંપર્ક કરવો.

મેગેઝિનમાં ઓછામાં ઓછા ૧ વર્ષ માટે જાહેરાત આપવી જરૂરી છે.

મેગેઝિનમાં આપની કંપનીની જાહેરાત માટે ડિઝાઇન આપના તરફથી આપવાની રહેશે.

૧ વર્ષની જાહેરાતની રકમનો ચેક અને ડિઝાઇન એડવાન્સમાં એક સાથે મોકલી આપવાના રહેશે.

રાષ્ટ્રભાષા અને લિપિ

જો આપણે એક રાષ્ટ્ર હોવાનો દાવો સિદ્ધ કરવા માગતા હોઈએ તો આપણી વચ્ચે અનેક બાબતો સમાન હોવી જોઈએ. વિવિધ સંપ્રદાયો અને પેટાસંપ્રદાયોને સાંકળી લેતી આપણી એક સર્વસામાન્ય સંસ્કૃતિ છે. આપણી ખામીઓ પણ સમાન છે. હું એ બતાવવા પ્રયત્ન કરી રહ્યો છું કે આપણા પોશાક માટે એકસરખું કાપડ કેવળ ઈચ્છનીય નહીં, જરૂરી પણ છે. દેશી ભાષાઓને સ્થાને નહીં. પણ તેમના ઉપરાંત આપણે એક સામાન્ય ભાષાની જરૂર છે. એ ભાષા હિંદી અને ઉર્દૂના મિશ્રણથી બનેલી અને સંસ્કૃત, ઉર્દૂ

કે અરબીની અતિશયતા સિવાયની હિંદુસ્તાની ભાષા હોવી જોઈએ. એ બાબતે સૌ સંમત છે. સર્વસામાન્ય ભાષા અપનાવવાની બાબતમાં દેશી ભાષાઓની અનેક લિપિઓ મોટામાં મોટી અડચણરૂપ છે. જો આપણે એક સામાન્ય લિપિ સ્વીકારી શકીએ, તો એક સામાન્ય ભાષાનું આપણું સ્વપ્ન, જે આજે પણ એક સ્વપ્નું જ છે, ફળીભૂત થવામાં આડે આવતી એક મોટી અડચણ દૂર થાય.

લિપિઓની વિવિધતા અનેક રીતે બાધારૂપ છે. જ્ઞાન મેળવવામાં એ આડે આવે છે. આર્ય ભાષાઓમાં એટલી

બધી સમાનતા છે કે જો જુદી જુદી લિપિઓ પર પ્રભુત્વ મેળવવામાં બહુ સમય બગાડવો પડતો ન હોય તો આપણે બધા ખાસ મુશ્કેલી વગર અનેક ભાષાઓ જાણી શકીએ. દાખલા તરીકે, જો રવીન્દ્રનાથ ટાગોરની અજોડ કૃતિઓ દેવનાગરીમાં છાપી હોય તો થોડુંઘણું સંસ્કૃત જાણનાર મોટાભાગના લોકોને એ સમજવામાં મુશ્કેલી ન પડે. પરંતુ બંગાળી લિપિ તો બિનબંગાળી માટે ‘દૂર રહો’ એવી ચેતવણી સમાન છે. એ જ પ્રમાણે જો બંગાળી લોકો દેવનાગરી લિપિ જાણતા હોય તો તેઓ તરત તુલસીદાસની કૃતિઓના અદ્ભુત સૌંદર્ય અને આધ્યાત્મિકતાનો અને બીજા અનેક હિંદી લેખકોની રચનાઓનો રસાસ્વાદ માણી શકે....આખા હિંદ માટે એક લિપિનો આદર્શ એ દૂરનો આદર્શ છે પણ જો આપણે પ્રાંતવાદ ખંખેરી નાંખીએ તો દક્ષિણના લોકો સહિત ભારતમાં સંસ્કૃતમાંથી ઉદ્ભવેલી ભાષાઓ બોલનારા બધા લોકો માટે એક લિપિ રાખવાનો આદર્શ વહેવારુ છે. ઉદાહરણ તરીકે, એક ગુજરાતી

ગુજરાતી લિપિને વળગી રહે એમાં શોભા નથી. વિશ્વના વિશાળ હિતને અનુકૂળ હોય એટલી હદે જ જેમ અખિલ ભારતીય પ્રેમ હિતકર છે તેમ અખિલ હિંદ માટેના પ્રેમના વિશાળ ઝરાને પોષક હોય ત્યાં જ પ્રાંતીય પ્રેમ હિતકર છે. પરંતુ ‘હિંદ કશું નથી, ગુજરાત સર્વસ્વ છે’ એમ કહેનાર પ્રાંતીય અભિમાન ભૂંડી વસ્તુ છે હું માનું છું કે દેવનાગરી સામાન્ય લિપિ હોવી જોઈએ. એ બાબતમાં પ્રત્યક્ષ પ્રમાણની જરૂર નથી, હિંદનો મોટો ભાગ તે લિપિ હોવી જાણે છે એ જ નિર્ણાયક બાબત છે....દરેક બોલી કાયમ રહેવી જોઈએ અને તેનો વિકાસ થવો જોઈએ એવી એકલપેટી અને સંકુચિત ભાવના રાષ્ટ્રવિરોધી અને વિશ્વવિરોધી છે. મારા નમ્ર મત પ્રમાણે બધી અવિકસિત અને અલેખિત ભાષાઓનો ભોગ આપીને તેમને હિંદુસ્તાનીના વિશાળ પ્રવાહમાં ભેળવી દેવી જોઈએ. આ આપઘાત નહીં પણ આત્મોન્નતિને માટે આપેલું બલિદાન હશે. જો આપણે સુસંસ્કૃત હિંદ માટે એક સામાન્ય ભાષા

ઈચ્છતા હોઈએ તો આપણે ભાષાઓ અને લિપિઓને છિન્નભિન્ન કરતી, તેમની સંખ્યામાં વધારો કરતી કોઈ પણ પ્રક્રિયાને આગળ વધતી અટકાવવી જોઈએ. આપણે એક સામાન્ય ભાષાને ઉત્તેજન આપવું જોઈએ..... જો મારું ચાલે તો દરેક પ્રાંતમાં ચાલુ પ્રાંતીય લિપિ ઉપરાંત દેવનાગરી અને ઉર્દુ લિપિનું શિક્ષણ હું ફરજિયાત કરું અને જુદી જુદી ભાષાઓનાં મુખ્ય પુસ્તકો દેવનાગરીમાં તેના શબ્દશઃહિંદુસ્તાની અનુવાદ સાથે છાપું.

જેમ કેળવણીના વાહનનો વિચાર કરવો પડ્યો તેમ જ આપણે રાષ્ટ્રીય ભાષાનો વિચાર કરવો પડ્યો તેમ જ આપણે રાષ્ટ્રીય ભાષાનો વિચાર કરવો યોગ્ય છે. જો અંગ્રેજી રાષ્ટ્રીય ભાષા થવાની હોય તો અંગ્રેજીને જરૂરિયાતનું સ્થાન મળવું જોઈએ.

અંગ્રેજી રાષ્ટ્રીય ભાષા થઈ શકે ? કેટલાક વિદ્વાન સ્વદેશાભિમાની કહે છે કે, અંગ્રેજી રાષ્ટ્રીય ભાષા થવી જોઈએ એવો પ્રશ્ન જ અજ્ઞાનદશાસૂચક છે; અંગ્રેજી રાષ્ટ્રીય ભાષા થઈ ચૂકી છે. આપણા નામદાર વાઈસરોયસાહેબે

ભાષણ કર્યું છે, તેમાં તેમણે માત્ર તેવી આશા બતાવી છે. તેમનો ઉત્સાહ તેમને ઉપર્યુક્ત શ્રેણીએ નથી લઈ જતો. વાઈસરોયસાહેબ માને છે કે, અંગ્રેજી ભાષા દહાડે દહાડે આ દેશમાં વિસ્તાર પામશે. આપણાં કુટુંબોમાં તે પ્રવેશ કરશે, અને છેવટે રાષ્ટ્રીય ભાષાની ઉચ્ચ પદવી ભોગવશે. અત્યારે ઉપર-ટપકે વિચારતાં આ ખ્યાલને ટેકો મળે છે. આપણા શિક્ષિત વર્ગની દશા જોતાં અંગ્રેજી વિના આપણો કારભાર અટકી પડે એવો આભાસ આવે છે. એમ છતાં જરા ઊંડા ઊતરીશું તો માલૂમ પડશે કે, અંગ્રેજી ભાષા ન થઈ શકે, ન થવી જોઈએ.

ત્યારે રાષ્ટ્રીય ભાષાનાં શાં લક્ષણો હોવાં જોઈએ. એનો વિચાર કરીએ.

૧. તે ભાષા અમલદાર સારુ સહેલી હોવી જોઈએ.
૨. તે ભાષાની મારફત ભારતવર્ષનો પરસ્પર ધાર્મિક, આર્થિક અને રાજ્યપ્રકરણી વ્યવહાર શક્ય હોવો જોઈએ.
૩. તે ભાષા ભારતવર્ષનાં ઘણા લોકો બોલતા હોવા

જોઈએ.

૪. તે ભાષા રાષ્ટ્રને સારુ સહેલી હોવી જોઈએ.

૫. તે ભાષાનો ખ્યાલ કરતાં ક્ષણિક કે અલ્પસ્થાયી સ્થિતિ ઉપર વજન ન મૂકવું જોઈએ.

અંગ્રેજી ભાષામાં આમાંનું એક પણ લક્ષણ નથી.

પહેલું લક્ષણ છેલ્લું મૂકવું જોઈતું હતું. પણ મેં પહેલું મૂક્યું છે, કેમ કે તે લક્ષણ અંગ્રેજી ભાષામાં હોય એવો આભાસ આવે છે. વધારે વિચાર કરતાં આપણે જોઈશું કે, હાલ પણ અમલદારવર્ગને સારુ તે સહેલી ભાષા નથી. અહીંના રાજ્યબંધારણની કલ્પના એવી છે કે, અંગ્રેજી વર્ગ ઓછો થશે, તે એટલે સુધી કે છેવટે વાઈસરોયે અને બીજા આંગળીના વેઢા ઉપર ગણી શકાય તેટલા અમલદાર અંગ્રેજ રહેશે. મોટો વર્ગ આજે હિંદી જ છે, ને તે વધતો જ જશે. તે વર્ગને સારુ ભારતવર્ષની ગમે તે ભાષા કરતાં અંગ્રેજી મુશ્કેલ છે એમ તો સૌ કોઈ કબૂલ કરશે.

બીજું લક્ષણ વિચારતાં આપણે જોઈએ છીએ કે, અંગ્રેજી ભાષા જનસમાજ બોલતો થઈ જાય એ શક્ય ન હોય ત્યાં લગી આપણો ધાર્મિક વ્યવહાર અંગ્રેજીમાં નહીં જ ચાલે. એટલે દરજજે અંગ્રેજી ભાષા સમાજમાં પ્રસારે એ અશક્ય જણાય છે.

ત્રીજું લક્ષણ અંગ્રેજીમાં ન હોઈ શકે, કેમ કે તે ભારતવર્ષની મોટી સંખ્યાની બોલી નથી.

ચોથું લક્ષણ પણ અંગ્રેજીમાં નથી, કેમ કે આખા રાષ્ટ્રને સારુ પ્રમાણમાં તે સહેલી નથી.

પાંચમા લક્ષણનો વિચાર કરતાં આપણે જોઈએ છીએ કે, અંગ્રેજી ભાષા જે સત્તા આજે ભોગવે છે તે ક્ષણિક છે. ચિરસ્થાયી સ્થિતિ તો એ છે કે, હિંદુસ્તાનમાં પ્રજાના રાષ્ટ્રીય કાર્યમાં અંગ્રેજી ભાષાની જરૂરિયાત થોડી જ પડશે. અંગ્રેજી સામ્રાજ્યના વ્યવહારમાં તેની જરૂર પડશે. તે સામ્રાજ્યના રાજ્યવ્યવહારની (ડિપ્લોમસીની) ભાષા હશે, એ જુદો પ્રશ્ન છે. તે વ્યવહારને સારુ અંગ્રેજીની જરૂરિયાત રહેશે. આપણે ક્યાંયે અંગ્રેજી ભાષાનો દ્રેષ નથી કરતા. માત્ર તેને તેના સ્થાન બહાર જવા દેવા નથી માગતા, એ જ આગ્રહ છે. સામ્રાજ્યની ભાષા તો અંગ્રેજી હશે ને તેથી આપણા માલવિયાજી શાસ્ત્રિયાર, બેનરજી વગેરેને એ ભાષા શીખવાની ફરજ પાડીશું. અને તેઓ હિંદની કીર્તિ બીજા

દેશોમાં જગવશે એમ ખાતરી રાખીશું. પણ રાષ્ટ્રની ભાષા અંગ્રેજી ન હોય. અંગ્રેજીને રાષ્ટ્રીય ભાષા બનાવવી એ એસ્પેરેન્ટો દાખલ કરવા જેવું છે. અંગ્રેજી રાષ્ટ્રીય ભાષા થાય એવી કલ્પના આપણી નિર્બળતા સૂચવે છે. એસ્પેરોન્ટોનો પ્રચાર માત્ર અજ્ઞાન સૂચવશે.

ત્યારે કઈ ભાષા પેલાં પાંચ લક્ષણોવાળી છે ? હિંદી ભાષામાં એ બધાં લક્ષણો છે એમ કબૂલ કર્યા વિના ચાલશે જ નહીં.

પાંચ લક્ષણો ધારણ કરવામાં હિંદીની હરીફાઈ કરનારી બીજી એકે ભાષા નથી. હિંદીથી બીજી પદવી બંગાળી ભોગવે છે. છતાં બંગાળી ભાઈ પણ બંગાળબહાર હિંદીનો ઉપયોગ કરે છે. હિંદી બોલનારો જ્યાં જાય ત્યાં હિંદીનો ઉપયોગ કરે છે ને તે કોઈને આશ્ચર્યકારક નથી લાગતું. હિંદી ધર્મપ્રચારકો, ઉર્દૂ મોલવીઓ, આખા હિંદુસ્તાનમાં પોતાનાં વ્યાખ્યાનો હિંદીમાં જ આપે છે, ને અભણ પ્રજા તે સમજી લે છે. અભણ ગુજરાતી પણ ઉત્તરમાં જઈ હિંદીનો પ્રયોગ થોડોઘણો કરી લે છે. ત્યારે ઉત્તરનો ભૈયો મુંબઈના શેઠની દરવાનગી કરતો હતો ગુજરાતીમાં બોલવાનો ઈન્કાર કરે છે, ને શેઠ ભૈયાની સાથે ભાંગ્યુંતૂટ્યું હિંદી બોલી નાખે છે. મેં જોયું છે કે, છેક દ્રવિડ પ્રાંતમાં પણ હિંદીનો ધ્વનિ સંભળાય છે. મદ્રાસમાં તો અંગ્રેજીથી વ્યવહાર ચાલે એ કહેણ બરાબર નથી. ત્યાં પણ મેં મારો વ્યવહાર હિંદીમાં ચલાવ્યો છે. સેંકડો મદ્રાસી ઉતારુને મેં ઈતર વર્ગ સાથે હિંદીમાં બોલતા સાંભળ્યા છે. વળી મદ્રાસના મુસલમાન ઉર્દૂ બોલે છે એ અહીં ધ્યાનમાં રાખવા જેવું છે ને તેઓની સંખ્યા બધા પ્રાંતોમાં નાનીસૂની નથી.

આમ હિંદી ભાષા રાષ્ટ્રીય ભાષા તરીકે નિર્માણ થઈ ચૂકી છે. તેને આપણે ઘણાં વર્ષો પૂર્વે રાષ્ટ્રીય ભાષા તરીકે વાપરી છે. ઉર્દૂની ઉત્પત્તિ પણ હિંદીની એ શક્તિમાં રહેલી છે.

સરદારધામ મેગેઝિનના વાચકો જોગ

સરદારધામ ઈ મેગેઝિનના વાચકોએ
મેગેઝિન અંગેના પોતાના પ્રતિભાવો
magazine.sardardham@gmail.com
ઉપર મોકલવા વિનંતી.

એચ. એસ. પટેલ

આઈ.એ.એસ.(નિ.)

સી.ઈ.ઓ., સરદારધામ

લોકોપયોગી માર્ગદર્શન

ખેડૂત સશક્તિકરણ અને ખેત પેદાશોના ભાવોની ખાતરી ઉપરનો કરાર અધિનિયમની જોગવાઈઓ

આપણો દેશ કૃષિપ્રધાન છે અને આજે પણ ૬૫% વસ્તી કૃષિ વ્યવસાય ઉપર આધારિત છે. આઝાદી મળી ત્યારે આપણે અન્નક્ષેત્ર (Food) સ્વાવલંબી ન હતા. પ્રથમ પંચવર્ષીય યોજનામાં કૃષિને પ્રાધાન્ય આપવામાં આવ્યું અને હરિયાણી ક્રાંતિના (Green Revolution) માધ્યમથી આપણો દેશ અન્નક્ષેત્રે સ્વાવલંબી બન્યો. તાજેતરમાં વિશ્વના દેશોમાં ભૂખમરા (Hunger Rates) ના દેશોનું વર્ગીકરણ પ્રસિધ્ધ થયું તેમાં આપણા દેશનો સમાવેશ થાય છે. અલબત્ત તે જરૂરિયાતમંદ સુધી Food Security હેઠળ પહોંચાડવાનો છે એટલે કે વિતરણ વ્યવસ્થા સુદ્રઢ કરવાનો છે. કૃષિ વ્યવસાય ઉપર આધારિત વસ્તી/કુટુંબો તેઓએ ધારણ કરેલ જમીન, હવામાન, ખેતીના inputs મજૂરી – બજાર – Market એટલે કે પૂરી Value Chain ઉપર આધારિત છે. જેમ જેમ વસ્તી વધતી ગઈ અને કુટુંબોમાં જમીન વહેંચાતી (Partition) ગઈ તેમાં Fragmentation ટુકડા પડતા ગયા. જમીન સુધારા કાયદાઓ કે જેમાં જમીનના ટુકડા પડતા અટકાવવા અને એકત્રિકરણ કાયદો લાવવામાં આવ્યો. આશય એ હતો કે જમીનોના એકત્રિકરણથી ખેતપેદાશોનું ઉત્પાદન વધારે

થાય અને જમીનનો કાર્યસાધક ઉપયોગ થાય. પરંતુ પ્રણાલિકાગત ખેતી કરતા કુટુંબો માલિકી / કબજા હેઠળની જમીન ટકાવવાની માનસિકતાને કારણે એકત્રિકરણ કાયદાના (Consolidation Act) પરિણામો મળ્યા નથી. ગુજરાતના પરિપ્રેક્ષ્યમાં વાત કરીએ તો નાના અને સીમાંત ખેડૂતોની સંખ્યા ૭૦% છે એટલે કે આવા કુટુંબો પાસે ૨ એકરથી વધારે જમીન નથી.

જમીન અને કૃષિ ભારતના બંધારણમાં જે કેન્દ્ર અને રાજ્ય સમવાય તંત્ર (Federalism) ની શાસન વ્યવસ્થા છે. જેમાં કેન્દ્ર અને રાજ્યો વચ્ચે વિષયોની ફાળવણી છે. તેમાં જમીન અને કૃષિ રાજ્યોની યાદીમાં છે. કૃષિ સમવર્તી યાદીમાં (Concurrent List) છે એટલે જમીન અને કૃષિ અંગેના કાયદાઓ, કેન્દ્ર અને રાજ્ય સરકારો ઘડે છે. દેશના અર્થતંત્રમાં કૃષિ ક્ષેત્ર સૌથી અગત્યનો ભાગ ભજવે છે અને દેશના જીડીપીમાં (Gross Domestic Product) સૌથી અગત્યના સૂચકાંક (indicators) છે. પરંતુ વાસ્તવિક ખેતી ઉપર નિર્ભર કુટુંબો ફક્ત જીવનનિર્વાહનું (Livelihood) સાધન છે જેમાં પ્રવૃત્ત રહે છે. પરંતુ તેમાં વાણિજ્યવિષયક દ્રષ્ટિકોણ ઓછો છે. હવે

ખેતવિષયક નિર્ભર કુટુંબો કે ખેડૂતોના હિતની વાત કરીએ તો ખેડૂતોને પોષણક્ષમ ભાવ મળતા નથી. તેવું મહદઅંશે ખેતી આધારિત કે આ વ્યવસાય સાથે જોડાયેલ વ્યક્તિઓનું માનવું છે. પરંતુ આ વ્યવસાય હેઠળનો સમુદાય વ્યાપક વર્ગ બિનસંગઠિત (unorganised) હોવાને કારણે તેમજ અન્ય ઉદ્યોગ / ધંધાર્થીઓની સરખામણીએ એટલો શિક્ષિત ન હોવાથી ખેડૂતોને મહેનતના સાપેક્ષમાં Remunerative Price ભાવો મળતા નથી તેના ઘણા પરિબળો છે. જેમાં Input Cost બિયારણ, ખાતર, જંતુનાશક દવાઓ મજૂરી તેમજ સૌથી આડઅસર પ્રતિકૂળ અસર આપતી બાબત હોય તો હવામાન (Climate) માં બદલાવ Climate Change ના કારણો છે. તાપમાન અને ઋતુચક્રમાં ફેરફાર થવાથી પાક પધ્ધતિમાં અનિશ્ચિતતા આવી છે. આમ તો ૨૦૨૦માં ભારત સરકાર દ્વારા ખેડૂત સશક્તિકરણ અને ખેત પેદાશોની ખાત્રી આપતો કાયદો ઘડવામાં આવ્યો તેના ઉપર વાંચકો દ્વારા આ વિષયને લગતું અવલોકન આપવા જણાવ્યું એટલે આ વિષય ઉપરની ઉપરોક્ત પૂર્વભૂમિકા આપી. હવે આ મૂળ કાયદાની જોગવાઈઓ અને સંલગ્ન બાબતો અંગે વિવરણ કરીશું.

ભારતની સંસદે પસાર કરેલ આ કાયદાની કુલ ૨૫ કલમો છે. પરંતુ સૌથી અગત્યની કલમોમાં કલમ-૩ ખેતી કરાર અને સમયગાળા માટેનું છે. (Farming Agreement and its Period) અને આ અંતર્ગત ખેતપેદાશનો પુરવઠો, સમયગાળો, ગુણવત્તા, માપદંડ, કિંમત અને અન્ય સંલગ્ન બાબતોનો સમાવેશ થાય છે અને ખેતીની સેવાઓના પુરવઠાની બાબતનો સમાવેશ થાય છે. દા.ત. બિયારણ, ખાતર, ખેતવિષયક ઓજારો વિગેરે. આ કરાર પાકની સીઝન સુધી અથવા પાકની ઉત્પાદનના સમયગાળા સુધી અથવા વધુમાં વધુ પાંચ વર્ષ સુધીનો સમાવેશ થાય છે અને બન્ને પક્ષકારોની સંમતિથી લંબાવી શકાય છે આ કરારનું રજિસ્ટ્રેશન- સબ રજિસ્ટ્રાર સમક્ષ કરવા અધિકૃત કરવામાં આવ્યા છે. આપણા રાજ્યમાં વર્ષો પહેલાં (Contract Farming) કરાર આધારિત ખેતીનો કાયદો લાવવામાં આવેલ, પરંતુ ધાર્યા પરિણામો મળ્યા નથી, કારણ કે આપણે ત્યાં ખેતીની જમીનના ટુકડા

હોવાથી કબજેદારો એક જથ્થે જમીન આપવા તૈયાર નથી.

આ કાયદો આપવાથી જે ખેડૂતોમાં ભય છે તે બાબતે ધ્યાન દોરતાં જણાવવાનું કે આ કાયદાની કલમ-૮ મુજબ જે જમીનનો કરાર કરવામાં આવ્યો છે તે પ્રયોજક આ જમીન માલિકી હક્કે / તબદીલ વેચાણગીરો વિગેરે કરી શકશે નહિ તેમજ જમીન ઉપર કાયમી પ્રકારનો ફેરફાર કરી શકશે નહિ. પરંતુ પ્રયોજકોની ચુંગાલમાંથી લાંબાગાળા માટે જમીન જતી ન રહે તે જોવાનું છે. બીજું કે કલમ-૪ મુજબ ખેતપેદાશની ગુણવત્તાનું ગ્રેડ, સ્ટાન્ડર્ડ જાળવવાના છે. તે જ રીતે કલમ-૫ મુજબ ખેતપેદાશના ભાવો બંને પક્ષકારોની સંમતિથી નક્કી કરવાના છે. પરંતુ તેમાં Variation એટલે કે બજારભાવ સાથે link કરવાના છે. પરંતુ આ પ્રકારની શરતો ખેત કરાર સાથે ઉલ્લેખ કરવો જરૂરી છે. આ કાયદામાં ખેતી ઘણા કુદરતી આફતો તેમજ અન્ય જોખમો સાથે સંકળાયેલ હોવાથી કાબુ બહારના સંજોગો તરીકે “Force Majeure” નો સમાવેશ થાય છે. દા.ત. પૂર, ધરતીકંપ, વાવાઝોડું આ કાયદામાં કરારને આધારિત વિવાદ થાય તો કલમ-૧૩ અને ૧૪ માં “સમાધાન બોર્ડ”ની રચના કરવામાં આવેલ છે અને સબ ડિવિઝનલ મેજિસ્ટ્રેટ એટલે કે પ્રાન્ત અધિકારીને વિવાદના નિકાલ માટે સત્તાઓ આપવામાં આવેલ છે અને આ જોગવાઈઓ હેઠળ સ્થાનિક સિવિલ કોર્ટને પણ કાર્યક્ષેત્ર નથી. આમ તો ખેત વિષયક બાબતોને લગતા કેન્દ્ર સરકારે ત્રણ કાયદાઓ પસાર કર્યા છે. પરંતુ સુપ્રિમ કોર્ટ દ્વારા આ કાયદાઓના અમલીકરણ માટે સ્ટે આપવામાં આવેલ છે એટલે હાલ આ બાબત Sub judice ગણાય. આશા રાખીએ કે રાજકીય અને પક્ષાપક્ષી બાબતોથી પર રહીને ખેડૂતોના હિતની બાબતો ખેડૂતોના સામુદાયિક હિતને ધ્યાનમાં રાખી કરવામાં આવે તો ખેડૂતોને દેશના “અન્નદાતા” તરીકે ગણવામાં આવે છે તે ચરિતાર્થ થશે. સાથોસાથ ખેડૂતોએ પણ સ્થાપિત હિત ધરાવતા તત્વોમાં દોરવાય ન જાય તે પણ જરૂરી છે.

“ખેતપેદાશોના ભાવો માટે પેટ્રોલિયમ પ્રોડક્ટની માફક - APM Administered Price Mechanism” જરૂરી.”

મિશન ૨૦૨૬ અંતર્ગત
સરદારધામ

એકતા સે સમૃદ્ધિ કી ઓર...

ગ્લોબલ પાટીદાર
બિઝનેસ સમિટ

26 27 28 ફેબ્રુઆરી 2022

SIECC (સરસાણા) - સુરત

GPBS
2022

મુખ્ય ઉદ્દેશો

- વ્યવસાયમાં વૃદ્ધિ
- નેટવર્કિંગ દ્વારા વેપાર-ઉદ્યોગનું પરસ્પર જોડાણ
- આર્થિક તથા સામાજિક ઉત્થાન દ્વારા સફળતાના દ્વાર ખોલવા

એકિઝિબિશન

- ૯૫૦+ સ્ટોલ્સ અને ૧૨+ વિવિધ બિઝનેસ સેક્ટર
- ૨૦૦૦+ એકિઝિબિટર્સ
- ૩૦,૦૦૦ Sq Mtrs નું ભવ્ય એકિઝિબિશન
- ૩૦,૦૦૦+ ઉત્પાદન (પ્રોડક્ટ્સ)
- બહોળી સંખ્યામાં વિઝિટર્સ ઉપસ્થિત રહેશે
- વ્યવસાયિક જરૂરિયાતો માટે એક અનન્ય પ્લેટફોર્મ

GPBS 2018 & 2020 ની ખાસિયતો

- ૧૨૦૦+ સ્ટોલ્સ
- ૭,૦૦,૦૦૦+ વિઝિટર્સ
- ૨૦+ પ્રભાવશાળી મહાનુભાવો
- વિવિધ સેમિનાર અને અન્ય આયોજનો
- ૧૦૦૦+ સફળ વ્યવસાયિકો અને ઉદ્યોગીઓની પ્રેરણાદાયી હાજરી
- રેકોર્ડ બ્રેકિંગ B2B મિટિંગ

પાટીદાર ઉદ્યોગ રત્ન એવોર્ડ

ગ્લોબલ પાટીદાર બિઝનેસ સમિટ દરમિયાન 'પાટીદાર ઉદ્યોગ રત્ન' એવોર્ડ સમારંભ યોજવામાં આવશે. આ પ્રસંગે 'પાટીદાર ઉદ્યોગ રત્ન' ના શીર્ષક હેઠળ એક કોફી ટેબલ બુકનું વિમોચન થશે, જેમાં તમામ એવોર્ડ વિજેતાઓની માહિતી સભર પ્રોફાઇલ સામેલ કરવામાં આવશે.

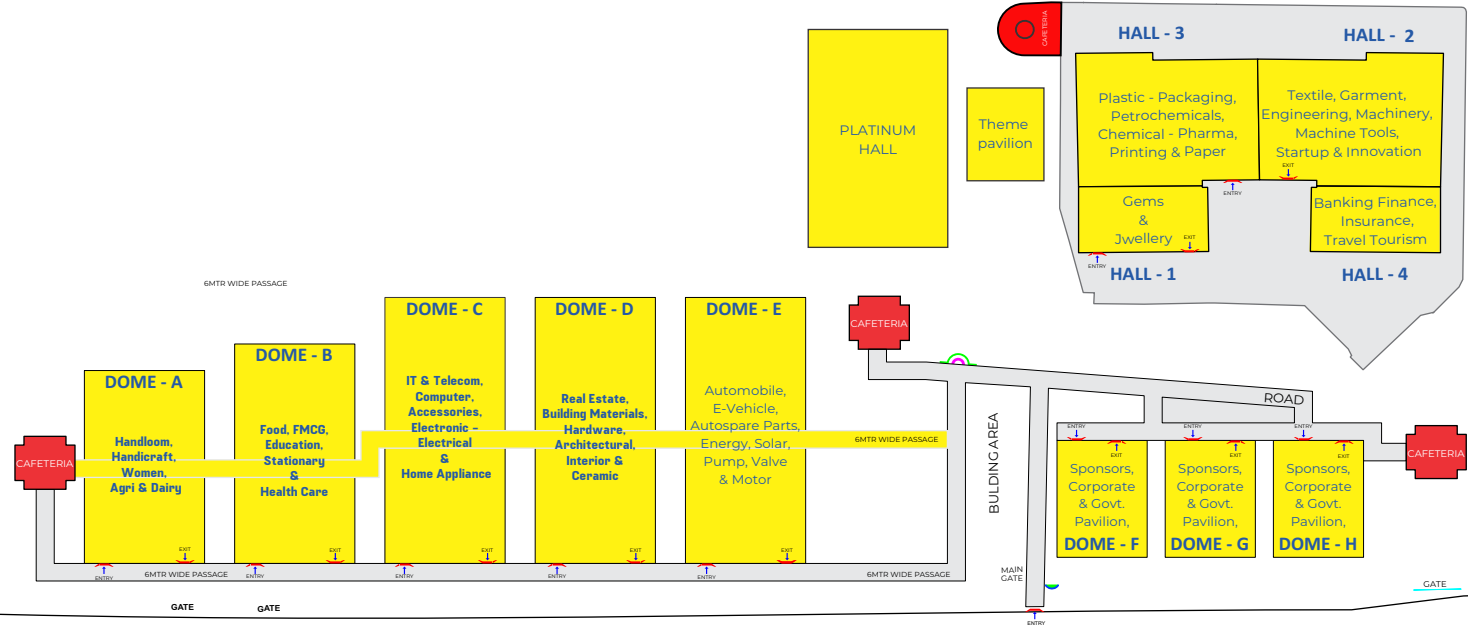
વિશેષતાઓ

- દેશ-વિદેશ માંથી અનેક પ્રતિનિધીઓની ઉપસ્થિતિ
- ઉદ્યોગજગતના અગ્રણીઓની ઉપસ્થિતિ
- કૃષિ, ડેરી અને મહિલા ઉદ્યોગ સાહસિકો માટે એકિઝિબિશન સ્ટોલમાં ખાસ ૫૦% ડિસ્કાઉન્ટ
- સામાજિક સમરસતાના ભાગરૂપે અન્ય સમાજના ઉદ્યોગ સાહસિકો માટે ૧૦% એકિઝિબિશન સ્ટોલની ફાળવણી
- એકિઝિબિટર્સ માટે કોમ્પ્લીમેન્ટરી B2B મીટિંગ સ્પેસ

કનવેન્શન

- આર્થિક પાસાઓને અનુલક્ષીને આયોજીત કરવામાં આવેલું દેશનું સર્વપ્રથમ સમાજલક્ષી કનવેન્શન
- આર્થિક વિકાસના મુદ્દાઓ ઉપર અનુભવી ઉદ્યોગપતિઓનું માર્ગદર્શન અને પ્રેરણાદાયક વક્તવ્યો
- કોર્પોરેટર જગત સાથે ચર્ચા-વિચારણા કરવાની અમૂલ્ય તક
- બિઝનેસ મેનેજમેન્ટ અને ટેકનોલોજી અંગે ખાસ સેશન

YUVAશિશન સ્ટોલ ચાર્જસ

- રૂ. 5000 પ્રતિ ચોરસ મીટર + ૧૮% GST
- ૩૧ ઓક્ટોબર પહેલા બુક કરાવનાર માટે ૧૦% ડિસ્કાઉન્ટ
- ડોમ 'A' માં કૃષિ, ડેરી અને મહિલા એક્ઝિબિટર્સ માટે ૫૦% ડિસ્કાઉન્ટ (મંજૂરીને આધિન)

એક્ઝિબિટર્સ બેનિફિટ

- ગાલા ડિનર (૨૮.૦૨.૨૦૨૨)
- એક્ઝિબિટર કીટ અને મોમેન્ટો
- ૨ વ્યક્તિ માટે મધ્યાહ્ન ભોજન + હાઈ ટી (૩ દિવસ માટે)

GPBS એપ્લિકેશન

- વિગ્નિટર્સની માહિતી
- વિગ્નિટર્સ રજીસ્ટ્રેશન
- ડિજિટલ વિગ્નિટિંગ કાર્ડ્સ (ડાઉનલોડ)
- ઈ-ડિરેક્ટરી-એક્ઝિબિટર્સની માહિતી

ORGANIZED BY

સરદારધામ
વિશ્વ પાટીદાર સમાજ

JOIN US ON SOCIAL MEDIA PLATFORMS

- [f SardardhamOfficial](#)
[v SardardhamOfficial](#)
[i sardardham_official](#)
[w +91 90690 34040](#)
[t sardardham_](#)
[g SardardhamOfficialGroup](#)

સરદારધામ મધ્યસ્થ કાર્યાલય

સરદારધામ, ચેષ્ઠોદેવી સર્કલ, એસ.પી.રીંગ રોડ,
અમદાવાદ-૩૮૨૪૮૧.
M: 7575001548
Email: info.sardardham@gmail.com

સરદારધામ દક્ષિણ ગુજરાત કાર્યાલય

ચોથો માળ, પ્રભુ પ્રસાદ, હિન્દુ મિલન મંદિરની સામે,
કાંસાલગર ત્રણ રસ્તા, કાંસાલગર, કતારગામ, સુરત-૩૯૫૦૦૪.
M: 7575007186 | 9737777247
Email: sardardhamsurat@gmail.com

સરદારધામ મધ્ય ગુજરાત કાર્યાલય

L&T નોલેજ સીટીની બાજુમાં, વાઘોડીયા કોસિંગ પાસે,
નેશનલ હાઈવે 8A, વડોદરા-૩૯૦૦૨૦.
Mo: 7575033001
Email: sardardham.baroda@gmail.com

સરદારધામ સૌરાષ્ટ્ર કાર્યાલય

મારવાડી સ્ટોક એક્સચેન્જની સામે, ટ્રિનિટી હોસ્પિટલની બાજુમાં,
નાના મવા મેઈન રોડ, રાજકોટ-૩૬૦૦૦૪.
M: 7575009796
Email: sardardham.rajkot@gmail.com

સરદારધામ ઉત્તર ગુજરાત કાર્યાલય

સરદારધામ GBPO હોલ, એપોલો આર્કેડ,
વિશ્વકર્મા વાડી, મોદેરા રોડ, મહેસાણા-૩૮૪૦૦૨
M: 76000 26642
Email: gpbomehsana@gmail.com

સરદારધામ ભુજ કાર્યાલય

સરદારધામ સુર્યા વરસાણી એકેડેમી, સેનેટોરિયમ પાસે,
ભુજ મુન્દ્રા હાઈવે, ભુજ - ૩૭૦૪૨૭
Mo - 7575001438
Email - bhuj@sardardham.org

EVENT PARTNERS

609, Iscon Emporio, Nr. Star Bazaar, Jodhpur Cross Road,
Satellite, Ahmedabad, Gujarat 380015
PH: 07948978435 M: +91 87994 59293

એક્ઝિબિશન સ્ટોલ બુકિંગ અને સ્પોન્સરશીપ માટે સંપર્ક

M 90690 34040
91065 04699

E mail : gpbs2022@gmail.com | info@gpbs.in

જીપીબીઓ વિશે

સરદારધામ દ્વારા પ્રસ્થાપિત મિશન ૨૦૨૬ અંતર્ગત પ્રથમ હરોળના ૧૦,૦૦૦થી વધુ ઉદ્યોગપતિઓને સંગઠિત કરવા માટે ગ્લોબલ પાર્ટીદાર બિઝનેસ ઓર્ગનાઈઝેશનની (GPBO) રચના કરવામાં આવી છે.

જીપીબીઓના નેટવર્કને જિલ્લા, રાજ્ય અને વિવિધ દેશોમાં વિસ્તારવાનું આયોજન કરવામાં આવ્યું છે. જીપીબીઓ દ્વારા ઉદ્યોગ જગત માટે ઉપયોગી એવા

- મોટીવેશનલ પ્રોગ્રામ
- ટ્રેઈનિંગ પ્રોગ્રામ
- સેક્ટર આધારિત B2B મીટિંગ્સ
- નવીન ટેકનોલોજી અને આધુનિક ધંધાકીય અભિગમ માટેના આયોજનો કરવામાં આવે છે.

મુખ્ય ઉદ્દેશ

- ✓ એકબીજા સાથે નેટવર્કિંગ દ્વારા વ્યાપાર ઉદ્યોગમાં પરસ્પર ઉપયોગી થવું
- ✓ સમાજમાં નવા ઉદ્યોગ સાહસિકો તૈયાર કરવામાં ઉપયોગી થવું
- ✓ શિક્ષિત અને સક્ષમ યુવાઓને રોજગારીની તકો પુરી પાડવામાં ઉપયોગી થવું

P2P નેટવર્ક

GPBO દ્વારા પ્રસ્થાપિત P2P ઓનલાઈન બિઝનેસ નેટવર્ક ગામથી લઈને શહેર અને દેશ-વિદેશના તમામ પાર્ટીદાર ઉદ્યોગકારો માટે નેટવર્કિંગનું શ્રેષ્ઠ માધ્યમ બની રહેશે. જેમાં નાના વ્યાપારીઓથી લઈને મોટા ઉદ્યોગપતિઓ પોતાના વ્યવસાયનું રજિસ્ટ્રેશન કરાવી શકે છે.

P2P ઓનલાઈન નેટવર્ક આપના ઉત્પાદનો અને સેવાઓને પ્રમોટ કરવાનું શ્રેષ્ઠ પ્લેટફોર્મ પૂરું પાડશે. આ ઉપરાંત P2P ઓનલાઈન નેટવર્ક દ્વારા ઉચ્ચ ગુણવત્તાવાળો કાર્યો માલ મેળવી શકશો તેમજ અન્ય જરૂરીયાતો માટેના સપ્લાયર્સ સાથે આપ સીધો સંપર્ક કરી શકશો.

કોણ જોડાઈ શકે?

- ✓ નાના-મોટા બિઝનેસમેન
- ✓ પ્રોફેશનલ્સ
- ✓ સર્વિસ પ્રોવાઈડર્સ

કેવી રીતે ઉપયોગી છે?

- ✓ પ્રોડક્ટ, સર્વિસ વિશેની માહિતી
- ✓ ઈ-મેઈલ અથવા ફોનથી સંપર્ક
- ✓ ધંધાકીય જોડાણ

કઈ વિગતો અપલોડ કરી શકાય?

- ✓ કંપનીનું નામ તથા લોગો
- ✓ માલિકનું નામ તથા ફોટો
- ✓ સંપર્કની વિગતો
- ✓ કંપનીનું પ્રોડક્ટ લીસ્ટ તથા ફોટો
- ✓ કંપનીની પ્રોડક્ટ વિશે માહિતી
- ✓ કંપનીને જરૂરી રો-મટીરીયલ, સેવાઓ તથા જોબવર્કની વિગતો
- ✓ કંપનીને જરૂરી સ્ટાફની વિગતો

૧૦ લાખ
બિઝનેસમેનનું જોડાણ

સમસ્ત પાર્ટીદારની એકતાનું ધામ

સરદારધામ

વિશ્વ પાર્ટીદાર સમાજ
આયોજિત

મિશન ૨૦૨૬ અંતર્ગત
ગ્લોબલ પાર્ટીદાર
બિઝનેસ ઓર્ગનાઈઝેશન

GPBO

Register your Business in GPBO Network Application
Contact for More information Phone :-7575007183

www.gpbo.org GPBO

વુંદા મનજીત
જાણીતા લેખિકા

પ્રગતિના પથ પર ચાલીએ પ્રકૃતિને કદી ન ભૂલીએ

ડિસેમ્બરની બીજી તારીખ ‘નેશનલ પોલ્યુશન કંટ્રોલ ડે’ તરીકે ઉજવાય છે. આપણે આપણી આસપાસના વાતાવરણ અને પ્રદૂષણ પ્રત્યે કેટલાં જાગૃત છે તે મહત્વપૂર્ણ છે. વાતાવરણ અને પ્રદૂષણ સાથે મારે આજે સંવેદના વિશે પણ વાત કરવી છે.

તમને યાદ હશે કે ૧૯૮૪ના ડિસેમ્બરની તારીખ બીજી અને ત્રીજીની મધ્યરાત્રિએ ભોપાલમાં સ્થિત યુનિયન કાર્બાઈડમાં રાખેલ મિથાઈલ આઈસોસાઈનાઈડ લીક થયું હતું અને તેના કારણે હજારો લોકો, પશુઓ મૃત્યુ પામ્યા હતા. કદાચ એ જાણીને વિશ્વાસ નહીં આવે કે આટલાં વર્ષોના વહાણા વાઈ ગયા પરંતુ તે સમયે જે લોકોના શ્વાસમાં મિથાઈલ આઈસોસાઈનાઈડ આવી ગયો હતો તેઓ હજુ પણ તેની આફ્ટર ઈફેક્ટથી પીડાય છે.

આનું કારણ શું હતું જાણો છો? બેદરકારી, બેકાળજી, કદાચ ‘આંખ આડા કાન કરવા’ જેવો ફેઝ વાપરી શકાય. તે સમયે જે કાંઈ બન્યું તેને રોકી શકાયું હોત. મોટા ભાગે એવું હોય કે જ્યાં કોઈપણ પ્રકારનો એવો ઉદ્યોગ નાખ્યો હોય જેના કારણે પ્રદૂષણ ફેલાતું હોય અથવા તેના અવાજ પ્રદૂષણ,

કેમિકલ, ગેસ કે અન્ય કોઈ કારણે લોકોના સ્વાસ્થ્ય પર અવળી અસર થતી હોય તો તેના અમુક કિલોમીટરના અંતરે રહેવા લાયક રહેકાણ બનાવવા માટે પરવાનગી અપાતી નથી. અહીં તો કાર્બાઈડ ફેક્ટરીની આસપાસ એક કિલોમીટરના અંતરે બહુ મોટી વસ્તી છે.

તે સમયે તો ફેક્ટરી બંધ હતી પરંતુ તેમાં રાખેલા કન્ટેનરમાં થોડા પ્રમાણમાં એમઆઈસી બાકી હતો. અચાનક તે ગેસ લીક થયો અને શિયાળાની રાત્રિના શાંત અને ઠંડા વાતાવરણમાં એટલો જલ્દી ફેલાયો કે રજાઈની ગરમાશને લીધે લોકોને સમજતાં વાર લાગી કે થયું છે શું? અને જ્યાં સુધી સમજ પડી ત્યાં સુધી બહુ મોડું થઈ ગયું હતું. ચારેય બાજુ ચિચિયારિયો સાથે લોકો રસ્તા પર આમતેમ દોડતાં હતાં, પ્રાણીઓ પણ જ્યાં ત્યાં પડ્યાં હતાં. દરેકને શ્વાસ લેવામાં તકલીફ પડતી હતી. અંતે જાણવા મળ્યું કે હજારો સ્ત્રી, પુરુષો, બાળકો અને પશુઓ મૃત્યુ પામ્યા હતા.

આ તો એક ફેક્ટરીની વાત થઈ, તેનો કેસ ઘણો લાંબો ચાલ્યો, ભોપાલના તળાવો પર પણ ગેસની અસર થઈ. તેના માલિક માટે અનેક સારા નરસા શબ્દો વપરાયાં, તેને

જવાબદાર માનવામાં તો આવ્યો પરંતુ કોઈ રીતે તે ભારત દેશ છોડીને પોતાના દેશમાં જવામાં સફળ થઈ શક્યો.

અન્ય રાજ્યમાં આવો કોઈ કિસ્સો બને છે ત્યારે તે સમયે આપણે કેટલાં સંવેદનશીલ હોઈએ છીએ. અગાઉ જેમ કહ્યું કે તે સમયે અસરગ્રસ્ત થયેલાં લોકો હજુ પણ પીડાય છે. તેથી આ વાતને ધ્યાને લઈને સંવેદનશીલતાની સાથે સતર્કતા પણ લાવવી રહી કે આવું કંઈ પણ અજુગતું લાગે તો તરત જ આપણે તે માટેનો કોઈ રસ્તો કાઢીએ, સમાધાન કરીએ જેથી મોટી સંખ્યામાં લોકો અને પશુધનનું નુકસાન ન થાય.

સૃષ્ટિ પર અનેક પ્રકારના પ્રદૂષણો હોય છે. એર પોલ્યુશન, વોટર પોલ્યુશન, સોઈલ પોલ્યુશન, નોઈસ પોલ્યુશન વગેરે. સવાલ એ છે કે આટલાં બધાં પ્રદૂષણો ફેલાય છે કેવી રીતે અને કોણ ફેલાવે છે? દરઅસલ, વાત એમ છે કે આપણે આ લેખની શીર્ષક પંક્તિની જેમ આપણા દેશમાં આપણા માટે મળતી દરેક વસ્તુનું સંપૂર્ણ પણે દોહન કરીએ છીએ. પ્રકૃતિએ આપેલી વસ્તુને સાચવવામાં નહીં પરંતુ તેને વધુ ને વધુ વાપરવામાં માનીએ છીએ. દેશની દરેક વસ્તુને આપણે પોતાની જ માલિકીની માની લઈએ છીએ અને મન ફાવે તેમ વાપરીએ છીએ.

ઔદ્યોગિક પ્રદૂષણ

ઔદ્યોગિક ક્રાંતિના આગમન સાથે, મનુષ્ય ૨૧મી સદીમાં વધુ આગળ વધવા સક્ષમ બન્યો. ટેકનોલોજીનો ઝડપથી વિકાસ થયો, વિજ્ઞાન અદ્યતન બન્યું, અને ઉત્પાદન યુગ જોવામાં આવ્યો. આ બધાંની સાથે વધુ એક અસર થઈ, ઔદ્યોગિક પ્રદૂષણ. અગાઉ ઉદ્યોગો નાની ફેક્ટરીઓના રૂપમાં હતી જે પ્રાથમિક પ્રદૂષક તરીકે ધુમાડો ઉત્પન્ન કરતી હતી.

જોકે, ફેક્ટરીઓની સંખ્યા મર્યાદિત હોવાથી અને દિવસમાં માત્ર અમુક લોકો જ કામ કરતી હોવાથી પ્રદૂષણનું સ્તર નોંધપાત્ર રીતે વધ્યું ન હતું. પરંતુ જ્યારે આ ફેક્ટરીઓ સંપૂર્ણ પાયાના ઉદ્યોગો અને ઉત્પાદન એકમો બની ગયાં ત્યારે ઔદ્યોગિક પ્રદૂષણનો મુદ્દો વધુ મહત્ત્વ લેવા લાગ્યો.

ઔદ્યોગિક પ્રદૂષણ પૃથ્વી પર પાયમાલી મચાવી રહ્યું છે. આનાથી દરેક રાષ્ટ્ર પ્રભાવિત છે. કેટલાંક એવાં લોકો છે જેઓ જાગૃતિ વધારવા અને પરિવર્તનની હિમાયત કરવા માટે અથક મહેનત કરી રહ્યાં છે. કેટલાંક ઉદ્યોગોના અચાનક

અને ઝડપી વિકાસનો સામનો કરી રહેલાં દેશો તેને એક ગંભીર સમસ્યા માની રહ્યાં છે જેને તાત્કાલિક નિયંત્રણમાં લાવવાની જરૂર છે.

એલ્ડો લિયોપોલ્ડે કહ્યું છે, ‘આપણે જમીનનો દુરુપયોગ કરીએ છીએ કારણ કે આપણે તેને આપણી માલિકીની ચીજવસ્તુ તરીકે ઓળખીએ છીએ. જ્યારે આપણે જમીનને એક સમુદાય તરીકે જોઈશું જેના લીધે આપણું અસ્તિત્વ છે ત્યારે આપણે તેનો પ્રેમ અને આદર સાથે ઉપયોગ કરવાનું શરુ કરીએ છીએ.’

કોઈપણ પ્રકારનાં પ્રદૂષણને તેના તાત્કાલિક સ્ત્રોતને ઔદ્યોગિક પ્રથાઓથી શોધી શકાય છે તેને ઔદ્યોગિક પ્રદૂષણ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

ઔદ્યોગિક પ્રદૂષણના અનેક પાસાં છે. તે પીવાના પાણીના અનેક સ્ત્રોતોને દૂષિત કરે છે, અનિચ્છનીય ઝેર હવામાં છોડે છે અને સમગ્ર વિશ્વમાં જમીનની ગુણવત્તા ઘટાડે છે. ઔદ્યોગિક દુર્ઘટનાઓને કારણે અનેક મોટી પર્યાવરણીય આફતો સર્જાઈ છે જેને હજુ કાબૂમાં લાવવાની બાકી છે.

ઔદ્યોગિક પ્રદૂષણ વધવાના કારણો

પ્રદૂષણને નિયંત્રિત કરવા માટેની નીતિઓનો અભાવ અસરકારક નીતિઓના અભાવ અને નબળા અમલીકરણ કાર્યને કારણે ઘણા ઉદ્યોગોને પ્રદૂષણ નિયંત્રણ બોર્ડ દ્વારા બનાવવામાં આવેલા કાયદાઓને બાયપાસ કરવાની મંજૂરી મળી, જેના પરિણામે મોટા પાયે પ્રદૂષણ થયું જેને ઘણા લોકોના જીવનને અસર કરી.

બિનઆયોજિત ઔદ્યોગિક વૃદ્ધિ

મોટા ભાગની ઔદ્યોગિક ટાઉનશીપમાં, બિનઆયોજિત વિકાસ થયો હતો જેમાં તે કંપનીઓએ નિયમો અને ધારધોરણોનું ઉલ્લંઘન કર્યું હતું અને વાયુ અને જળ પ્રદૂષણ સાથે પર્યાવરણને પ્રદૂષિત કર્યું હતું.

જૂની ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ

મોટા ભાગના ઉદ્યોગો હજુ પણ એવા ઉત્પાદનો બનાવવા માટે જૂની તકનીકો પર આધાર રાખે છે જે મોટા પ્રમાણમાં કચરો ઉત્પન્ન કરે છે. ઊંચી કિંમત અને આડેધડ ખર્ચ ટાળવા માટે, ઘણી કંપનીઓ હજુ પણ ઉચ્ચ ગુણવત્તાવાળા ઉત્પાદનો બનાવવા માટે પરંપરાગત તકનીકોનો ઉપયોગ કરે છે.

નાના પાયાના ઉદ્યોગોની મોટી સંખ્યામાં હાજરી

ઘણા નાના પાયાના ઉદ્યોગો અને ફેક્ટરીઓ કે જેઓ પાસે

પૂરતી મૂડી નથી અને તેઓ તેમના રોજિંદા વ્યવસાયો ચલાવવા માટે સરકારી અનુદાન પર આધાર રાખે છે. તે ઘણી વાર પર્યાવરણના નિયમોથી છટકી જાય છે અને વાતાવરણમાં મોટી સંખ્યામાં ઝેરી વાયુ છોડે છે.

બિનકાર્યક્ષમ કચરાનો નિકાલ

પાણીનું પ્રદૂષણ અને જમીનનું પ્રદૂષણ મોટા ભાગે કચરાના નિકાલમાં અસમર્થતાને કારણે થાય છે. પ્રદૂષિત હવા અને પાણીના લાંબા સમય સુધી સંપર્કમાં રહેવાથી દીર્ઘકાલીન સ્વાસ્થ્ય સમસ્યાઓ થાય છે. તેનાથી ઔદ્યોગિક પ્રદૂષણની સમસ્યા ગંભીર બની જાય છે. તે આસપાસના વિસ્તારોમાં હવાની ગુણવત્તાને પણ નીચું બનાવે છે, જે ઘણી શ્વસન વિકૃતિઓનું કારણ બને છે.

આપણી પ્રાકૃતિક દુનિયામાંથી સંસાધનોનું લીચિંગ

ઉદ્યોગોને તૈયાર ઉત્પાદનો બનાવવા માટે મોટા પ્રમાણમાં કાચા માલની જરૂર પડે છે. આ માટે પૃથ્વીની નીચેથી ખનિજો કાઢવાની જરૂર છે. કાઢવામાં આવેલ ખનિજો પૃથ્વી પર ઢોળાય ત્યારે જમીનને પ્રદૂષિત કરી શકે છે. જહાજોમાંથી લીક થવાથી તેલનો ફેલાવો થઈ શકે છે જે દરિયાઈ જીવન માટે હાનિકારક સાબિત થઈ શકે છે.

કુદરતી સંસાધનોનો ઉપયોગ

ઉદ્યોગો માટે કાચો માલ અનિવાર્ય છે, જેના કારણે તેમને ઘણીવાર ભૂગર્ભ તત્ત્વોને બહાર કાઢવાની પણ જરૂર પડે છે. કુદરતી સંસાધનોમાંથી લીચિંગના સૌથી સામાન્ય

સ્વરૂપોમાંનું એક તેલ માટે કેકિંગ (ખોદવાનું કાર્ય) કરવું પડે છે. જમીનમાંથી ખનિજ કાઢવાની પ્રક્રિયા જમીન પ્રદૂષણનું કારણ બને છે અને તેલના લીક અને સ્પીલનું કારણ બને છે જે લોકો અને પ્રાણીઓ માટે હાનિકારક અને ક્યારેક જીવલેણ પણ સાબિત થાય છે.

ઔદ્યોગિક પ્રદૂષણની પર્યાવરણ પર અસર

જળ પ્રદૂષણ

ઔદ્યોગિક પ્રદૂષણની અસરો દૂરગામી છે અને આવનારા અનેક વર્ષો સુધી ઈકોસિસ્ટમને અસર કરવા માટે જવાબદાર હોય છે. મોટા ભાગના ઉદ્યોગોને તેમના કામ માટે મોટા પ્રમાણમાં પાણીની જરૂર પડે છે. જ્યારે પ્રક્રિયાઓની શ્રેણીમાં સામેલ થાય છે ત્યારે પાણી ભારે ધાતુઓ, હાનિકારક રસાયણો, કિરણોત્સર્ગી કચરો અને કાર્નિક કાદવના સંપર્કમાં આવે છે.

આ કાં તો ખુલ્લા મહાસાગરો અથવા નદીઓમાં ફેંકવામાં આવે છે. પરિણામે, આપણા ઘણા જળ સ્ત્રોતોમાં ઔદ્યોગિક કચરો વધુ પ્રમાણમાં હોય છે, જે આપણા ઈકોસિસ્ટમના સ્વાસ્થ્યને ગંભીર અસર કરે છે. તે જ પાણીનો ઉપયોગ ખેડૂતો દ્વારા સિંચાઈ હેતુ કરવામાં આવે છે જે ઉત્પાદિત ખોરાકની ગુણવત્તા પર અસર કરે છે.

જળ પ્રદૂષણ પહેલાંથી જ ઘણા ભૂગર્ભજળના સંસાધનો મનુષ્યો અને વન્યજીવન માટે નકામા બની ગયા છે. ઉદ્યોગોમાં વધુ ઉપયોગ માટે તેને શેષ ગીને ગીઆઈટલ ટ્રી

શકાય છે.

જમીનનું પ્રદૂષણ

જમીનનું પ્રદૂષણ ખેતીમાં સમસ્યા ઊભી કરી રહ્યું છે અને સ્થાનિક વનસ્પતિનો નાશ કરી રહ્યું છે. તે રોજિંદા ધોરણે આવી માટીના સંપર્કમાં આવતા લોકોને માટે સ્વાસ્થ્ય સંબંધી સમસ્યાઓનું કારણ બને છે.

વાયુ પ્રદૂષણ

વાયુ પ્રદૂષણને કારણે વિવિધ બીમારીઓમાં તીવ્ર વધારો થયો છે અને તે દરરોજ આપણને અસર કરે છે. ઘણા નાના, મધ્યમ અને મોટા પાયાના ઉદ્યોગો આપતાં, વાયુ પ્રદૂષણે લોકોના સ્વાસ્થ્ય અને પર્યાવરણ પર અસર કરી છે.

વન્યજીવ લુપ્તતા

મોટા ભાગે, ઔદ્યોગિક પ્રદૂષણનો મુદ્દો આપણને બતાવે છે કે તે કુદરતી લય અને પેટર્નને નિષ્ફળ બનાવવાનું કારણ બને છે, એટલે કે વન્યજીવન ગંભીર રીતે પ્રભાવિત થઈ રહ્યું છે. આવાસ ગુમ થઈ રહ્યાં છે. પ્રજાતિઓ લુપ્ત થઈ રહી છે અને પર્યાવરણ માટે દરેક કુદરતી આફતમાંથી પુનઃપ્રાપ્ત કરવું મુશ્કેલ છે. મોટા ઔદ્યોગિક અકસ્માતો જેમ કે ઓઈલ સ્પીલ, આગ, કિરણોત્સર્ગી (રેડિયોએક્ટિવ) સામગ્રીનું લીકેજ અને મિલકતને નુકસાન દૂર કરવું મુશ્કેલ છે કારણ કે ટૂંકી સમયમર્યાદામાં તેની વધુ અસર થાય છે.

ગ્લોબલ વોર્મિંગ

ઔદ્યોગિક પ્રદૂષણમાં વધારા સાથે, ગ્લોબલ વોર્મિંગ સતત ગતિએ વધી રહ્યું છે. ઉદ્યોગો દ્વારા ધુમાડો અને ગ્રીનહાઉસ વાયુઓ હવામાં છોડવામાં આવે છે જેના કારણે ગ્લોબલ વોર્મિંગમાં વધારો થાય છે.

ગ્લેશિયર્સનું પીગળવું, પોલર બેયરનું લુપ્ત થવું, પૂર, સુનામી, વાવાઝોડાં આ બધી ગ્લોબલ વોર્મિંગની કેટલીક અસરો કહી શકાય.

જૈવ વિવિધતાનું નુકસાન

રાસાયણિક કચરો, જંતુનાશકો, કિરણોત્સર્ગી (રેડિયોએક્ટિવ) સામગ્રી વગેરેને કારણે સતત વધતું ઔદ્યોગિક પ્રદૂષણ પૃથ્વી અને તેના તમામ રહેવાસીઓને નોંધપાત્ર નુકસાન પહોંચાડવાનું કાર્ય કરે છે. વન્યજીવન અને ઈકોસિસ્ટમ પર તેની અસર થાય છે, તેમના કુદરતી રહેઠાણો પર ખરાબ અસર પડે છે, પ્રાણીઓ લુપ્ત થઈ રહ્યાં છે અને રહેઠાણોનો નાશ થઈ રહ્યો છે.

સતત વધતો રહેતો પ્રવાહી, નક્કર અને જોખમી કચરો ઈકોસિસ્ટમના સ્વાસ્થ્ય અને ખોરાક, પાણી અને આરોગ્ય સુરક્ષા પર અવળી અસર કરે છે. ઓઈલ સ્પીલ અને કિરણોત્સર્ગી (રેડિયોએક્ટિવ) લીકેજ સહિત ઔદ્યોગિક પ્રદૂષણની આપત્તિઓને સાફ કરવામાં વર્ષોથી દાયકાઓ લાગે છે.

વાતાવરણમાં બગાડ

જમીનના કેડમિયમ (એક પ્રકારની ધાતુ)ના સંવર્ધનને પણ ઔદ્યોગિક પ્રદૂષણ સાથે સાંકળવામાં આવે છે. માઈન સ્પોઈલ દ્વારા દૂષિત ટોચની જમીનમાં કેડમિયમનું કોન્સેન્ટ્રેશન અધિક પ્રમાણમાં જોવા મળે છે. ટેઈલિંગ પોન્ડ્સના શુદ્ધિકરણ પછી ઔદ્યોગિક પ્રવાહ સામાન્ય રીતે પાણીની સપાટીની ડ્રેનેજ સિસ્ટમમાં છોડવામાં આવે છે. તાજેતરના એક પરીક્ષણમાં નદીઓના તળિયેના કાંપમાં કેડમિયમનું ઉચ્ચતમ કોન્સેન્ટ્રેશન જોવા મળ્યું હતું.

ઔદ્યોગિક પ્રદૂષણ પર નિયંત્રણ કેવી રીતે

ઔદ્યોગિક પ્રદૂષણનો મુદ્દો પૃથ્વી પરના દરેક રાષ્ટ્ર માટે મહત્વપૂર્ણ છે. ઔદ્યોગિક પ્રદૂષણની હાનિકારક અસરોના વધારા સાથે ઘણી એજન્સીઓ અને વ્યક્તિઓ કાર્બન ફૂટપ્રિન્ટ ઘટાડવા અને પર્યાવરણને અનુકૂળ થઈને જીવવા અને કામ કરવા તરફ કાર્યરત છે.

જોકે, ઔદ્યોગિક પ્રદૂષણ હજુ પણ પ્રચંડ છે અને યોગ્ય નિયંત્રણ અને નિયમન માટે ઘણા વર્ષો લાગશે. સમસ્યાના કાયમી ઉકેલ માટે ઘણા પગલાં લઈ શકાય છે.

સ્ત્રોત નિયંત્રણ

નવી ટેકનોલોજી અપનાવવી, સલામત ઉપયોગ માટે કર્મચારીઓની કાર્યક્ષમ તાલીમ અને કચરાના નિકાલ માટે વધુ સારી ટેકનોલોજીનો વિકાસ અને કાચા માલના ઉપયોગ અંગે વધુ સચેત રહેવાથી સ્ત્રોત પર ઔદ્યોગિક પ્રદૂષણને નિયંત્રિત કરવામાં મદદ મળી શકે છે.

રીસાઈકલિંગ

ઔદ્યોગિક પ્રદૂષણ ઘટાડવા માટે રીસાઈકલિંગના પ્રયાસો વધારીને ઉદ્યોગોમાં શક્ય એટલું પ્રદૂષિત પાણી રીસાઈકલ કરવું.

સંસાધનોની સફાઈ

પાણી અને જમીનની સફાઈ માટે ઓર્ગેનિક પદ્ધતિઓ અપનાવવી જોઈએ, જેમ કે માઈકોબનો ઉપયોગ જે ભારે

ધાતુઓનો ઉપયોગ કરે છે અને કુદરતી રીતે ખોરાક તરીકે કચરો લે છે. ફૂલિંગ રુમ અથવા ડબ્બા વિકસાવવાની જરૂરિયાત છે જે ઉદ્યોગોને તેમાંથી આવતા કુદરતી જળ સ્ત્રોતમાં પાછા ધકેલવાને બદલે તેમને જોઈતા પાણીને રીસાયકલ કરે છે.

ઉદ્યોગ સ્થળની પસંદગી

ઉદ્યોગ નાખવાના સ્થાન અને આસપાસના વાતાવરણ પર ઉદ્યોગથી ઉપજતા પ્રદૂષણની સંભવિત અસરને ધ્યાનમાં લેવાથી હાનિકારક પરિણામોને ઘટાડવામાં મદદ મળી શકે છે.

ઔદ્યોગિક કચરાની યોગ્ય સારવાર

ઔદ્યોગિક કચરાનું સંચાલન કરવા માટે પર્યાપ્ત સારવાર સુવિધાઓ વિકસાવવા અને અમલમાં મૂકવાથી અને યોગ્ય આદતો કેળવવાથી પ્રદૂષણ ઘટાડી શકે છે.

આવાસ અને વનીકરણનું પુનઃનિર્માણ

વધુ વૃક્ષો અને છોડ વાવીને નિવાસ સ્થાનોનું પુનઃનિર્માણ વન્યજીવનને તેમના ઘરો પાછા આપવામાં મદદ કરી શકે છે. અને વૃક્ષો પૂરતા પ્રમાણમાં ઓક્સિજન સાથે હવાને શુદ્ધ કરવામાં મદદ કરી શકે છે અને પર્યાવરણ સામે બફર તરીકે કાર્ય કરી શકે છે.

કડક કાયદા અને અમલીકરણ

એન્વાયર્નમેન્ટલ પ્રોટેક્શન એજન્સી (ઈપીએ) ઔદ્યોગિક પ્રદૂષણથી થતા નુકસાનને સુધારવા માટે કામ કરે છે. યોગ્ય પ્રોટોકોલનું પાલન ન કરતી કંપનીઓ સામે પગલાં લેવા માટે વધુ કડક નિયમો હોવા જોઈએ અને યોગ્ય રીતે કામ કરતી કંપનીઓ માટે વધુ નોંધપાત્ર પુરસ્કારો હોવા જોઈએ. જમીન, હવા અને પાણીનો દુરુપયોગ અટકાવે તેવી નીતિઓ બનાવવાની જરૂર છે.

નિયમિત પર્યાવરણીય અસર મૂલ્યાંકન

કોઈપણ જવાબદાર કંપની અથવા ઉદ્યોગે પર્યાવરણીય પ્રભાવનું મૂલ્યાંકન કરતાં રહેવું જોઈએ અને તે માટે નિયમિત પગલાં લેવાં જોઈએ. જો મૂલ્યાંકન કે સમીક્ષા દરમિયાન હાનિકારક અસરોની શક્યતા લાગે તો તેના નકારાત્મક પરિણામોને સુધારવા માટે આવશ્યક પગલાં વિશે ચર્ચા વિચારણા કરવી ને તેને યોગ્ય રીતે લાગુ કરવા જરૂરી છે.

આ સાથે એક વધુ વાત જોડવાની ઈચ્છા થઈ રહી છે. જ્યારે કોઈ હોનારત સર્જાય છે ત્યારે અનેક લોકો હોનારતમાં

ફસાયેલા લોકોને બહાર લાવવા અને તેમની યોગ્ય મદદ કરવા હંમેશાં હાજર થઈ જાય છે. પરંતુ તે સાથે દરેક સ્કૂલમાં એક વધુ વિષય શીખવવાની જરૂરિયાત છે જેને 'ડીઝાસ્ટર મેનેજમેન્ટ' કહે છે. એમાં ડીઝાસ્ટર થઈ ગયા પછી નહીં પરંતુ તે દરમિયાન કરવાની કેટલીક ટ્રીક શીખવવામાં આવે છે. ઉદાહરણ આપું તો જ્યારે ભોપાલમાં ગેસ લીક થયો ત્યારે લોકોએ સમજદારી અને સતર્કતા રાખીને કોઈપણ ભીનું કપડું મોં પર લગાવી લીધું હોત તો ઘણા લોકો બચી શક્યાં હોત. આવું એક રીસર્ચ કરનાર કંપનીએ તેના રીપોર્ટમાં લખ્યું હતું. વાત સાવ નાનકડી છે પરંતુ સમય પર સતર્કતા રાખીને કાર્ય કરવામાં આવે તો આપણો અને સાથે અન્ય અનેકનો જીવ બચાવી શકવા સક્ષમ થઈ જઈએ છીએ.

અને છેલ્લે...

નેશનલ પોલ્યુશન કંટ્રોલ દિવસ નિમિત્તે આજે ઈન્ડસ્ટ્રીયલ પોલ્યુશન વિશે વાત કરી છે. હકીકતમાં, ૧૩૦ કરોડની આબાદી વાળા દેશમાં જો ૫૦ ટકા લોકો 'જેઓને આપણે જવાબદાર નાગરિક કહી શકીએ' તેઓએ વ્યક્તિગતથી માંડીને મોટી ઈન્ડસ્ટ્રી અથવા નાના કે મધ્યમ ઉદ્યોગો દ્વારા આપણા પર્યાવરણ, પ્રકૃતિ, પાણી, પશુધન અને મનુષ્યને કોઈ પ્રકારનું નુકસાન ન પહોંચે તે માટે યોગ્ય પગલાં લેવા જ જોઈએ અને જો દરેક વ્યક્તિ પોતાની વ્યક્તિગત જવાબદારી સમજીને તેનો અમલ કરે તો ખરેખર, વિદેશમાં જે સ્વચ્છતા અને શિસ્ત જોવા મળે છે તે આપણા દેશમાં પણ જોવા મળશે. આ બધો દારોમદાર આવનારી પેઢી પર છે. દરેક યુવા ઉદ્યોગપતિ ઉપર જણાવેલ દરેક બિંદુને ધ્યાને રાખશે તો ભારત દેશને જોવા માટે, અહીંનું આતિથ્ય માણવા માટે વિદેશી લોકોની પડાપડી થશે તેમાં કોઈ શંકા નથી.

દેશ કી માટી દેશ કા જલ, હવા દેશ કી દેશ કે ફલ, સરસ બનેં પ્રભુ સરસ બને

દેશ કે ઘર ઔર દેશ કે ઘાટ, દેશ કે વન ઔર દેશ કે બાટ, સરસ બનેં પ્રભુ સરસ બને

દેશ કે તન ઔર દેશ કે મન, દેશ કે ઘર કે ભાઈ બહેન, વિમલ બનેં પ્રભુ વિમલ બનેં

ખરેખર જો બધું દેશનું છે તે આપણું છે એવું માનીએ તો તે બધું આપણે જ સંભાળવું રહ્યું.

સુધા ભૂર્તિ

ચેરપર્સન, ઈન્ફોસિસ કોર્પોરેશન, બેંગલુરુ
ભાવાનુવાદ સોનલ મોદી

વક્તૃત્વકલાની મહારાણી

ઉષા મારી નાનપણની મિત્ર હતી. અમે શાળા-કોલેજમાં જોડે જ અભ્યાસ કર્યો હતો. તે વક્તૃત્વકલામાં નિષ્ણાત. જ્યારે જ્યારે આંતરકોલેજ વક્તૃત્વ સ્પર્ધા હોય, ત્યારે ઉષાને બોલતી સાંભળવા કોલેજમાંથી ગાપચી મારીને અમે હોલ પર પહોંચી જતાં. ઉષાની તૈયારી એવી મુદ્દાસરની અને રજૂઆત એવી સ્વાભાવિક છતાંય વિદ્વતાપૂર્ણ હોય, કે બધાં મંત્રમુગ્ધ થઈ જાય. તેના પ્રતિસ્પર્ધાઓ પણ તેની વાણીના અસ્ખલિત પ્રવાહને

બિરદાવ્યા વગર રહી ન શકતા. અમે તેને 'વક્તૃત્વકલાની મહારાણી' કહેતાં.

કોલેજનો એ મુક્તપંખી સમ સ્વૈરવિહાર પૂરો થયો. અમે બધાં વારાફરતી પરણ્યાં. ઉષાનાં લગ્ન અનિલ નામના એક મિકેનિકલ એન્જિનિયર યુવક સાથે થયા. તે મુંબઈમાં સ્થાયી થઈ તેથી અમારું મળવાનું ઓછું થઈ ગયું. અનિલને લઘુઉદ્યોગ કહી શકાય તેવું કારખાનું હતું તથા તેમની કમાણી સારી હતી. વર્તી વિસ્તારમાં બિલકુલ દરિયાને સામે જે જૂજ વિશાળ ફ્લેટો છે, તેમાંના એકમાં તે

રહેતી હતી. હવે તો તેની એકની એક પુત્રી પણ લગ્ન કરીને અમેરિકામાં સ્થાય થઈ હતી. મુંબઈની એક જાણીતી કોલેજમાં ‘ સોશિયોલોજી ‘ વિભાગની તે હેડ હતી. ખરેખર, કોઈને પણ ઈર્ષ્યા થાય તેવું આ નાનકડું સુખી કુટુંબ હતું.

હું જ્યારે મુંબઈ જાઉં ત્યારે ઉષાને અચૂક મળું. મારી એક મુલાકાત દરમ્યાન મેં ઉષાને ઘેર જ ઉતારો રાખ્યો હતો. ઉષાને ત્યાં વર્ષો જૂની એક કામવાળી હતી. તુલસી એનું નામ. તુલસીનું મૂળ વતન દક્ષિણ મહારાષ્ટ્રનો સોલાપુર જિલ્લો. આ વિસ્તાર લગભગ દર વર્ષે દુષ્કાળનો ભોગ બને, તેથી ત્યાંની ઘણી વસ્તી હવે નાગપુર, પૂના, મુંબઈ જેવાં મોટાં શહેરોમાં સ્થળાંતર કરી ગઈ છે. કુલી, બાઈ, ઘરઘાટી કે બાંધકામની સાઈટો પર મજૂરો તરીકે ગોઠવાઈ જાય. વર્ષોનાં વર્ષો પ્રાર્થના કરે કે સારો વરસાદ થાય તો દેશ પાછા ફરીએ. છેવટે વરસાદની આશામાં શહેરોની બસ્તીમાં જ આયખું ઓછું કરે. ક્યારેય ગામનું મોં ન જુએ.

હું જ્યારે જ્યારે ઉષાને ઘેર જાઉં ત્યારે તુલસી સાથે તેની

ભાષામાં વાત કરું. તમે ‘હુરટ’ ના હો, ને લંડનમાં ટ્રેનમાં કોઈ ‘ની’ અને ‘ઓહે’ વાળો ‘હુરટી’ ભટકાઈ જાય, તો જે આનંદ થાય તેવો જ આનંદ તુલસીને મારી સાથે વાતો કરીને થાય. અમે બંને લગભગ એક જ વિસ્તારમાં મોટાં થયેલાં તેથી અમારી ભાષા એક જ. તુલસી ખૂબ જ મહેનતકશ, સમયની કડક પાબંદીવાળી તથા ભરોસાપાત્ર હોવાથી ઉષાને પણ તેના વગર ઘડીભર ન ચાલે.

હું જ્યારે જ્યારે ઉષાને ઘેર રહી હતી ત્યારે તુલસી સવારે કામે ન આવી. ઉષા તો ધૂંઆપૂંઆ થઈ ગઈ. મુંબઈમાં સમાજશાસ્ત્રીઓની આંતરરાષ્ટ્રીય કોન્ફરન્સ હતી, જેમાં ઉષાને પેપર વાંચવાનું હતું. ખરેખર, એકવાર નોકરચાકરની આદત પડી જાય, પછી તમને તેમના વગર ચાલે જ નહીં. ઉષા તો બેબાકળી થઈ ગઈ. મને તેની હાલત જોઈને હસવું આવતું હતું. તુલસીએ ખરેખર તેને પાંગળી કરી કાઢી હતી.

મને હસતી જોઈને ઉષા કહે, ‘ તારે ઠીક છે, હસી લે. આ કમજાત તુલસીને મેં કેટકેટલી મદદ કરી છે ! પણ

આપણો વખત સાચવવાનો હોય, ત્યારે મારાં વા'લાં એવાં સિફતપૂર્વક ખસી જાય, કે વાત ન પૂછો ! એને ખબર છે કે આજે મારે ગરજ છે, એટલે ભાવ ખાય છે. આ બધાંને ગમે તેટલાં માથે બેસાડો, જાત પર ગયા વગર ના રહે. તને શી ખબર, મારે માથે આજની કોન્ફરન્સની કેટલી મોટી જવાબદારી છે ! તું કોઈ વસ્તુને સિરિયસલી લેતી જ નથી ને ! એટલે જ તો આજ સુધી તું વિઝિટિંગ પ્રોફેસર જ રહી છું. હેડ ઓફ ધી ડિપાર્ટમેન્ટની ફરજોનો તને ક્યાંથી ખ્યાલ હોય ?

ઉપાની વાતનું મને સહેજપણ ખોટું ન લાગ્યું. આજકાલ તો મોઢામોઢ સાચું કહી દે તેવા મિત્રોય ક્યાં છે?

મેં ઉપાને કહ્યું, 'તેં તુલસીનું ઘર જોયું છે? ચાલ, આપણે તેના ઘેર આંટો મારીને જોતાં આવીએ કે તે કેમ આવી નથી? ઘેર બેઠાં ગુસ્સો કરવાથી તો બલ્ડપ્રેશર વધશે. ચાલ.'

ઉપાના ઘરની નજીકમાં જ એક ઝૂંપડપટ્ટીમાં તુલસી રહેતી હતી. મોટાં શહેરોની આ જ તો કરુણતા છે ! એક તરફ ધનિકોનાં ભવ્ય મહેલસમા આવાસો અને તેને અડોઅડ જ દસ ગણી વસ્તી નાનકડી જગ્યામાં પશુથીયે

બદતર હાલતમાં ઝૂંપડપટ્ટીમાં સડી જાય. ઉપાને તુલસીને ઘેર જવું જ ન હતું, પણ છૂટકોય નહોતો.

તુલસીનું ઝૂંપડું નજીક આવ્યું ત્યારે મોટેમોટેથી ગાળાગાળી સંભળાઈ. ઝૂંપડપટ્ટીઓમાં નજીવા કારણસર ઝગડા થઈ જતા હોય છે. રોજની પાણીની બબાલ, દારુ, ઢગલો છોકરાં ને ખાવા ધાન ન હોય. બીજુંય ઘણુંબધું માણસ ક્યાં સુધી સહન કર્યે જાય? દૂરથી જ ખ્યાલ આવી ગયો કે તુલસી જ મોટેમોટેથી બોલી રહી હતી. તેના વર સાથે માથાકૂટ ચાલતી હતી. તુલસી બેફામ ગાળો બોલતી હતી અને રમણ નીચી મૂંડીએ બધું સાંભળે જતો હતો. મને તો લાગતું હતું કે તુલસીએ એના વરને બે-ત્રણ અડબોથ પણ ઠોકી દીધી હશે. પાડોશીઓ ભેગાં થઈ ગયાં હતાં પણ બધાં તુલસીના પક્ષે હતાં.

મેં તુલસીને અમારી બોલીમાં કહ્યું. 'તુલસી ગાળાગાળી બંધ કર. બૈરાનાં મોંમા આવાં વેણ શોભે?

અમને જોઈને તુલસી જરાતરા શરમાઈ. ઠંડી પડી. પછી રડતી રડતી કહે, 'બહેન મહામહેનતે મેં જાત તોડીને પૈસા બચાવેલા ગામથી અહીં આઈ એ દા'ડાથી પાછું વળીને જોયું

નથી. મારી બાનું મરતું મોં જોવાય નોં પામી. ને બધા પૈસામોંથી ચાર હોનાની બંગડીયું ને અછોડો લીધેલો. હવે આ મારા રોયા રમણિયાને પાન-બીડીની દુકાન કરવી છે તે હંધુય વાણીયાને ઘેર ગિરવે મેલી આયો, હરામી ! બહેન ! તમે જ હમજાવો, ઈને ! મારી આખી જિંદગીની કમાણી ઘડીકવારમાં ઉડાડી મારી. વાણિયા વેરે ગયેલી વસ્તુ પાછી આવતી ભાળી કોઈ દિ, બહેન ? હમજાવો, માળા અક્કલના અધૂરાને. મનેય ખબર સે, કે બે'નને આજે કોઈ મિટિંગમાં જવાનું સ, ને ભાષણ દેવાનું સ, પણ હવારના પો'રમાં કાળમૂખાએ મને સનાનના હમાચાર આલ્યા. તે મારાથી રહેવાશું નહી. તમ-તમારે જાઓ બહેન, હું આવું છું.

મને તુલસીની હાલતનો અહેસાસ થતો હતો. સમાજસેવા દરમ્યાન આવી જ સ્ત્રીઓ સાથે મારે કામ કરવાનું થાય છે; કે જેમના જીવનમાં ફાઈવસ્ટાર હોટેલો 'એ' ગ્રૂપની કંપનીના શેરો, ડોલરની વધઘટ, હીરાના દાગીના, ફેશન કે બોલીવુડથી ક્યારેય કશો ફરક પડતો નથી. તેમને મતલબ હોય છે રોટલા અને ઓટલાથી. પોતાનું બાળક ભૂખ્યું સૂવે નહી, તેથી.

અમે તુલસીને ઘેરથી પાછા ફરતાં હતાં ત્યારે રસ્તામાં ઉષા તદ્દન શાંત થઈ ગઈ હતી. મને થયું કે, ઘેર કામના ઢગલા પડ્યા છે એટલે ઉષાને ટેન્શન હશે. મેં કહ્યું ' ઉષા ! કામનું ટેન્શન ન કરીશ. આપણે હાથોહાથ કરી લઈશું. અને પછી તો તુલસી આવશેય ખરી. આ લોકો તો ભડભડાટ બોલી જાય અને પછી ભૂલીય જાય. સાંજ પડે તો વર-બૈરી જોડે ફિલમ જોવા ઊપડી જશે.'

અમે ઉષાના વિશાળ ફ્લેટ પર પહોંચ્યાં. મેં રાતના વાસણ અને લોટા-પવાલા ઉટકવા માંડ્યા. ઉષાએ ચા મૂકી. મને એકાએક ડૂસકાંનો અવાજ સંભળાયો. મેં ઊંચું જોયું તો ઉષા રડતી હતી. મોંમાં સાડીના છેડાનો ડૂચો ખોસીને રડવાના અવાજને દબાવવાનો તે નિષ્ફળ પ્રયાસ કરી રહી હતી. આંખમાંથી આંસુ વહે જ જતાં હતાં. મેં મારો ભીનો હાથ તેના ખભે દબાવ્યો. તરત મને ખ્યાલ આવ્યો કે જરૂર આ નાનકડા સુખી કુટુંબની ફોટોફેમમાં ક્યાંક તડ પડી છે.

મારા પ્રેમાળ હાથની ઉષા અનુભવીને તે વધારે રડવા

લાગી. મને કહે, 'સુધા, મારી દશા તો તુલસી કરતાંય ભૂંડી છે. તને ખબર છે, મારો આટલાં વર્ષોનો બધો પગાર આ ફ્લેટ ખરીદવા માટે મેં અનિલને આપ્યો. ઈન્કમેટેક્સમાં લફરા ન થાય તે માટે ફ્લેટ અનિલના નામે જ રાખ્યો હતો. થોડા વખત પહેલાં બપોરે રજિસ્ટર્ડ પોસ્ટથી એક કાગળ આવ્યો. પત્ર તેમના નામે હતો અને અમારી બેન્ક તરફથી હતો. અનિલે મારી સંમતિ લીધા વગર આ ફ્લેટ બેન્કમાં ગિરવે મૂકી દીધો છે. છેલ્લા થોડા વખતથી અમારા કારખાનામાં થોડા પ્રોબ્લેમ થયા હતા, પણ આ રીતે મને જણાવ્યા વગર આખો ફ્લેટ મોર્ગેજ કરી દેવાય? મને જ્યારે ખબર પડી કે મારી આખી જિંદગીની કમાણી પર પાણી ફરી વળ્યું હતું. ત્યારે મને ગુસ્સો તો ઘણોય આવ્યો ! પણ આપણે એવી પોકળ, મિથ્યાભિમાની, કહેવાતી હાઈ સોસાયટીમાં જીવીએ છીએ કે વરને ગાળ પણ ન દઈ શકીએ. અરે, અવાજ પણ ઊંચો ન કરી શકીએ ! આ કહેવાતી 'સિવિલાઈઝ્ડ સોસાયટી' માં દીવાલોને પણ કાન હોય છે. પતિ જોડે લડીએ તો આપણી વાતો થાય. આપણે 'દેશી' અને 'મેનરલેસ' કહેવાઈએ. 'અનસિવિલાઈઝ્ડ પીગ' તરીકે ઓળખાઈએ.

આ તુલસી મારા કરતાં વધારે નસીબદાર છે, જે પોતાના વરને ગાળ દઈને, બે લાફા ચોડી શકે છે અને પછી બધું ભૂલી શકે છે ! હું તો જ્યારે અનિલને જોઉં છું ત્યારે મને તેની પર ધૂણા થાય છે. તેણે મને છેતરી છે તેવો સતત અહેસાસ થાય છે !'

હું શું બોલું ? ઉષાના ઘરની સુંદર બાલ્કનીમાંથી ઊછળતો દરિયો દેખાતો હતો. ક્યાં ગઈ મારી કોલેજકાળની સભાઓ ગજવતી ઉષા ? અહીં તો તદ્દન દબાયેલી, કચડાયેલી, સુકાઈને કોકું થઈ ગયેલ એક સ્ત્રી ઊભી હતી ! મારું મન આળું થઈ ગયું. વાતનો વિષય બદલવા અને વાતાવરણને હળવું બનાવવા મેં ઉષાને પૂછ્યું, ' આજે મિટિંગમાં તારે કયા વિષય પર બોલવાનું છે ?'

'Freedom of Speech - વક્તવ્યની આઝાદી.' ઉષાએ કહ્યું.

પન્નશ્રી ગુલાવંત શાહ
ગુજરાતના લઘુપ્રતિષ્ઠિત કટાર લેખક

કાનની કેળવણી વિના કેળવણી અધૂરી

આપણા કાન કંઈ એશ-ટ્રે નથી કે એમાં નકામા અવાજોને પધરાવી શકાય. સંગીતની ઉપાસનામાં નકામા અવાજોથી બચવાની સાધના મહત્ત્વની છે. કાન સ્ત્રી-અવયવ છે, જ્યારે આંખ પુરુષ અવયવ છે. ચીનના તત્ત્વજ્ઞાનમાં શરીર બધા અવયવોને આ રીતે બે વિભાગમાં વહેંચવામાં આવ્યા છે. આંખ કશુંક ન જોવા માટે સ્વતંત્ર છે, કાન એટલા સ્વતંત્ર નથી.

આંખનો સ્વભાવ આરપાર જોવાનો છે. પ્રેમી

યુગલને આસપાસ અટવાતી આંખોની આક્રમકતા પજવતી હોય છે. ઉત્સુકતાથી છલકાતી વેધક નજરનો સંબંધ કશુંક વીધાય તે સાથે રહેલો છે. 'વેધ' એટલે દર, છિદ્ર કે ઊંડાણ. આંખનો સ્વધર્મ છે સોંસરવા ઊતરવાનો, અર્થાત્ પેનિટ્રેશનનો. કવિઓએ 'નજરનાં બાણ' પર પંક્તિઓ લખી છે. ફિલ્મી ગીતોમાં અને શાયરીઓમાં નજરથી ઘાયલ થયાની ઘટના પર રચાયેલી પંક્તિઓનો પાર નથી. નુકસાન

પહોંચાડવાની શક્તિ ધરાવતી સ્પૃહાભરી નજર પડે અને ખરાબ અસર થાય એવી સાચીખોટી માન્યતા માટે ‘નજર લાગવી’ જેવો રૂઢપ્રયોગ જાણીતો છે. એ છે આંખ દ્વારા થતી હિંસા!

કાન આવી હિંસાથી મુક્ત છે. આંખ મીચી શકાય છે. પણ કાન મીચી નથી શકાતા. આંખ રડી શકે છે. કાન રડી ન શકે. આંખ રમત રમી શકે છે, છેતરી શકે છે અને કાબૂ (આઈ-કન્ટ્રોલ) રાખી શકે છે. કાન આમાંનું કશુંય ન કરી શકે. કાનની આવી અનાક્રમકતાનો દુનિયાએ ઘણો ગેરલાભ લીધો છે. ઘોંઘાટ વાસ્તવમાં શ્રવણસૃષ્ટિમાં થતા બળાત્કારનું જ બીજું નામ છે. હા, શ્રવણસૃષ્ટિમાં જ્યારે લયસાધના અને સ્વરસાધનાનું સંગમતીર્થ રચાય ત્યારે સંગીત પ્રગટે છે. પંખીઓનો કલરવ સામગાનના સ્વરમંડલથી ઓછો આહ્લાદક નથી હોતો. માણસને પ્રાપ્ત થયેલા શ્રવણવૈભવનું ઉપસ્થાન કાન છે. સ્વભાવે કાન શ્રેણ અવયવ છે. ઈટ ઈઝ એટ ધ રીસિવિંગ end. આમ છતાં માર્શલ મક્લુહાન જેવો દર્શક કહે છે કે શ્રવણયુગ આવી રહ્યો છે.

આપણા કાન શ્રવણને શરણે છે, પરંતુ શું સાંભળવું એ અંગે આપણે ઝાઝા સ્પષ્ટ નથી હોતા. પરિણામે આપણી શરણાગતિ પણ સંગીતનો પ્રસાદ પામવાને બદલે ઘોંઘાટનો ત્રાસ પામે છે. કાળક્રમે ત્રાસ પામવાની પણ ટેવ પડી જાય છે. એ એક વિચિત્ર

સ્થિતિ છે. એક તબક્કો એવો આવે છે, જ્યારે ઘોંઘાટ ન હોય ત્યારે માણસને અસુખ રહે છે. આવું બને ત્યારે અસંગીત કે કુસંગીત કે પછી પ્રતિસંગીત વહાલું લાગવા માંડે છે. કાનના પતનને બહેરાશ કહેવામાં આવે છે. ખરેખર આ વાત સાચી નથી. કાનનું ખરું પતન તો અસંગીત, કુસંગીત કે પ્રતિસંગીત પ્રત્યે વહાલ જાગે ત્યારે થતું હોય છે. મહાનગરોમાં આવું વહાલ ઊભરાતી ગટરોને સમાંતરે વહેતું જ રહે છે. ઘોંઘાટ જ્યારે લોકપ્રિય બને ત્યારે સંગીતનું અભયારણ્ય નષ્ટ થાય છે. પછી સંગીત એરકન્ડિશન્ડ સાઉન્ડપ્રૂફ સ્ટુડિયોમાં કે ભવ્ય ડ્રોઈંગરૂમમાં ખૂણો પાળતું રહે છે. જાહેરમાં લાઉડસ્પીકરો ભસતાં રહે છે.

કાનની બહેરાશમાં શ્રવણશૂન્યતાને ચાળે ચડેલી અરાજકતા ખરી, પરંતુ કુરાજ્ય કરતાં તો રાજ્યશાસ્ત્રીઓ અરાજકતાને ઓછી બિહામણી ગણતા આવ્યા છે. ન જોવું પડે એવું સતત જોવું પડે એના કરતાં તો અંધાપો સો દરજજે સારો ! અહીં ન મામા કરતાં તો કહેણો મામો સારો, એ કહેવત પરિમાર્જન પામીને નવો ઉઘાડ પામે છે. ઉધાર મામા કરતાં મામો ન હોય તે સારું ગણાય. કાનની શક્તિ ગુમાવી બેઠેલા માણસોને આ વાત નહીં ગમે. એમની વાત પણ સાચી છે. ‘માણસ માત્ર રોટી વડે નથી જીવી શકતો,’ એવું વિધાન ધરાયેલા માણસોએ ચગાવ્યું છે.

કાન સરવા કરીને સાંભળવા જેવું હજી ઘણું ખરું બચ્યું છે. ખળખળ વહી જતા ઝરણાનું મુંદ્રગાન મૌનના ચંદરવા નીચે બેસીને કાન માંડીને સાંભળવા જેવું હોય છે. ચીની વિચારક લિન યુટાંગે શાંગહાઈમાં સવારે જે જે અવાજો સંભળાયા તે પથારીમાં પડ્યા પડ્યા નોંધેલા. જ્યારે પણ ગામ જવાનું બને ત્યારે ભોંય સાથે સાવરણાના સળીઓ ઘસાય અને જે ધ્વનિ સર્જાય તે પરોઢિયાના આછા ઉજાસમાં સાંભળતો રહું છું. ગળાઈ-ચળાઈને પાંદડાં-સોંસરવો વહી જતો વાયરો જે પૂર્ણધ્વનિ પ્રગટાવે તે ષડ્જ કોસ્મોસના સ્વરને પ્રગટ કરતો હોય છે. વૈશાખી બપોરે સૂકા ઘાસમાં ભમતી કંસારીની ધૂન શેઢા પર હિલોળે ચઢાવે ત્યારે એવું લાગે જાણે મૂર્તિમંત માતરિશ્વા ડગલાં ભરી રહ્યા છે. સૂકા ઘાસ પરથી પસાર થતાં વાયરાને કારણે ડોલતા ઘાસના સળ પડતા હોય છે.

દુનિયાની સાત સાત અજાયબીઓ વિષે જાણ્યા પછી પણ સૌથી મોટી અજાયબી વાંસળી છે એવું મને લાગે છે. વાંસના પોલાણમાંથી આવો ધ્વનિ શી રીતે પ્રગટી શકે અને વહી શકે તેનું રહસ્ય હજી સમજાતું નથી. પોલાણનું સૌંદર્ય આટલું સંગીતમય શી રીતે હોઈ શકે ? સ્નેહરશ્મિની પંક્તિઓમાં જવાબ મળે છે :

**ખાલી ખાલી આ બંસી પોલી
અવિરત ગાજે ગાને,
ખાલી ભલે તું હોય સુભાગી
હરિની બંસી થાને,
રે જીવ શાને ઓછું આણે
તારા ઉરનું ગાણું હોંશે ગાને !**

શબ્દનો સંબંધ તૈત્તરીય ઉપનિષદમાં આકાશ અન્માત્રા જોડે ગણાવાયો છે. પરમેશ્વરમાંથી સૌપ્રથમ

આકાશ પ્રગટ્યું, આકાશમાંથી વાયુ, વાયુમાંથી અગ્નિ, અગ્નિમાંથી જળ, જળમાંથી પૃથ્વી, પૃથ્વીમાંથી ઔષધિ (વનસ્પતિ), ઔષધિમાંથી અન્ન અને

અન્નમાંથી શરીર ઉત્પન્ન થયું. આમ આકાશ માનવજાતનું સાચું મોસાળ છે. શબ્દ આપણને આકાશ તરફથી પ્રાપ્ત થયો છે. નરસિંહ મહેતા સાચું કહે છે : ‘ શૂન્યમાં શબ્દ થઈવેદ વાસે.’

વાંસળીની માં હાલીકોર રહેલા આકાશનો ધ્વનિ (શબ્દ) સાક્ષાત્ કૃષ્ણનો ધ્વનિ છે, સાક્ષાત્ કૃષ્ણ છે. ધ્યાનસ્થ ચિત્તે વાંસળીના સૂર સાંભળ્યા પછી, છેક હતા તેવા ને તેવા રહેવાનું

શક્ય ખરું? વાંસળીને કાન માંડીને સાંભળવી, એ તો આપણી અહંશૂન્યતાને નિર્મિતિના લય સાથે વહેતી મેલવા બરાબર છે. વાંસળી થકી શૂન્યનું સંગીત પ્રગટ થાય છે. વાંસળી સૃષ્ટિ પર ધબકતી થયેલી માનવતાનું આઘવાઘ છે.

કાનની કેળવણી વગરની કેળવણી આખા ને આખા માણસની કેળવણી ન બની શકે. એ અધૂરી કેળવણી છે. વાંસળી સાંભળતી વખતે કેવળ કાન સરવા નથી કરવાના પણ આપણી સમગ્ર ચેતનાને સંગીત સાથે જોડવાની છે. આખો ને આખો માણસ વાંસળી સાંભળે તો કદાચ અખિલેશ્વરને કે પછી મધુરાપતિને પામી શકે. માણસે હવે કોઈ અજાણ્યા હોઠો પરથી, કદીય ન બોલાયેલા એવા ચંદ શબ્દોને સાંભળતા શીખવું પડશે. શ્રવણયુગ આવી રહ્યો છે. આદિલ મન્સૂરી કહે છે :

**મૌનમાં જો મળી શકાતું હો,
કોઈ શું કામ ગઝલમાં આવે ?
મૌન કે વાણીને આદિલ છેવટે,
જે અકળ છે એને કળવાનું કહો.**

-સ્વામી વિવેકાનંદ

ભારતીય સંસ્કૃતિનો પ્રચાર

ભારતીય તત્ત્વ વિચારણા વડે જગત પર વિજય મેળવવાથી જ એક પ્રબુદ્ધ અને સમર્થ રાષ્ટ્ર તરીકે જીવવાનું આપણે માટે શક્ય બનશે. ભારતની દાર્શનિક અને આધ્યાત્મિક વિચારણાએ ફરી એક વાર બહાર નીકળી જગતમાં પોતાની વિજયપતાકા ફરકાવવી પડશે. જગતમાં વિજયી પ્રજાઓ ઘણી થઈ ગઈ છે. આપણે પણ એક મોટી વિજેતા પ્રજા હતા. આપણી વિજયગાથાને ભારતના ઉદારચરિત સમ્રાટ અશોકે ધર્મ અને આધ્યાત્મિકતાના વિજય તરીકે જ ઓળખાવી છે. ફરી એક વાર ભારતે જ જગતને જીતવાનું છે. જ્યારે તમે બીજાના હિતાર્થે કામ કરતા હો છો, ત્યારે જ તમે સારામાં સારું કામ કરી શકો છો. સાગર પાર, પરદેશી ભાષામાં તમે તમારી ભાવનાઓ, વિચારણાનો પ્રચાર કર્યો, પારકાના હિતાર્થે મથ્યા એ જ તમારું શ્રેષ્ઠ કાર્ય હતું. ભલેને પરદેશીઓ ગાંડા પૂરની જેમ આપણી ભૂમિ ઉપર ધસમસતા ચાલ્યા આવે અને સૈન્યની વર્ષા વરસાવે, આપણને એની પરવા નથી. ભારત, જાગ્રત થા ! તારી આધ્યાત્મિકતાથી જગત પર

વિજય પ્રાપ્ત કર ! આ ભૂમિ ઉપર સૌથી પ્રથમ કહેવાયું હતું તેમ પ્રેમે જ વિદ્વેષ પર વિજય પ્રાપ્ત કરવો પડશે, વિદ્વેષ કદી વિજયી નીવડી શકે નહીં. જડવાદ અને એને પરિણામે નિપજતાં સર્વ દુઃખો જડવાદથી કદી જીતી શકવાનાં નથી. આધ્યાત્મિકતાએ પશ્ચિમના લોકો ઉપર વિજય મેળવવો જ જોઈએ. ધીમે ધીમે એમને પણ સમજાતું જાય છે કે એક રાષ્ટ્ર તરીકે જીવંત રહેવાને એમને જે તત્ત્વની જરૂર છે તે તત્ત્વ આધ્યાત્મિકતા જ છે. એટલે એની તેઓ પ્રતીક્ષા કરી રહ્યા છે, એને માટે ઉત્સુક બન્યા છે. પણ એ ક્યાંથી પ્રાપ્ત થશે ? જગતના દેશેદેશ ફરી વળી ભારતના મહર્ષિઓની આર્ષવાણી ફેલાવનાર સ્વયંસેવકો ક્યાં છે ? એ આર્ષવાણીને જગતને ખૂણે ખૂણે ફેલાવવા પોતાનું સર્વ હોમી દેનારા નરવીરો ક્યાં છે ? સત્યના અર્થે આવા નરપુંગવોની જરૂર છે. વેદાન્તનાં મહાન સત્યોનો પ્રચાર કરવા પરદેશ જવા તત્પર શૂરવીરોની આપણને જરૂર છે.

વિશ્વને એની અત્યંત આવશ્યકતા છે; એના વિના જગત ટકી શકવાનું નથી. પશ્ચિમનું આખું જગત

જવાળામુખીના શિખર પર જઈને ઊભું છે, તે જો કાલે ફાટી ઊઠે તો બધું ક્ષણવારમાં ઇન્નભિન્ન થઈ જશે. તેઓ જગતના ખૂણેખૂણા શોધી વળ્યા છે, પણ તેમને ક્યાંય શાન્તિ કે સ્વસ્થતા લાધ્યાં નથી. વિલાસના શરાબનું તેમણે આકંઠ પાન કર્યું છે અને એની વ્યર્થતા તેમને સમજાઈ ગઈ છે. પશ્ચિમના ખૂણેખૂણામાં ભારતની તત્ત્વવિચારણા પ્રસરાવવાનો સમય હવે જ આવી પહોંચ્યો છે.

તેથી હવે આપણે બહાર નીકળવું પડશે. આધ્યાત્મિક સમૃદ્ધિ લઈશું. આપણને હંમેશાં વિદ્યાર્થી રહેવું નહિ પાલવે, આપણે ગુરુ પણ થવું પડશે. સમાનતા વિના મૈત્રી સંભવી શકે નહિ. એક પક્ષ સદાકાળ શિષ્ય બની ચરણ જ સેવતો હોય અને બીજો પક્ષ ગુરુને ઉચ્ચાસને બેસી રહેતો હોય ત્યાં આવી સમાનતા શી રીતે સંભવી શકે? તમારે શીખવું પડશે ને શીખવવું પણ પડશે. હજુ તો કેટલીયે શતાબ્દીઓ સુધી શીખવો અને તો પણ ન ખૂટે એટલું બધું તમારે જગતને શીખવવાનું છે. જગતને આધ્યાત્મિકતાથી જીતવું એનો શો અર્થ મને અભિપ્રેત છે, તે તમે ભૂલશો નહિ. જગતમાં સંજીવક તત્ત્વ સિદ્ધાન્તોનો જ આપણે પ્રચાર કરવાનો છે, આપણી છાતી સરસી ચાંપી રાખેલી

કુરૂદિઓનો નહિ. એને તો આપણી ભૂમિ પરથી પણ ઉખેડી નાંખી સદાને માટે દૂર કરવાની છે.

વેદાન્તના અર્થગૂઢ રહસ્યો પાશ્ચાત્ય જગતને શીખવી એમની પાસેથી સાચી સહાનુભુતિ પામી શકીશું ને આધ્યાત્મિકતાના વિષયમાં આપણું ગુરુપદ જાળવી રાખી શકીશું. જે દિવસે આધ્યાત્મિક સિદ્ધિને હેઠે મૂકી દઈ પશ્ચિમના લોકોને ચરણે આપણે ધર્મનો પાઠ શીખવા બેસીશું, તે દિવસે આપણી રાષ્ટ્રીય અસ્મિતા સદા માટે નાશ પામી જાણજો.

‘અમને આ આપો, અમને પેલું આપો,’ તેમની પાસે રાત-દિવસ એવી આજીજી કર્યા કરવાથી કશું વળવાનું નથી. પરસ્પરના વિનિમયથી જ્યારે બંને પ્રજાની વચ્ચે સહાનુભૂતિની શૃંખલા ગાઢ બનશે ત્યારે આવી આજીજીની જરૂર રહેશે નહિ. તેઓ આપમેળે જ બધું કરશે. મને તો શ્રદ્ધા છે કે ધર્મના વિકાસથી અને વેદાન્તના બહોળા પ્રચારથી પૂર્વ તથા પશ્ચિમના લોકોને બંનેને ઘણો લાભ થશે. આની સરખામણીમાં રાજનીતિની સાધના મને તો ગૌણ સાધનારૂપ જ લાગે છે. મારી આ શ્રદ્ધાને ચરિતાર્થ કરવા હું મારું જીવન સમર્પી દઈશ.

હોકીના જાદૂગર ખેલાડી મેજર ધ્યાનચંદ

૨૮ ઓગસ્ટ તેમના જન્મ દિવસને નેશનલ સ્પોર્ટ્સ ડે તરીકે ઊજવાય છે. આ વિઝાર્ડ ઓફ હોકી ભારતીય હોકીના ગોલ્ડન ટાઈમના સાક્ષી રહ્યા હતા.

ભારતીય હોકીના ઉજ્જવળ ઇતિહાસના પાને પાને હોકી ખેલાડી મેજર ધ્યાનચંદનું નામ સુવર્ણ અક્ષરે લખાયેલું છે. આમ તો તેમણે જે સફળતા મેળવી તે ભારતના ગુલામીકાળમાં હતી. પરંતુ ભારતીયોના કૌશલ્યને દુનિયા જાણતી ન હતી. ત્યારે અંગ્રેજ સરકાર નહીં પરંતુ ભારતીયોનું નામ રોશન કર્યું હતું. વિઝાર્ડ ઓફ હોકી તરીકે ફેમસ ધ્યાનચંદ વિશે જાણીએ ત્યારે

અનેક અગવડો અને અભાવો વચ્ચે આટલી મોટી સફળતા કેવી રીતે મેળવી હશે તેનો વિચાર પહેલો આવે છે.

માણસમાં પ્રબળ ઈચ્છાશક્તિ અને સાહસ હોય તો અભાવ ખાસ નડતા નથી. તેનું જીવતું જાગતું ઉદાહરણ હોકીના જાદૂગર મેજર ધ્યાનચંદ હતા. સેન્ટર ફોરવર્ડમાં રમતો આ ખેલાડી વીજળીક સ્ફૂર્તિથી દે ધના ધન ગોલ કરવા માંડે ત્યારે હરિફ ટીમના ખેલાડીઓ લાચાર બની જતા હતા. હોકી આમ તો ટીમવર્કની રમત છે. પરંતુ મેજર ધ્યાનચંદ એકલા હાથે જાણે કે હરીફ ટીમનો પરાજય લખી નાખતા હતા. આથી જ તો ધ્યાનચંદના યુગને ભારતીય હોકીનો સુવર્ણકાળ ગણવામાં આવે છે.

બોલ તેમની હોકી સ્ટીકના છેડે લોહચુંબકની જેમ ચોંટેલો રહેતો હતો. જ્યારે હરીફ ટીમનું પલ્લું ભારે હોય ત્યારે બધાની નજર ધ્યાનચંદ પર જ રહેતી હતી. આ ખેલાડીમાં અચાનક જ વીજળી સંચાર થતો હોય એમ હારની બાજી જીતમાં પલટીનાખવાની ક્ષમતા વધારે રહેતી હતી.

સ્ફૂર્તિથી દોડીને ગોલ કરવાનો તેમનામાં કસબ હતો એ દૈવી પ્રકારનો લાગતો હતો. આથી જ હોકી રમતના સમિક્ષકો, વિવેચકો અને ખેલાડીઓ આજે પણ કબૂલે છે કે ધ્યાનચંદ જેવો હોકી ખેલાડી વિશ્વમાં આજ સુધી પાક્યો નથી. ક્રિકેટમાં જે સ્થાન ડોન બ્રેડમેન અને ફૂટબોલમાં મારાડોનાનું છે તેવું સ્થાન હોકીમાં મેજર ધ્યાનચંદનું સદા રહેવાનું છે.

૨૮ ઓગસ્ટ હોકીના મહાન જાદૂગર

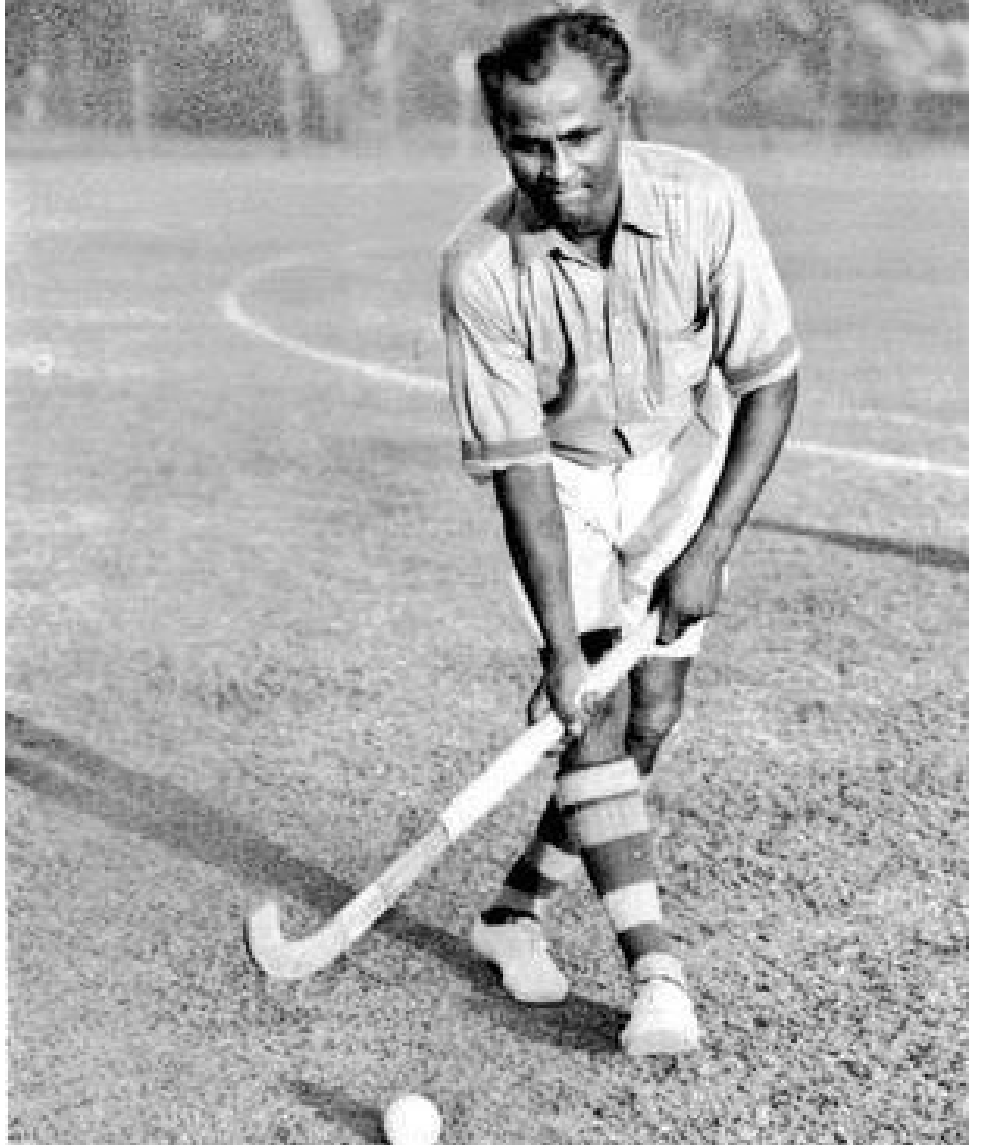

ખેલાડીનો જન્મ દિવસ છે. વર્ષ ૧૯૦૫માં ઉત્તરપ્રદેશના અલ્હાબાદમાં જન્મ થયો હતો. પિતા બ્રિટિશ લશ્કરમાં સુબેદાર તરીકે નોકરી કરતા હોવાથી શિસ્ત, અનુશાસનના ગુણો વારસામાં જ મળ્યા હતા. પિતા સોમેશ્વર દત્તને ધ્યાનચંદ ઉપરાંત મુલસિંહ અને સપસિંહ એમ ત્રણ સંતાનો હતા. પિતા સોમેશ્વર લશ્કર તરફથી સ્થાનિક કક્ષાએ હોકીની રમતો રમતા અને નોકરીમાંથી જ્યારે પણ સમય મળે ત્યારે સાથે હોકી રમવાનું ચુકતા નહીં. પિતાને અંગ્રેજ લશ્કરમાં સુબેદારની નોકરી એટલે બદલીઓ ખૂબ થતી હોવાથી ધ્યાનચંદના ભણવાનું ઠેકાણું પડ્યું ન હતું.

ધ્યાનચંદ ૬ ધોરણ સુધી વારંવાર થતા સ્થળાંતરના લીધે પદ્ધતિસરનું શિક્ષણ લઈ શક્યા નહીં. છેવટે મધ્યપ્રદેશના ઝાંસી શહેરમાં તેમનું કુટુંબ ઘણા વર્ષો સ્થાયી રહ્યું અને પછી ભણવાનું શક્ય બન્યું હતું. ધ્યાનચંદ ભણવામાં હોશિયાર હતા પરંતુ તેમને બાળમિત્ર સહપાઠીઓ સાથે વૃક્ષની ડાળી કાપીને બનાવેલા લાકડામાંથી હોકી સ્ટીક બનાવીને તથા કપડાનો દડો બનાવીને હોકી રમતા હતા. ના હોકી રમવા સારૂ મેદાન મળે કે ના હોકી સ્ટીક ખરીદ કરવાના પૈસા. પિતાને હોકી રમવામાં રસ હતો એટલે હોકીના કૌશલ્યો તથા નિયમોની સમજ ઘરમાંથી જ મળતી હતી.

ધ્યાનચંદને પણ

પિતાના પગલે હોકીમાં રસ જાગ્યો. નોકરી કરવી એ પરિવારની આર્થિક જરૂરિયાત હોવાથી ધ્યાનચંદ ૧૯૨૨માં પંજાબ રેજીમેન્ટમાં સિપાહી તરીકે નોકરી શરૂ કરી હતી. ધ્યાનચંદને બ્રાહ્મણ રેજીમેન્ટના સુબેદાર ભોલે તિવારીએ હોકીના પાયાના નિયમો તથા કૌશલ્યો અંગે માર્ગદર્શન આપીને હોકી રમતમાં આગળ વધવાની પ્રેરણા આપી હતી. હોકીનું માર્ગદર્શન ભોલે તિવારી પાસેથી મળ્યું પરંતુ તેમના પ્રથમ કોચ પંકજ ગુપ્તા બન્યા હતા. પંકજ ગુપ્તાએ ધ્યાનચંદની હોકીની રમત માટેનો રસ, એકાગ્રતા અને આવડતના ગુણો પારખીને ભવિષ્યવાણી ઉચ્ચારી કે ધ્યાનચંદનું નામ હોકીના ઇતિહાસમાં ચરૂની જેમ ચમકતું રહેશે. એમ કહેવાય છે કે ધ્યાનચંદ નામ ત્યારથી જ પડ્યું હતું. એ

પહેલા ધ્યાનચંદ્ર ધ્યાનસિંહના નામથી ઓળખાતા હતા.

● ૧૯૨૬માં આંતરરાષ્ટ્રીય હોકી ટીમ માટેના ખેલાડી તરીકે પસંદગી

૧૯૨૬માં ન્યુઝીલેન્ડ ગયેલી ભારતીય હોકી ટીમના ખેલાડી તરીકે પહેલીવાર ધ્યાનચંદ્રની પસંદગી થઈ હતી. ન્યુઝીલેન્ડના પ્રવાસ દરમિયાન બંને દેશો વચ્ચે ૨૦ મેચો રમાઈ તેમાંથી ૧૮ મેચ ભારતે જીતી હતી. માત્ર ૧ મેચમાં હાર અને ૧ ડો થઈ હતી. ન્યુઝીલેન્ડની ટીમે એક મેચ જીતી શકી હતી. સમગ્ર ટુર્નામેન્ટમાં ભારતના ખેલાડીઓએ ૧૯૨ ગોલ ફટકાર્યા જેમાંથી ૧૦૦ ગોલ તો માત્ર ધ્યાનચંદ્રના જ હતા. આથી અંગ્રેજોએ શિરયાવ આપીને સિપાહીમાંથી લાન્સ નાયક તરીકે બઢતી આપી હતી. ૧૯૨૭માં ફોલ્ક્સ્ટોન ફેસ્ટીવલના ભાગ રૂપે ભારત અને ઈંગ્લેન્ડ વચ્ચે ૧૦ હોકી સ્પર્ધા યોજાઈ હતી. આ જેમાંથી ધ્યાનચંદ્રના ૩૬ ગોલ હતા.

● એમ્સવર્ડ, લોસ એન્જેલસ અને બર્લિન એમ ત્રણ ઓલિમ્પિક્સમાં ગોલ મેડલ.

૧૯૨૮માં એમ્સ્ટર્ડમ ઓલિમ્પિક્સમાં ગોલ મેડલ માટે નેધરલેન્ડની સાથેની ફાઈનલ મેચમાં સેન્ટર ફોરવર્ડ ખેલાડી ધ્યાનચંદ્ર હરિફ ટીમને ગોલ કરવામાં સફળ થવા દેતા ન હતા. નેધરલેન્ડની હોકી ટીમ ઘર આંગણે મેચ હોવાથી જીત માટે મરણિયા બની હતી. છેવટે ભારતે નેધરલેન્ડને ૩-૦ થી હરાવ્યું જેમાં અજેય સરસાઈ ધરાવતા બે ગોલ ધ્યાનચંદ્રની હોકીમાંથી નીકળ્યા હતા. ૧૯૩૨માં લોસ એન્જેલસ ઓલિમ્પિક્સમાં અમેરિકાને ૨૪-૦થી હરાવીને ગોલ મેડલ જીત્યો હતો. જેમાં ધ્યાનચંદ્રે ૮ ગોલફટકાર્યા હતા. ઓલિમ્પિક્સમાં આ રેકોર્ડ ૨૦૦૩માં તૂટ્યો ત્યારે હોકી પ્રેમીઓએ ભારતીય હોકીને સુવર્ણયુગમાં લઈ જનારા ધ્યાનચંદ્રને યાદ કર્યા હતા.

હોકીના મહાન જાદૂગરે ૪૩ વર્ષની ઉંમરે સ્વેચ્છાએ નિવૃત્તિ જાહેર કરી. ભારત સરકારે લશ્કરમાં મેજરનો હોદ્દો આપ્યો તથા દેશના ત્રીજા ક્રમના શ્રેષ્ઠ નાગરિક તરીકે સન્માનથી સન્માનિત કર્યા. ૧૯૫૬માં વય નિવૃત્તિને લીધે મેજર ધ્યાનચંદ્ર લશ્કરમાંથી નિવૃત્ત

થયા. નિવૃત્ત થયા બાદ તેમણે પટીયાલા ખાતેના નેશનલ ઈન્સ્ટિટ્યુટ ઓફ સ્પોર્ટમાંથી કોચિંગમાં ડિપ્લોમાં કર્યું હતું. જોકે મહાન જાદૂગર ખેલાડી કોચિંગમાં ખાસ સફળ રહ્યા ન હતા. કારણ કે તેઓ નિયમમાં બંધાયા વગરની નૈસર્ગિક હોકી જરમતા હતા. એટલું ચોક્કસ છે કે ધ્યાનચંદ્રની પ્રતિભાને ભારતીય હોકી પર દાયકાઓ સુધી પ્રભાવ રહ્યો હતો. પોતાની હોકી આંતરરાષ્ટ્રીય હોકી કારકિર્દી દરમિયાન ૧૦૦૦થી વધુ ગોલ કર્યા હતા.

ધ્યાનચંદ્રની ગોલ કરવાની ઝડપ જોઈને ઓસ્ટ્રેલિયાના મહાન ક્રિકેટર ડોન બ્રેડમેને કહ્યું હતું કે ધ્યાનચંદ્ર ક્રિકેટર રન કરે એવી રીતે ગોલ કરે છે. મેજર ધ્યાનચંદ્ર આજે પણ હોકી રમતના ખેલાડીઓ માટે આદર્શ અને પ્રેરણા સ્ત્રોત રહ્યા છે. ફૂટબોલની રમતમાં જે સ્થાન મારાડોના અને પેલેનું છે તેવું પ્રદાન હોકીમાં મેજર ધ્યાનચંદ્રે આપ્યું છે. આથી ધ્યાનચંદ્રને ભારત રત્ન આપીને સન્માન થવું જરૂરી છે. એવું તેમના ચાહકો આજે પણ માને છે ધ્યાનચંદ્ર જેવી મહાન વ્યક્તિને ભારત રત્ન મળે તે એવોર્ડની શોભા સમાન છે.

● ધ્યાનચંદ્રનો સમગ્ર પરિવાર હોકી રમતને સમર્પિત રહ્યો હતો.

હોકીના મહાન જાદૂગરના પિતા સોમેશ્વર દત્ત લશ્કરમાં હોકી રમતા હતા. તેમનો ભાઈ રૂપસિંહ પણ ૧૯૩૨ અને ૧૯૩૬માં ઓલિમ્પિક્સ ભારતીય હોકી ટીમનો સભ્ય હતો. ધ્યાનચંદ્રની નિવૃત્તિ બાદ તેમના પુત્ર અશોકકુમારે પણ ભારતીય હોકીના એક સફળ ખેલાડી તરીકે નામના મેળવી હતી. ૧૯૭૨માં મ્યુનિચ તથા ૧૯૭૬માં મોન્ટ્રીયલ ખાતે રમાયેલા વિશ્વ ઓલિમ્પિક્સમાં હોકી ખેલાડી તરીકે ભાગ લીધો હતો. હોકીના વિવેચકોના મતે અશોકકુમાર પણ તેમના પિતાની આક્રમક શૈલીમાં રમવામાં માનતા હતા. ૧૯૭૫માં મલેશિયા ખાતે રમાયેલી વિશ્વકપની ફાઈનલ મેચમાં ભારત મલેશિયાને ૧.૦ થી પરાજય આપનારો એક માત્ર ગોલ અશોકકુમારસિંહે કર્યો હતો. ત્યાર પછી ભારતે હજુ સુધી ગોલ મેડલ મેળવ્યો નથી.

સમસ્ત પાટીદારની એકતાનું ધામ

સરદારધામ
વિશ્વ પાટીદાર સમાજ

મિશન-૨૦૨૬ અંતર્ગત

સમસ્ત પાટીદાર સમાજના ભાઈ-બહેનો માટે
મહેસૂલી, કાનૂની, સમાજસુરક્ષાને
સંલગ્ન પ્રશ્નોના ઉકેલ માટે સરદારધામની
આગવી પહેલ (initiative)

સમસ્ત પાટીદાર સમાજના ખેડૂત મિત્રો, રીઅલ એસ્ટેટ સાથે સંકળાયેલ ડેવલપર્સ, વ્યાપારી/ઔદ્યોગિક મિત્રો તેમજ સમાજસુરક્ષાને લગતા પ્રશ્નો અંગે તમામ ભાઈ-બહેનોને જણાવવાનું કે મહેસૂલી, કાનૂની તેમજ સમાજસુરક્ષાને લગતા પ્રશ્નોના ઉકેલ અને જરૂરી માર્ગદર્શન અર્થે નિ:શુલ્ક માર્ગદર્શન કેન્દ્ર શરૂ કરેલ છે, જેમાં નિવૃત્ત આઈ.એ.એસ. અધિકારીઓ, મહેસૂલી વિભાગના અનુભવી નિવૃત્ત અધિકારીઓ, નિવૃત્ત આઈ.પી.એસ. અધિકારીઓ, પોલીસ વિભાગના નિવૃત્ત અધિકારીઓ, ગુજરાત હાઈકોર્ટના એડવોકેટ તેમજ કાયદાના તજજ્ઞોની સેવાઓ દ્વારા પ્રશ્નોના નિરાકરણ માટે સેવા આપવાનો નિર્ધાર કરેલ છે.

www.sardardham.org ઉપર ઉપલબ્ધ નિયત અરજી ફોર્મમાં અથવા સાદી અરજીમાં વિગતો દર્શાવી નીચેના સરનામે મોકલી આપવા વિનંતી. આપના પ્રશ્નોના નિરાકરણ માટે સંબંધિત ક્ષેત્રની ટીમ સમક્ષ આપને રૂબરૂ બોલાવવામાં આવશે, જેની સૌ સંબંધકર્તાએ નોંધ લેવા વિનંતી.

ગગજી સુતરિયા
પ્રમુખ સેવક

સી. એલ. મીના IAS (Retd)
ડાયરેક્ટર, સિવિલ સર્વિસ

એચ. એસ. પટેલ IAS (Retd)
સી. ઈ. ઓ.

ડી. જે. પટેલ IPS (Retd)
એડવાઈઝર – સમાજ સુરક્ષા

સરદારધામ

વૈષ્ણોદેવી સર્કલ, એસ.પી.રીંગ રોડ, અમદાવાદ-૩૮૨૪૨૧

www.sardardham.org • info.sardardham@gmail.com • 91 7575001428

સમસ્ત પાટીદારની એકતાનું ધામ

સરદારધામ

વિશ્વ પાટીદાર સમાજ

આપના વિચારો રજૂ કરવાની સુવર્ણ તક

નમસ્કાર અમારા આત્મીય પાટીદાર બંધુ-ભગિનીઓ,

સરદારધામ વિચારચાત્રામાં વધુ ને વધુ લોકો તન-મન-ધનથી જોડાય તેમજ લોકોને તેમના વિચારો રજૂ કરવાની તક મળે તેવા શુભ આશયથી 'સરદારધામ એક વિચાર ઇ-મેગેઝિન' માં નીચેના વિષયો પર અસરકારક, ઉપયોગી, મુદાસર લેખ મંગાવવાનું મેગેઝિન કમિટી તરફથી નક્કી કરેલ છે. આવેલ લેખમાંથી કમિટી દ્વારા પસંદ કરાયેલ લેખ જે તે વ્યક્તિના નામ અને ફોટા સાથે મેગેઝિનમાં પ્રકાશિત કરવામાં આવશે. લેખ મોકલવાની છેલ્લી તારીખ દરેક મહિનાની ૨૦ તારીખ રહેશે. ત્યારબાદ આવેલ લેખ જો પસંદ થશે તો આગામી અંકમાં પ્રકાશિત થશે.

આપનો લેખ magazine.sardardham@gmail.com પર Word ફોર્મેટમાં આપના નામ, નંબર, વિષય અને ફોટા સાથે મેઘલ કરવો.

લેખ માટેના વિષય નીચે મુજબ રહેશે.

- ૧) સ્ત્રીસશક્તિકરણ
- ૨) બિઝનેસ
- ૩) મોટીવેશનલ
- ૪) શિક્ષણ
- ૫) સરકારની આગામી યોજનાઓ
- ૬) ફેશન
- ૭) સક્સેસ સ્ટોરીઝ
- ૮) ભાવિ પડકારો
- ૯) તંદુરસ્તી
- ૧૦) પ્રવાસ
- ૧૧) પ્રશ્નોત્તરી - કાનુન / મહેસુલ / સમાજ / ખેતી / જનરલ
- ૧૨) પ્રાકૃતિક ખેતી (ઓર્ગેનિક ખેતી)
- ૧૩) સ્પોર્ટ્સ

મેગેઝિનમાં લેખ માટે કે અન્ય કોઈ માહિતી માટે
૯૮૭૯૯૯૪૯૬૭/ ૭૫૭૫૦૦૧૫૯૬ પર સંપર્ક કરવો.

સરદારધામ, વેપ્શોદેવી સર્કલ, એસ.પી.રીંગ રોડ, અમદાવાદ-૩૮૨૪૨૧

[/Sardardham1](https://www.facebook.com/Sardardham1) • [/sardardham_](https://www.instagram.com/sardardham_) • www.sardardham.org • info.sardardham@gmail.com
+91 7575001548 • [@sardardham_](https://www.twitter.com/sardardham_) • [Sardardham_Info](https://www.youtube.com/Sardardham_Info) • [/Sardardham](https://www.youtube.com/Sardardham)

સરદારધામના ગૌરવવંતા ભામાશાસ્ત્રીઓ

શ્રી વિશ્રામભાઈ જે. પટેલ (વરસાણી)
વિષય કન્સલ્ટન્ટશન - Seychelles - આફ્રિકા
સિવિલ સર્વિસ કેન્દ્ર ભુવ સંકુલ દાતાશ્રી
સરદારધામ તમામ ગોલ સ્પોર્ટ્સ એકેડમી દાતાશ્રી
સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રી

શ્રી દુયંતભાઈ આર. પટેલ
એસ્ટેલ સ્ટેટીક પ્રા. લિ. - વડોદરા
સરદારધામ મધ્યગુજરાત સંકુલ દાતાશ્રી
સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રી

શ્રી મહતલાલ વી. પટેલ
પટેલ બ્રધર્સ - ચુ.એસ.એ.
કન્યા છાત્રાલય ભવનદાતાશ્રી
ઓડિટોરિયમ હોલના દાતાશ્રી
સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રી

શ્રી કાનુભાઈ કે. પટેલી
નિશ્ચીન ટ્રેડિંગ એન્ડ ઈન્વેસ્ટમેન્ટ
ભૂમિદાતાશ્રી - નવી મુંબઈ
સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રી

શ્રી ગોવિંદભાઈ એલ. ધોળકિયા
શ્રી રામકૃષ્ણ એક્સપોર્ટ - સુરત
ભવનદાતાશ્રી - સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રી

શ્રી નટુભાઈ એમ. પટેલ
મેઘમણી ગ્રૂપ - અમદાવાદ
સમાજ સેતુ ભવન દાતાશ્રી
સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રી

શ્રી લવજીભાઈ ડી. ડાલિયા (બાદશાહ)
અવધ - GOPIN - સુરત
ભવનદાતાશ્રી - સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રી

સ્વ. શ્રી પોપટભાઈ એન. ડુંગરાણી
જયકલ પાર્ક પ્રા. લિ. - સુરત
ભવનદાતાશ્રી

CA વી. વી. પટેલ
ચેરમેન - વી સ્કવેર ગ્રૂપ - અમદાવાદ
કન્યા છાત્રાલય ભવનદાતાશ્રી
સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રી

શ્રીમતી વનિતાબેન પી. ભાલોડિયા
ઓરપેટ ગ્રૂપ - મોરબી
ભવનદાતાશ્રી - સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રી

શ્રી ધીરુભાઈ એમ. ભંડેરી
ભંડેરી ગ્રૂપ - અમદાવાદ
ભવનદાતાશ્રી

શ્રી જશવંત એ. પટેલ
શ્યામલ ડેવલપર્સ - અમદાવાદ
સિવિલ સર્વિસ કેન્દ્રના નામકરણના દાતાશ્રી
સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રી

શ્રી અરવિંદભાઈ એલ. ધોળકીયા
SRK Exports Pvt. Ltd. - સુરત
ભવન ઉદ્ઘાટકશ્રી - સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રી

શ્રી દિનેશભાઈ વી. નારોલા

શ્રી હિંમતભાઈ ડી. ધોળકિયા

ધોળકિયા ફાઉન્ડેશન-ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ગ્રૂપ - સુરત
ફેઝ-૨ શિલાન્યાસ દાતાશ્રી

શ્રીમતી મંજુલાબેન એચ. ધોળકિયા

સરદારધામના ગૌરવવંતા દાતાશ્રીઓ

શ્રી રણછોડભાઈ જે. પટેલ
રણજીત બિલ્ડકોન લિ. પરિવાર - અમદાવાદ
સરદાર સાહેબની પ્રતિમાના દાતાશ્રી
સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રી

શ્રી પારૂલભાઈ એલ. કાકડિયા
નિશાંત એન્ટરપ્રાઈઝ પ્રા.લી. - વડોદરા
ભૂમિદાતાશ્રી મધ્ય ગુજરાત
સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રી

શ્રી રમેશભાઈ એ. પટેલ
રમેશ પટેલ બિલ્ડર્સ પ્રા. લી. - વડોદરા
ભૂમિદાતાશ્રી મધ્ય ગુજરાત
સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રી

શ્રી વિપુલભાઈ વી. ગજેરા
નીલ પીગમેન્ટ પ્રા.લી., અંકલેશ્વર
ભૂમિદાતાશ્રી મધ્ય ગુજરાત
સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રી

શ્રી પ્રભુલાલભાઈ એમ. ધોળુ
પી. સી. પટેલ ઈન્ડિયા પ્રા. લી.
ભૂમિદાતાશ્રી મધ્ય ગુજરાત
સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રી

શ્રી રમેશભાઈ કે. ડાબર
એરોસ્પેસ એન્જીનીયરીંગ - ચુ.એસ.એ.
ભૂમિદાતાશ્રી મધ્ય ગુજરાત
સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રી

શ્રી ભુપેન્દ્રભાઈ એ. પટેલ
Rivian Automotive (Detroit-USA)
ભૂમિદાતાશ્રી મધ્ય ગુજરાત
સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રી

શ્રી દિયાળભાઈ કે. વાઘાણી
કપુ જેસ - મુંબઈ
ભૂમિદાતાશ્રી દક્ષિણ ગુજરાત
સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રી

શ્રી કેશવભાઈ એચ. ગોટી
ગ્લો સ્ટાર - સુરત
ભૂમિદાતાશ્રી દક્ષિણ ગુજરાત
સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રી

શ્રી અંકિતભાઈ એસ. પટેલ
ઉમિયા ઓવરસીઝ
ભૂમિદાતાશ્રી અમદાવાદ
ગાંધીનગર

ગગણી સુતરિયા
પ્રમુખ સેવક-સરદારધામ
અમદાવાદ
સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રી

ડો. ચિતરંજનભાઈ એ. પટેલ
ચુ.એસ.એ.
ઈન્વર્સિબીના દાતાશ્રી

શ્રી લાલજીભાઈ ડી. પટેલ
ધર્મનંદન ડાયમંડ - સુરત
મટીપર્પઝ હોલના દાતાશ્રી
સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રી

શ્રી કાંતિભાઈ વી. ઉકાણી
ભૂમિ ડેવલોપર્સ - અમદાવાદ
ડાઈનિંગ હોલના દાતાશ્રી
સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રી

શ્રી માધવજીભાઈ ડી. માંગુકિયા
લેન્ડ માર્ક - સુરત
કન્યા છાત્રાલય વિંગના દાતાશ્રી
ટ્રસ્ટીશ્રી

શ્રી દર્શનભાઈ એન. પટેલ
વિની કોસ્મેટીક્સ પ્રા. લી. - અમદાવાદ
મટીપર્પઝ હોલના દાતાશ્રી
ટ્રસ્ટીશ્રી

શ્રી ચિંતનભાઈ જે. પટેલ
ઓટેવા ગ્રુપ, અમદાવાદ,
જી.પી.વી.ઓ. હોલના દાતા શ્રી
સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રી

શ્રી રાકેશભાઈ એચ.દુધાત
શ્રી હરિજીપ - આફ્રિકા
નામકરણના દાતાશ્રી
સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રી

સરદારધામના ગૌરવંતા સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રીઓ

શ્રી જ્યંતિભાઈ વી. નારોલા
શ્રી રામ કિશા એક્સપોર્ટ પ્રા.લી.
સુરત

શ્રી જ્યંતિભાઈ એમ. પટેલ
મેઘમણી ઝૂપ
અમદાવાદ

શ્રી રમેશભાઈ એમ. પટેલ
મેઘમણી ઝૂપ
અમદાવાદ

શ્રી જ્યંતિભાઈ વી. બાબરિયા
અવધ-અંજનિ ઝૂપ,
સુરત

શ્રી મનજીભાઈ પી. ડુંગરાણી
ગોપાલ બિલ્ડર્સ
સુરત

શ્રી મનજીભાઈ એન. ડુંગરાણી
ગોપાલ બિલ્ડર્સ
સુરત

શ્રીમતી સુધા જે. પટેલ
શ્યામલ ડેવલપર્સ
અમદાવાદ

કું. ડેવી જે. પટેલ
શ્યામલ ડેવલપર્સ
અમદાવાદ

શ્રી તારકભાઈ એલ. કાકડિયા
લક્ષ્ય ઝૂપ
વડોદરા

શ્રી છગનભાઈ એમ. ધોળુ
પી.સી. પટેલ ઈન્ફ્રા પ્રા. લી.
વડોદરા

શ્રી જગદીશભાઈ વી. લુવા
પ્રોસેસો પ્લાસ્ટ પ્રા. લી.
અમદાવાદ

શ્રી ગોવિંદભાઈ એલ. કાકડિયા
શીતલ મેન્યુફેક્ચરીંગ પ્રા. લી.
મુંબઈ

શ્રી પ્રવિણભાઈ ઓ. ભાલોડિયા
ઓપેટ ઝૂપ
મોરબી

શ્રી નેવિલભાઈ પી. ભાલોડિયા
ઓપેટ ઝૂપ
મોરબી

શ્રી મનજીભાઈ એ. પટેલ
MLA-વઢવાણ, મેકસન
ફાર્મા પ્રા. લી., સુરેન્દ્રનગર

શ્રી ક્રુનુભાઈ એમ. પટેલ
મોન્ટે કાર્લો લી.
અમદાવાદ

શ્રી ચંદ્રકાન્તભાઈ પી. પટેલ
ફિલ્ડ માર્શલ
રાજકોટ

શ્રી વલ્લભભાઈ એસ. લપાણી
કિરણ જેમ્સ પ્રા. લી.
મુંબઈ

શ્રી દિપેશભાઈ પી. સુખડિયા
ભવ્ય કોર્પોરેશન
અમદાવાદ

શ્રી શશિનભાઈ વી. પટેલ
સદ્ભાવ એન્જ. લી.
અમદાવાદ

શ્રી વલ્લભભાઈ ડી. વઘાસિયા
વી. ડી. ગ્લોબલ કં.
મુંબઈ

શ્રી અનિલભાઈ એન. દેવાણી
દેવાણી એન્ડ કંપની
અમદાવાદ

શ્રી કાંતિભાઈ એલ. ગડિયા
સહજાનંદ ડેવલોપર્સ
અમદાવાદ

શ્રી મનશ્યામભાઈ એમ. સોજના
સુર્યમ, પ્રોજેક્ટસ પ્રા. લી.
અમદાવાદ

શ્રી હેમેશભાઈ એ. બોધરા
ગિત્સામ એન્ટરપ્રાઈઝ
સુરત

શ્રી જ્યંતિભાઈ ડી. પટેલ
વ્રજ ડેવલોપર્સ
ભાવનગર

શ્રી રાજેશભાઈ એમ. કાકડિયા
એચ. ઓ. એક.
અમદાવાદ

શ્રી મનહરભાઈ એમ. કાકડિયા
બ્લેઝિંગ ઈન્ફ્રા ડેવલોપર્સ
સુરત

શ્રી કાંતિભાઈ એન. પટેલ (રામ)
અમદાવાદ

શ્રી અજયભાઈ ડી. શ્રીધર
શ્રીધર કન્સ્ટ્રક્શન
અમદાવાદ

શ્રીમતી પટેલવીબેન એ. શ્રીધર
અમદાવાદ

શ્રી સંજયભાઈ કે. સાવલિયા
સાવલિયા બિલ્ડર્સ
અમદાવાદ

શ્રી કે. આઈ. પટેલ
એરિસ ઓર્ગેનીક પ્રા. લી.
અમદાવાદ

શ્રી શરદભાઈ જી. પટેલ
વર્ણીરાજ બિલ્ડકોન
અમદાવાદ

શ્રી કિશોરભાઈ બી. વિરાણી
કાર્પ ઈમેક્સ
સુરત

શ્રીમતી સ્મિતાબેન એચ. અમીન
પુણે

સરદારધામના ગૌરવંતા સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રીઓ

શ્રી લલિતભાઈ કે. પટેલ
મેઘમણી ગ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી કિરણભાઈ એમ. પટેલ
મેઘમણી ગ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી સુરેશભાઈ ડી. પટેલ
સૂર્યા ગ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી હિતેષભાઈ એમ. શેતા
અમૃત જેમ્સ
મુંબઈ

શ્રી ગોવિંદભાઈ જી. વરમોરા
સનસારીન ટાઈલ્સ પ્રા. લી.
મોરબી

શ્રી જીનેન્દ્રભાઈ એમ. પટેલ
કે. પટેલ કેમો ફાર્મા પ્રા. લી.
મુંબઈ

શ્રી પ્રશાંતભાઈ વી. વાંછાણી
મે.સ્વીસ પેક.પ્રા.લી.
વડોદરા

શ્રી શૈલેષભાઈ પી. લુખી
જે. કે. સ્ટાર
મુંબઈ

શ્રી ઘનશ્યામભાઈ એમ. શંકર
શિવમ એક્ષપોર્ટ
મુંબઈ

શ્રી ધીરુભાઈ જે. બાબરિયા
યુ.એસ.એ.

શ્રી પ્રકાશભાઈ પી. વરમોરા
વરમોરા ગ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી અરવિંદભાઈ પી. અણદાણી
અંકિતા કન્સ્ટ્રક્શન
અમદાવાદ

શ્રી દિલીપભાઈ ડી. કોઠિયા
પ્રમુખ શ્રી કોઠિયા હોસ્પિટલ
અમદાવાદ

શ્રી મનસુખભાઈ એન. દેવાણી
શાંતિ કન્સ્ટ્રક્શન
અમદાવાદ

ડૉ. તિલુવનભાઈ એન. પટેલ
કન્સલ્ટન્ટ સર્જન એન્ડ
ગેસ્ટ્રોલોજિસ્ટ, અમદાવાદ

શ્રી દિનેશભાઈ બી. પટેલ
(દિનમામા) (EX.MLA-વાદરા)
નિવિક ઈન્ફસ્ટ્રીઝ પ્રા.લિ.
વડોદરા

શ્રી મંગળભાઈ જી. પટેલ
મુંબઈ

શ્રી નારણભાઈ જી. પટેલ
મુંબઈ

શ્રી ભરતભાઈ આર. મોહપરા
યુ.એસ.એ.

ડૉ. રાજ પટેલ
યુ.એસ.એ.

શ્રી વલ્લભભાઈ જી. કાકડિયા
એમ.એલ.એ.
ઠક્કરબાપાનગર અમદાવાદ

શ્રી ઘનશ્યામભાઈ સી. બોરડ
બોરડ કન્સ્ટ્રક્શન પ્રા. લી.
વડોદરા

શ્રી સુરેન્દ્રભાઈ એમ. પટેલ
પૂર્વ અચ્ચત્ત ઓગ્રા એન્ડ પૂર્વ સંસદ સભ્યશ્રી
અમદાવાદ

શ્રી વસંતભાઈ એસ. પટેલ
સરદાર પટેલ વિદ્યાલય
સુરેન્દ્રનગર

શ્રી સુરેશભાઈ આર. પટેલ
શાયોના લેન્ડ કોર્પોરેશન
અમદાવાદ

શ્રી બાલુલાલ એ. સાવલિયા
યુ.એસ.એ.

શ્રી રાજેશભાઈ બી. બાંભરોલિયા
શરણ ગ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી નિમિષભાઈ કે. પટેલ
એન. કે. પ્રોટીન્સ પ્રા. લી.
અમદાવાદ

શ્રી પરેશભાઈ એન. પટેલ
શ્રી પુષ્કર કન્સ્ટ્રક્શન કંપની,
અમદાવાદ

શ્રીમતી મોનાબેન એન. પટેલ
વાઈડમેન ગ્રૂપ, અમદાવાદ

શ્રી ભરતભાઈ એમ. ભગત
યુ.એસ.એ.

શ્રી પ્રકાશભાઈ એમ. ભગત
યુ.એસ.એ.

શ્રી હિતેન્દ્રભાઈ એમ. ભગત
યુ.એસ.એ.

શ્રી બિપીનભાઈ વી. ઉસદડિયા
સંજય કન્સ્ટ્રક્શન કંપની
રાજકોટ

શ્રી વિનુભાઈ એમ. ડોભરિયા
મહર્ષિ લેબોરેટરી પ્રા. લી.
પાનોલી, અંકલેશ્વર

માન. શ્રી નીતિનભાઈ આર. પટેલ
પૂર્વ નાયબ મુખ્યમંત્રીશ્રી - ગુજ. રાજ્ય
અમદાવાદ

સરદારધામના ગૌરવવંતા સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રીઓ

શ્રી સૌરભભાઈ વાય. પટેલ
પૂર્વ મંત્રીશ્રી - ગુજરાત રાજ્ય
ગાંધીનગર

શ્રી હસમુખભાઈ વી. કોઠિયા
વાસુ બિલ્ડર્સ, અંકલેશ્વર

શ્રી આલાપભાઈ એસ. પટેલ
પોપ્યુલર બિલ્ડર પ્રા. લી.
અમદાવાદ

શ્રી ક્રુનભાઈ એસ. પટેલ
વોલન્ટેર ટ્રાન્સકોર્મર લિ.
વડોદરા

શ્રી ગુણવંતભાઈ બી. સોજા
એવલોન ગ્રુપ
અમદાવાદ

શ્રી લુપેશભાઈ બી. શિરોયા
ધરતીધાન ગ્રેનાઈટ્સ પ્રા. લી.
મુંબઈ

શ્રી કમલેશભાઈ સી. પટેલ
વેસ્ટ કોસ્ટ કામર્સ વર્કસ લી.
અમદાવાદ

શ્રી કાંતિભાઈ એમ. ભાવાણી
સિદ્ધિ ગ્રુપ
મુંબઈ

શ્રી કિરીટભાઈ એમ. ભાવાણી
સિદ્ધિ ગ્રુપ
મુંબઈ

શ્રી રીપલભાઈ એન. પટેલ
પેરાગોન ઓર્ગેનિક્સ
વડોદરા

શ્રી રમણભાઈ સી. પટેલ
શિમેર કેમિકલ્સ પ્રા. લી.
વડોદરા

સ્વ. શ્રી રોહિતભાઈ જે. પટેલ
Ex. એમ. એલ. એ. એન્ડ ઈન્ફ્રાક્શન પ્રા. લિ.
આણંદ

શ્રી વીરજભાઈ ડી. સુખડિયા
ઓમ ઓર્ગેનાઈઝેશન
અમદાવાદ

શ્રી નવીનચંદ્ર એસ. ધોળુ
દુર્ગા કન્સ્ટ્રક્શન કંપની
વડોદરા

શ્રી શાંતિલાલ એસ. ધોળુ
દુર્ગા કન્સ્ટ્રક્શન કંપની
વડોદરા

શ્રી આનંદભાઈ આઈ. પટેલ
મેઘમણી ગ્રુપ
અમદાવાદ

શ્રી સુરેશભાઈ ડી. પટેલ
તેજસ પોલિપેક પ્રા. લી.
વડોદરા

શ્રી અબજિતભાઈ કે. ધોળુ
મહાલક્ષ્મી ઈન્ફ્રા પ્રા. લી.
અમદાવાદ

શ્રી અતિતભાઈ એમ. પટેલ
મારુતિ બિલ્ડર્સ
અમદાવાદ

શ્રી ભૂપેન્દ્રભાઈ આર. પટેલ
માન. મુખ્યમંત્રીશ્રી
ગુજરાત રાજ્ય - અમદાવાદ

શ્રી જયંતિભાઈ એસ. પટેલ
શ્રીરંગ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર પ્રા. લિ.
અમદાવાદ

શ્રી કાળુભાઈ એમ. જાલાવાડિયા
રાજશ્રી ગ્રુપ
અમદાવાદ

શ્રી બાબુભાઈ જે. પટેલ
એમ. એલ. એ., ટસ્કોઈ
અમદાવાદ

સ્વ. શંકરભાઈ આર. પટેલ
યુનિક ડાયકેમ
અમદાવાદ

શ્રી મનુભાઈ એન. જ્યાણી
શ્રી હરિ ઈમ્પેક્સ
મુંબઈ

શ્રી કંદર્પભાઈ કે. અમીન
આર્વિન ઓર્ગેનાસીસ લી.
અમદાવાદ

શ્રી પરેશભાઈ એસ. ગજેરા
શિવમ ડેવલોપર્સ એન્ડ કેડાઈ
ગુજરાત પ્રેસિડન્ટ, રાજકોટ

શ્રી ભરતભાઈ કે. બોધરા
ધ્રુવ કોટન પ્રોસેસિંગ પ્રા. લી.
જસદણ

શ્રી નંદલાલભાઈ એલ. માંડવિયા
મે. નંદલાલ એલ. માંડવિયા
રાજકોટ

શ્રી શંભરભાઈ જી. પટેલ
ગણેશ હાઈસીંગ લી.
અમદાવાદ

શ્રી મયંકભાઈ એસ. પટેલ
વડોદરા

શ્રી હરેશભાઈ ડી. પરવાડિયા
સુરત

શ્રી મનસુખભાઈ એમ. કપોરજ
ટ્રેડ ડેવલોપર્સ
અમદાવાદ

શ્રી મનહરભાઈ જે. સાંચપરા
ધુરે ફુડ્સ
સુરત

શ્રી રમેશભાઈ પાટીદાર
(બહેરીનવાળા) સન હોટેલ
એન્ડ રિસોર્ટ, રાજસ્થાન

શ્રી વિવેકભાઈ પી. પટેલ
આયર્ન ડેવલોપર્સ
અમદાવાદ

સરદારધામના ગૌરવવંતા સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રીઓ

શ્રી કિરીટભાઈ ડી. પટેલ
બરોડા બુશીંગ એન્ડ ઈન્સ્યુલેટર્સ
એલ.એલ.પી., વડોદરા

શ્રી ભુપતભાઈ કે. ભાયાણી
એમ. એમ. યાર્નસ પ્રા. લી.
જસદણ

શ્રી કમલેશભાઈ કે. ગોંડલિયા
તશશિલા ડેવલોપર્સ
અમદાવાદ

શ્રી જીતુભાઈ એસ. વાધાણી
મંત્રીશ્રી ગુજરાત રાજ્ય
ભાવનગર

શ્રી પ્રવિણભાઈ બી. રાબડિયા
શ્રીનોવેટ ઓર્ગેનીક પ્રા. લી.
પાદરા, વડોદરા

શ્રી પ્રવિણભાઈ એસ. પટેલ
આદર્શ એન્ટરપ્રાઈઝ
વડોદરા

શ્રી દિનેશભાઈ બી. પેશાણી
(બાપુનગર વોર્ડ કોર્પોરેટર)
દેવમ ડેવલોપર્સ, અમદાવાદ

શ્રી ભુપેશભાઈ એસ. પટેલ
મધરલેન્ડ ઈન્ટીગ્રેટેડ
અમદાવાદ

શ્રી અશોકભાઈ ડી. બાબરિયા
ઉ-બી ફિલ્સ પ્રા.લિ.,
વડોદરા

શ્રી યતુરભાઈ એન. કશીરીયા
યુ.એસ.એ.

શ્રી અરવિંદભાઈ એ. દોમડિયા
કૃષ્ણલ કન્સ્ટ્રક્શન પ્રા. લી.
રાજકોટ

શ્રી આશિષભાઈ કે. પટેલ
આસ્થા બિલ્ડર્સ
અમદાવાદ

શ્રી કમલેશભાઈ પટેલ
અંબિકા ટ્રેડર્સ
વડોદરા

શ્રી ગોપાલભાઈ ડી. પટેલ
મયંક બ્રાસરીટ પ્રા. લી.- જામનગર એવમ્
પ્રમુખશ્રી શ્રાલાવાડ અકબરી કન્યા છાત્રાલય
જામનગર

શ્રી ધનશ્યામભાઈ પી. હિરપરા
અમદાવાદ

શ્રી યતુરભાઈ આર. ચોડવડિયા
પુષ્પ શ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી જગદીશભાઈ ડી. સંઘણી
બાબરીયા ઈસ્ટીટ્યુટ ઓફ
ટેકનોલોજી, વડોદરા

શ્રી જગદીશભાઈ બી. પટેલ
પ્રેસિડન્ટ, રાજપથ કલબ
અમદાવાદ

ડૉ. જગદીશભાઈ સખિયા
સખીયા સ્કીન કલીનીક
સુરત

શ્રી નિકમભાઈ જે. પટેલ
પ્રેસીડન્ટ - ઈન્ફા
સુરત

શ્રી દિલીપભાઈ બી. પટેલ
કાવ્યરત્ન શ્રૂપ
ગાંધીનગર

શ્રી ધીરુભાઈ પી. ઉકાણી
શિવમ્ એન્ટરપ્રાઈઝ
સુરત

શ્રી નાનુભાઈ કે. સાવલિયા
સુખવીલા ડેવલપર્સ
સુરત

શ્રી નારાયણભાઈ વી. પટેલ
પૂર્વ ચેરમેન સરદાર
સરોવર/વુડા, વડોદરા

શ્રી નિરવભાઈ ડી. ખંટ
પુષ્પ શ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી બાબુભાઈ એન. પટેલ
સરસ્વતી રાઈસ મિલ
અમદાવાદ

શ્રી ભગીરથભાઈ એમ. બાલધા
સુરત

શ્રી બીપુભાઈ પી. વીરાણી
બાલાજી વેકર્સ શ્રૂપ
રાજકોટ

શ્રી માણેકભાઈ એસ. લાડિયા
બી. માણેક એક્ષપોર્ટ
સુરત

શ્રી બિનેષભાઈ આર. પટેલ
સંસદસભ્ય
આણંદ

શ્રી મુકેશભાઈ પટેલ,
સિધ્ધિ શ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી રમેશભાઈ વી. ટીલારા
અવધ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર
રાજકોટ

શ્રી રવજીભાઈ જી. કથિરિયા
ભૂમિ ડેવલોપર્સ
અમદાવાદ

ડૉ. વિક્રમભાઈ ધડુક
યુ.એસ.એ.

શ્રીમતી રંજનબેન વી. ધડુક
યુ.એસ.એ.

શ્રી વલ્લભભાઈ પી. કાલોદરીયા
સાગર બિલ્ડર પ્રા. લિ.
સુરત

સરદારધામના ગૌરવવંતા સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રીઓ

શ્રી વિરેન્દ્રભાઈ એ. પટેલ
વી. પોપુલર ગ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી શંકરભાઈ પટેલ
વાઈટ-ઓ-કેમ
અમદાવાદ

શ્રીમતિ વર્ષાબેન એસ. પટેલ
વાઈટ-ઓ-કેમ
અમદાવાદ

શ્રી સંજયભાઈ વી. પટેલ
આત્મીય ગ્રૂપ
વડોદરા

શ્રી સતિષભાઈ એમ. પટેલ
માજી ધારાસભ્ય
(કરજણ) વડોદરા

શ્રી હિંમતભાઈ આર. કોલડિયા
પુષ્ક ગારમેન્ટ પાર્ક
અમદાવાદ

શ્રી જગદીશભાઈ બી. સાકરિયા
સેક્ટરી-સોરાષ્ટ્ર લેઉઆ પટેલ
સમાજ, મણીનગર-અમદાવાદ

શ્રી જિતેન્દ્રભાઈ આર. મોહાપરા
યુ.એસ.એ.

શ્રી કૌશલભાઈ પટેલ (MD)
આર્થન ઈન્ફ્રા પ્રા.લિ.
અમદાવાદ

શ્રી ધનજીભાઈ જે. રાખોલિયા
મિનાક્ષી ડાયમંડ
સુરત

શ્રી હરિભાઈ બી. પીપણિયા
સેજલ ક્રિએશન
અમદાવાદ

શ્રી મંગળભાઈ કે. રામોલિયા
શિવ ડેવલોપર્સ
અમદાવાદ

શ્રી જિત્મતભાઈ એન.વીડિયા
સુરત

શ્રી માવજીભાઈ પી. સવાણી
એલ.પી.સવાણી ગ્રૂપ
સુરત

શ્રી મનીષભાઈ પી. જીવાણી
આર્નંદ ઈન્ટરનેશનલ
મુંબઈ

શ્રી ધનજીભાઈ એલ. કળધિયા
સુરત

શ્રી ગોરધનભાઈ આર. આસોદરિયા
MD - રથુવીર ડેવલોપર્સ
સુરત

શ્રી ચંદુભાઈ જે. કોરાટ
MD - રથુવીર ડેવલોપર્સ
સુરત

શ્રી જયુભાઈ બી. પટેલ
લેન્ડ ડેવલપર્સ
વડોદરા

શ્રી જયવંતભાઈ કે. પટેલ
સિવિલ કોન્સ્ટ્રક્ટર્સ
વડોદરા

શ્રી જયંતિભાઈ બી. પટેલ
જે. બી. પટેલ એન્ડ કંપની
વડોદરા

શ્રી મહેશભાઈ પટેલ
MD - PHILODEN ઈન્ડસ્ટ્રીઝ પ્રા.લિ.
વડોદરા

શ્રી કાંતિભાઈ એસ. અમૃતિયા
પૂર્વ ધારાસભ્ય
મોરબી

શ્રી મોહનલાલ કે. ધોળુ
મહાલક્ષ્મી ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર લિ.
અમદાવાદ

ડૉ. શ્રી નટવરલાલ કે. રામાણી
રાજકોટ
(હાલ USA)

શ્રી રમેશભાઈ એલ. પટેલ
સુરત

શ્રી શિવજીભાઈ કે. ધોળુ,
મહાલક્ષ્મી ગ્રુપ-નીલકંઠ માઈનિંગ કંપની
અમદાવાદ

શ્રી મહેશભાઈ ડી. પટેલ
આદિત્ય સાયન્ટિફિક
વડોદરા

ડૉ. નટુભાઈ કે. રાજપરા
Westminster MD-USA, સુપ્રિટેન્ડેન્ટ &
મૌકલ ડિરેક્ટર નિર્દોશનંદજી હોસ્પિટલ ટીબી

શ્રી નિલેષભાઈ પટેલ
Calla Associates
વડોદરા

શ્રી હીરાલાલ કે. ધોળુ
મહાલક્ષ્મી ઈન્ફ્રા. લી.,
અમદાવાદ

શ્રી શૈલેષભાઈ એમ. પટેલ (વત્રભુજ) શ્રી નાગજીભાઈ મોહનભાઈ સાકરિયા,
ભુદરદાસ સેવાનિધિ ચેરિટીબલ
ટ્રસ્ટ, અમદાવાદ

શ્રી નાગજીભાઈ મોહનભાઈ સાકરિયા,
HVK ઈન્ટરનેશનલ પ્રા.લી.,
સુરત

શ્રી શૈલેષભાઈ વજુભાઈ આસોદરિયા,
કુદરત ડેવલોપર્સ,
અમદાવાદ

શ્રી નિલેશભાઈ જી. ધુલેશિયા
નોબલ ગ્રુપ ઓફ કં.
જુનાગઢ

CA યશ જી. રીજયા
રીજયા બ્રધર્સ
સુરત

સરદારધામના ગૌરવંતા સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રીઓ

શ્રી જયંતિભાઈ એ. પટેલ
MD- SSC Infrastructure Pvt.Ltd.
અમદાવાદ

શ્રી અમિતભાઈ એમ. પટેલ
પટેલ માધવલાલ મંગનલાલ & કં. ઓંગડિયા
વડોદરા

શ્રી કિરીટભાઈ આર. પટેલ
કોરલ કોર્મા કેમ
અમદાવાદ

શ્રી જસમતભાઈ જે. ડાબી
જાગૃતિ જેમ્સ
સુરત

શ્રી ભાઈલાલભાઈ બી. પટેલ
ચેરપર્સન-સરદાર પટેલ વિદ્યાલય
દિલ્હી

શ્રી ભરતભાઈ એ. નારોલા
રાધેશ્યામ ડાયમંડ
સુરત

શ્રી વિરજભાઈ આર. પાલડિયા
પાલડીયા બ્રધર્સ
સુરત

શ્રી દિલીપભાઈ કે. કશીરીયા
સુરત

શ્રી નેમેશભાઈ આર. ધડુક
રાજકોટ

શ્રી અશ્વિનભાઈ ગોળવિયા
ન્યાલકરણ ગ્રૂપ
વડોદરા

શ્રી અક્ષયભાઈ પટેલ
ધારાસભ્ય શ્રી - કરજણ
વડોદરા

શ્રી સી. આર. પાટીલ
પ્રદેશ પ્રમુખ - ભા.જ.વા.
ગુજરાત

શ્રી સુરેશભાઈ પાનસુરિયા
બિલ્ડર, સિધ્ધેશ્વર ગ્રૂપ
વડોદરા

શ્રી પ્રકાશભાઈ જી. જાદવાણી
વ્હાઈટ ગ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી યોગેશભાઈ પટેલ
ધારાસભ્યશ્રી
રાવપુરા-વડોદરા

સરદાર ભરોસે

શ્રી રાકેશભાઈ એમ. પટેલ
પટેલ બ્રધર્સ પરિવાર
યુ.એસ.એ.

શ્રી જયંતીભાઈ કે. સરદાર
JK હાઈવેર & સેનેટરી મોલ પ્રા. લી.
રાજકોટ

શ્રી સુનિલભાઈ ડી. પટેલ
ભંડેરી ગ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી ડાહ્યાભાઈ જી. સુતરિયા
હીરાકો ઈન્ડિયા પ્રા. લિ.
મુંબઈ

શ્રી જીવરાજભાઈ કે. સુતરિયા
મિરામ્બિકા એન્જિનિયર્સ
સુરત

શ્રીમતી કાશીબેન બી. સુતરિયા
સુરત

શ્રીમતી રસોલાબેન બી. સુતરિયા
લક્ષ્મી કાર્ડ
બેલ્જિયમ

શ્રી જગદીશભાઈ ટી. સુતરિયા
યુ.એસ.એ.

સ્વ.શ્રી નાગજીભાઈ જે. સુતરિયા
યુ.એસ.એ.

શ્રી ભીખાભાઈ એન. સુતરિયા
સુરત

શ્રી ગોપેશભાઈ જી. સુતરિયા
સુતરિયા ડેવલોપર્સ,
અમદાવાદ

શ્રીમતી વસંતબેન જી. સુતરિયા
અમદાવાદ

સરદારધામના ગૌરવવંતા ટ્રસ્ટીશ્રીઓ

શ્રી ભાવેશભાઈ આર. પટેલ
વડોદરા

શ્રી રોહિતભાઈ બી. પટેલ
રમેશ પટેલ બિલ્ડિંગ પ્રા.લિ.
વડોદરા

શ્રી અમિતભાઈ એન. પટેલ
અમદાવાદ

શ્રી સંદિપભાઈ બી. પડસાળા
બી.નાનજી એન્ટરપ્રાઈઝ લી.
અમદાવાદ

શ્રી મથુરભાઈ બી. સોજિત્રા
મણિ એક્સપોર્ટ
સુરત

શ્રી છગનભાઈ એચ. આરદેશરા
જગતાત મીનેરલ પ્રા.લી.
વડોદરા

શ્રી અરવિંદભાઈ એસ. પટેલ
યુ.એસ.એ.

શ્રી હિંમતભાઈ કે. રૂડાણી
કિન્ના ગ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી દિનેશભાઈ ટી. પટેલ
રોયલ લેમિનેટ્સ
અમદાવાદ

શ્રી પારસભાઈ એમ. પટેલ
પ્રવેગ કોન્સ્ટ્રક્શન્સ લી.
અમદાવાદ

શ્રી શૈલેષભાઈ પી. ડાવરિયા
ડાવરિયા બ્રધર્સ પ્રા.લી.
સુરત

શ્રી ગુંદુભાઈ એમ. કોઠિયા
શ્રી ગણેશ રેમેડિયેશન પ્રા.લી.
અંકલેશ્વર

શ્રી ઘનશ્યામભાઈ જે. પટેલ
ચેરમેન-નર્મદા ખાંડ ઉદ્યોગ
સહકારી મંડળી, રાજપીપળા

શ્રી મહાસુખભાઈ એસ. પટેલ
અમરદીપ કેમીકલ્સ
અમદાવાદ

શ્રી અમિતભાઈ એલ. પટેલ
મારૂતિ બિલ્ડિંગ
અમદાવાદ

શ્રી અંકેશભાઈ એલ. પટેલ
મારૂતિ બિલ્ડિંગ
અમદાવાદ

શ્રી ટી. જી. જાલાવાડિયા
માનદમંત્રી - સરદારધામ
Ex.Dy.MC, AMC

શ્રી પ્રતાપભાઈ બી. પટેલ
હરસિધ્ધિ કન્સ્ટ્રક્શન કંપની
મુંબઈ

શ્રી શાંતિલાલ એસ. ધાનાણી
ડી. ડી. રિયાલીટી
વડોદરા

શ્રી બળદેવભાઈ એમ. પટેલ
અવિરત ગ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી બિપીનભાઈ બી. વેકરિયા
ઈન્ડિયન કન્સ્ટ્રક્શન કંપની
અમદાવાદ

શ્રી મનોજભાઈ ટી. ડોબરિયા
ગોપાલચરણ ગ્રુપ
અમદાવાદ

શ્રી મહેન્દ્રભાઈ એલ. પટેલ
ઓરબીસ એલીવેટર
અમદાવાદ

શ્રીમતી આશાબેન વી. પટેલ
વી. વી. પટેલ એન્ડ કં.
અમદાવાદ

શ્રી રાજકુમાર કાંતિલાલ પટેલ
અમરનાથ ગ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી હરીભાઈ બી. ઉડાણી
વાસુ હેલ્થકેર
વડોદરા

શ્રી સુરેશભાઈ એમ. ભીગરાડિયા
રામદેવ કેમીકલ્સ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ
અંકલેશ્વર

શ્રી મહેન્દ્રભાઈ જે. વડોદરિયા
મહાવીર ડેવલપર્સ
અમદાવાદ

શ્રી કરમશીભાઈ ટી. પીઠડિયા
સિદ્ધાર્થ ઈન્ટરકેમ પ્રા.લિ.
અંકલેશ્વર

શ્રીમતી હંસાબેન કે. પીઠડિયા
સિદ્ધાર્થ ઈન્ટરકેમ પ્રા.લિ.
અંકલેશ્વર

શ્રી અજીતભાઈ ટી. પટેલ
અપોલો ગ્રૂપ
મહેસાણા

શ્રી મહંતભાઈ પટેલ
રાજકમલ ગ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી જગદીશભાઈ બી. પટેલ
યુનિવર્સલ મેરીકેપ લી.
વડોદરા

શ્રી મનસુખભાઈ ટી. જાલાવાડિયા
યુનિટી કોર્પોરેશન
રાજકોટ

શ્રી પોપટભાઈ આર. ભાલાળા
જય શ્રી રામ એલ.એલ.પી.
યુ. એસ. એ.

શ્રીમતી ઉર્મિલાબેન પી. ભાલાળા
યુ.એસ.એ.

સરદારધામના ગૌરવવંતા ટ્રસ્ટીશ્રીઓ

શ્રી ભરતભાઈ બી. વઘાસિયા
નોવા ઈન્ટરકેમ પ્રા. લી.
અમદાવાદ

શ્રી દિનેશભાઈ બી. શ્યાણી
અવધેશ રિઅલ એસ્ટેટ ડેવલપર્સ
અમદાવાદ

શ્રી અરવિંદભાઈ કે. પટેલ
અનમોલ ઈન્ફ્રાબિલ્ડ એલએલપી
(અમરનાથ ગ્રૂપ) અમદાવાદ

શ્રી ભીખુભાઈ જે. ગધેધરિયા
માર્ટિન સ્ટોન કશર કંપની
અંકલેશ્વર

શ્રી પ્રણયભાઈ અમીન
યુ. એસ. એ.

શ્રી ભરતભાઈ વી. ડોબરિયા
યુ. એસ. એ.

શ્રી કમલેશભાઈ પી. સાવલિયા
શાલિગ્રામ ગ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી જયેશભાઈ પી. પટેલ
અગ્રણી બિલ્ડર
અંકલેશ્વર

શ્રી કાંતિભાઈ વી. ભુવા
ડિમ્પલ પોલીમર્સ
વલ્લભવિદ્યાનગર

ડૉ. આર. જી. પટેલ
સન ઈલાવર હોસ્પિટલ
અમદાવાદ

શ્રી જયેશભાઈ સી. પટેલ
વિમલ ગ્રૂપ
મહેસાણા

CA શ્રી બી. કે. પટેલ
બી. કે. પટેલ એન્ડ કં.
અમદાવાદ

શ્રી માવજીભાઈ પી. લુણાગરિયા
શારદા ઈન્ફ્રા
અમદાવાદ

શ્રી પંકજભાઈ એમ. ઉકાણી
એમટેક્ષ ડાય-કેમ
અમદાવાદ

શ્રી નાગજીભાઈ એન. શિંગાણા
શિવાલય કોર્પોરેશન
અમદાવાદ

શ્રી ભરતભાઈ ટી. પટેલ
રચના ડાયકેમ
અંકલેશ્વર

શ્રી રાજેશભાઈ બી. પાદરિયા
સુર્યમ ગ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી મહતભાઈ એમ. પટેલ
વિહિતા કેમ પ્રા. લી.
અંકલેશ્વર

શ્રી દિનેશભાઈ એ. પટેલ
ઊંઝા-એ.પી.એમ.સી.
મહેસાણા

શ્રી ઘનશ્યામભાઈ પી. માંગુકિયા
દિન્સ ડાય-કેમ
સુરત

શ્રી વિષ્ણુભાઈ પી. પટેલ
માર્ટિ ઈન્સ્ટ્રીઝ
અમદાવાદ

શ્રી પરસોત્તમભાઈ વી. કમાણી
ડોક્ટર પંપ
રાજકોટ

શ્રી કિરીટભાઈ જે. ભુવા
ક્રિષ્ણા એન્જનીયરીંગ એન્ડ
કન્સ્ટ્રક્શન કંપની, અંકલેશ્વર

શ્રી રમણભાઈ એમ. નાકરાણી
એ. કિરણ કેમિકલ્સ
અંકલેશ્વર

શ્રી કેતનભાઈ એન. પટેલ
ગણેશ ઈલેક્ટ્રિકલ્સ
અમદાવાદ

શ્રી સુરેશભાઈ એ. પટેલ
પ્રમુખશ્રી કેડાઈ (શુભ ઈન્ફ્રા)
સુરત

શ્રી જે. એમ. પટેલ
Dy.Sp.(Retd.)
સુરત

શ્રી ડી. એમ. પટેલ
પરફેક્ટ ઈન્ફ્રાકોપ પ્રા. લિ.
મહેસાણા

શ્રી ઘનશ્યામભાઈ કે. ટેસાઈ
અમદાવાદ

શ્રી ઘનશ્યામભાઈ એ. પટેલ
વડોદરા

શ્રી હનુભાઈ આર. સાંગાણી
સત્યમ ગ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી કિરીટભાઈ ડી. પટેલ
મણિધર ડેવલોપર્સ
અમદાવાદ

શ્રી કાંતિલાલ બી. પટેલ
એનર્જી પ્રોસેસ ઈકવીપમેન્ટ્સ
વડોદરા

શ્રી રમેશભાઈ એમ. માંગુકિયા
લક્ષ્ય ડાયમંડ
સુરત

શ્રી હિતેષભાઈ પી. પટેલ
મુખી કોર્પોરેશન
અમદાવાદ

શ્રી હરેશભાઈ ડી. નવાપરા
યશ રસાયણ એન્ડ કેમિકલ્સ
પાનોલી, અંકલેશ્વર

સરદારધામના ગૌરવંતા ટ્રસ્ટીશ્રીઓ

શ્રી એક. સી. પટેલ
હેલ્થ સ્યુટ, એલ. એલ. સી.
અમદાવાદ

શ્રી ગીરીશભાઈ ડી. વાછાણી
સ્વંમભે કેમિકલ્સ
વડોદરા

શ્રી મંગળદાસ જે. પટેલ
સોમેશ્વર ગ્રૂપ
મહેસાણા

શ્રી પ્રસન્નભાઈ એન. પોલરા
અમદાવાદ

શ્રી મહેશભાઈ જે. પટેલ
પ્રજ્ઞા ગ્રૂપ
અંકલેશ્વર

શ્રી ભીખાભાઈ એચ. પટેલ
શપ્થ ઈન્ફા. પ્રા. લિ.
અમદાવાદ

શ્રી ગિરીશભાઈ ડી. પટેલ
શિવશંકર તખ્તાકુ પ્રા. લી.
અમદાવાદ

શ્રી નાથાભાઈ એમ. કાલશિયા
સન ફીજિંગ પ્રા. લી.
રાજકોટ

શ્રી ધવલભાઈ એન. પટેલ
એરોલેમ
અમદાવાદ

શ્રી અશોકભાઈ બી. લખાણી
શ્રીનાથજી રસાયણ પ્રા. લી.
અમદાવાદ

શ્રી રાજેશભાઈ આર. પીઠડિયા
પોલ ક્રોન્ટ
વડોદરા

શ્રી જયંતિભાઈ પી. પટેલ
ગણેશ ગ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી ચતુરભાઈ જી. દુધાત
વડોદરા

શ્રી રમેશભાઈ ડી. ગાભાણી
ચેરમેન એપેલ હેલ્થકેર લી.
અંકલેશ્વર

શ્રી અનિલભાઈ એ. પટેલ
ઈન્ડીપેન્ડન્ટ કન્સલ્ટન્ટ
અમદાવાદ

શ્રી પુરુષોત્તમભાઈ બી. પટેલ
ફેમોસ એન્જનીયરીંગ પ્રા. લી.
અમદાવાદ

શ્રી જગજીવનભાઈ આર. સખિયા
ડેકોરા ગ્રૂપ
રાજકોટ

શ્રી બાલુભાઈ જે. અસલાલિયા
રાજકોટ

શ્રી વલ્લભભાઈ એમ. સતાણી
શ્રી રામ એરોસ્પેસ એન્ડ ડિફેન્સ
એલ.એલ.પી., રાજકોટ

શ્રી ભીખુભાઈ એમ. પટેલ
સનસાઈન ગ્લોબલ હોસ્પિટલ
વડોદરા

શ્રી ભાનુભાઈ આર. પટેલ
શ્રી નવદુર્ગા એન્ટરપ્રાઈઝ
વડોદરા

સ્વ. શ્રી મહેન્દ્રભાઈ પટેલ (રાજા)
મહેન્દ્ર પટેલ બિલ્ડર પ્રા. લિ.
વડોદરા

શ્રી નટુભાઈ એસ. પટેલ
જાલા ઈન્ફા સ્પેસ
વડોદરા

શ્રી હિંમતભાઈ બી. શેલડિયા
જીવન ફેબ્રિકેસ પ્રા. લી.
અંકલેશ્વર

શ્રી બાલુભાઈ વી. ગાજપરા
બાલાજી ગ્રૂપ
મુંબઈ

શ્રી ભાવેશભાઈ સી. વઘાસિયા
ગિરીરાજ એન્ટરપ્રાઈઝ
અમદાવાદ

શ્રી ભીખાભાઈ આર. મોણપરા
સિધ્ધિ વિનાયક ડેવલોપર્સ
અમદાવાદ

શ્રી વિનુભાઈ બી. ગેવરિયા
અમદાવાદ

શ્રી જીનુભાઈ એન. ડોંગા
ડોંગા એક્સપોર્ટ
સુરત

ડૉ. વિનોદભાઈ યુ. પટેલ
પાલનપુર

શ્રી એમ. એમ. પટેલ
એમ. એમ. પી. આર્કિટેક્ટ્સ
અમદાવાદ

શ્રી ભુપેન્દ્રભાઈ આર. પટેલ
ક્રિષ્ના એન્ટરપ્રાઈઝ
અમદાવાદ

શ્રી કમલેશભાઈ વી. પટેલ
મુંબઈ

શ્રી ગિરીશભાઈ એલ. ચોવટિયા
અમી લાઈફ સાયન્સ
વડોદરા

શ્રી મોતીલાલ એચ. પટેલ
જે. ધરા ડેવલોપર્સ
વાપી (ભુણાવડા)

શ્રી હર્ષદભાઈ એમ. બલર
ગોપી પેપર પ્રા. લિ.
અમદાવાદ

સરદારધામના ગૌરવવંતા ટ્રસ્ટીશ્રીઓ

શ્રી ડી. જે. પટેલ IPS (Retd.)
એડવાર્ટીઝર-સમાજ સુરક્ષા
સરદારધામ-અમદાવાદ

શ્રી જશભાઈ પી. પટેલ (રાજા)
વડોદરા

શ્રી રવજીભાઈ પી. મોદાપરા
સંગીની ચૂપ
સુરત

શ્રી વેલજીભાઈ એમ. શેટા
સંગીની ચૂપ
સુરત

શ્રી વિઠ્ઠલભાઈ એલ. ધડુક
કડવાણી કોર્જ વિમીટેડ
રાજકોટ

શ્રી જયંતિભાઈ જે. કોરાટ
રાધે બિલકાન
અમદાવાદ

શ્રી છગનભાઈ વિ. સાંખલા
ડીરેક્ટર પટેલ કેનવુડ પ્રા. લિ.
અંકલેશ્વર

શ્રી લક્ષ્મણભાઈ જે. સોનાણી
કે. એલ. ડાયમંડ
સુરત

શ્રી ઘનશ્યામભાઈ એસ. ભાલાળા
શ્રી હરિકુખ્યા ડાયમંડ
અમદાવાદ

શ્રી ભરતભાઈ કે. ગઢિયા
ટાઈમ્સ સ્કવેર
અમદાવાદ

શ્રી હસમુખભાઈ એમ. ઉભડિયા
મોરબી

શ્રી દિલીપકુમાર એમ. માઠડિયા
કોનીક્સ શોઝન કુડુસ
(આઈ) પ્રા. લી., આણંદ

શ્રી હિંમતભાઈ એમ. ડોબરિયા
અમદાવાદ

શ્રી મહેન્દ્રભાઈ વી. ગજેરા
ક્રિખા ચૂપ સર્કલ
રાજકોટ

શ્રી ભાવિન આર. પટેલ
ફલાઈંગ રુટ્સ
અમદાવાદ

શ્રી જીણાભાઈ આર. દુધાત
રોયલ ઈન્સ્ટ્રુક્ટર
વડોદરા

શ્રી દીલીપભાઈ એમ. પટેલ
નેતાજી-માનદમંત્રીશ્રી
ઉમિયા માતાજી સંસ્થાન-ઊંઝા

પ્રો. ડૉ. જાગૃતિબેન જે. પટેલ
કન્વીનર-ટીકરી સ્વાલબંધન
યોજના, સરદારધામ અમદાવાદ

શ્રી સંજયભાઈ સી. પટેલ
પંચમ ચૂપ
વડોદરા

શ્રી લક્ષ્મણભાઈ આઈ. પટેલ
આલ્ફા કોલેજ ઓફ એન્જિ.
અમદાવાદ

શ્રી જીગ્નેશભાઈ એમ. પટેલ
ક્રીએટીવ સ્ટુડિયો
અમદાવાદ

શ્રી દિલીપભાઈ જી. પટેલ
આયંવત ડેવલોપર્સ
અમદાવાદ

શ્રી હર્ષદભાઈ જે. પટેલ
ઈન્ડો એલ્યુમિનિયમ પ્રા. લિ.
અમદાવાદ

શ્રી ભાઈલાલભાઈ જી. જાગાણી
ટીપ કલર્સ પ્રા. લી.
વડોદરા

શ્રી અરવિંદભાઈ પી. પટેલ
કેકોરા ચૂપ
રાજકોટ

શ્રી અરવિંદભાઈ કે. પટેલ
મેપ રીફાઈલ્સ ઈન્ડિયા લી.
કડી

શ્રી અરવિંદભાઈ ડી. અકબરી
હર્ષ કન્સ્ટ્રક્શન
અમદાવાદ

શ્રી અરવિંદભાઈ એમ. પટેલ
ભાયલી

શ્રી કમલેશભાઈ બી. પટેલ
એશિયન ગ્રેનાઈટો ઈન્ડિયા લી.
અમદાવાદ

શ્રી કલ્પેશભાઈ એમ. પટેલ
(જય રણધોળ)
મુનિશિવ કોર્પોરેટ વડોદરા - આશ્રય ચૂપ
વડોદરા

શ્રી કુમરભાઈ બી. વરસાણી
શ્રીજી કૃપા પ્રોજેક્ટ્સ
રાજકોટ

શ્રી ગોપાલભાઈ કે. પટેલ
શ્યામલ ડેવલોપર્સ
અમદાવાદ

શ્રી યતુરભાઈ એસ. સતાસિયા
સ્વસ્તિક ઈન્સ્ટ્રીયલ પાર્ક
વડોદરા

શ્રી જગદીશભાઈ આર. કોટડિયા
ફાલ્કન ચૂપ
રાજકોટ

શ્રી જયંતિભાઈ એમ. ઝાકાસણિયા
બેકબોન ચૂપ
અમદાવાદ

શ્રી જયેશભાઈ પટેલ
ક્રિખા ડેવલોપર્સ
સુરત

સરદારધામના ગૌરવવંતા ટ્રસ્ટીશ્રીઓ

શ્રી જ્યંતિભાઈ એમ. પોકર
જે. પોકર ગ્રૂપ
મુંબઈ

ડૉ. અંકુર બી. પાંચાણી
રાજકોટ

ડૉ. ડી. જી. પટેલ
સન ફલાવર લેબોરેટરી
અમદાવાદ

શ્રી દિવ્યેશભાઈ સાવલિયા
જીઈબી એન્જિનિયર્સ એસો.
જેતપુર

શ્રી નરેન્દ્રભાઈ જે. પટેલ
સોહમ ગ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી નવનીતભાઈ એલ. પટેલ
પ્રસંગ તથા પ્રીત પાર્ટી પ્લોટ
વડોદરા

શ્રી નારણભાઈ એન. પટેલ
ગુડ લક (અર્બન બેંક)
મહેસાણા

શ્રી પ્રબોધભાઈ બી. પટેલ
કાંગારૂ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ
અંકલેશ્વર

શ્રી પ્રવિણભાઈ એન. ભવાડિયા
સિટી એસ્ટેટ મેનેજમેન્ટ
અમદાવાદ

શ્રી પ્રવિણભાઈ એન. શેરસિયા
યુનનિક કોર્પોરેશન (ઈ) પ્રા.લિ.
આણંદ

શ્રી કુલાભાઈ બી. કોટડિયા
શ્રીનંદ સીટી
અમદાવાદ

શ્રી ભિરેનભાઈ વી. ભવાડિયા
સુપિરીયર ફેરોકાસ્ટ
સુરત

શ્રી ભરતકુમાર આર. પટેલ
કેમીલી વેલફેર કન્સલ્ટન્ટ
વડોદરા

શ્રી ભરતભાઈ એ. નારોલા
દુબઈ

શ્રી ભરતભાઈ એમ. દુમર
કાસટેક ફાઉન્ડેશન પ્રા.લિ.
જૂનાગઢ

શ્રી રાજેશભાઈ એમ. દુમર
કાસટેક ફાઉન્ડેશન પ્રા.લિ.
જૂનાગઢ

શ્રી ભવાનભાઈ પી. રંગાણી
આયર્ન ટ્રાયંગલ
રાજકોટ

શ્રી મનોજભાઈ પટેલ
યોગી રિયાલિટી
વડોદરા

શ્રી મુકુંદકુમાર એમ. પટેલ
કેનેડા

શ્રી યોગીનભાઈ ડી. પટેલ
સ્પેક્ટ્રમ કેમિકલ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ
વિસનગર

શ્રી મતી રસિલાબેન એસ. ધાનાણી
વડોદરા

શ્રી રામભાઈ એમ. શેલડિયા
પેજ-વન રેસ્ટોરન્ટ
અમદાવાદ

શ્રી વિજયભાઈ પી. દેસાઈ
રાજકોટ

શ્રી વિનોદભાઈ એ. ધોળિયા
જય અંબે ટ્રેડિંગ કું.
વડોદરા

શ્રી વિપુલભાઈ કે. ગજેરા
ગજેરા ગ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી વિરલભાઈ એચ. પટેલ
પાદરા

શ્રી વીર રાજુભાઈ પટેલ
લીલેરીયા ગ્રૂપ
વડોદરા

શ્રી શિવલાલભાઈ એ. આદ્રોજા
ચેરમેન-એન્જલ પંપ પ્રા.લિ.
રાજકોટ

શ્રી શૈલપભાઈ એચ. પરસાણા
શીવ કન્સ્ટ્રક્શન કંપની
રાજકોટ

શ્રી સંજયભાઈ પટેલ
ઓરેના સ્ટોન & સિરામિક
સાબરકાંઠા

શ્રી સુરેશભાઈ એમ. પટેલ
આલ્ફા એન્જનીયરીંગ &
ટેકનોલોજી કોલેજ
અમદાવાદ

શ્રી સચિનભાઈ કે. પટેલ
સચિન ઈન્ડસ્ટ્રીઝ લિ.
અમદાવાદ

શ્રી કૌમિલભાઈ કે. પટેલ
સચિન ઈન્ડસ્ટ્રીઝ લિ.
અમદાવાદ

સ્વ. શ્રી આર. કે. પટેલ (એડવોકેટ)
આર. કે. પટેલ એસોસિએટ્સ
અમદાવાદ

શ્રી શૈખનભાઈ એન. ગેવરિયા
સુદરમ ડેવલપર્સ
અમદાવાદ

શ્રી રમેશભાઈ ટી. ઠટાળિયા
અમદાવાદ

સરદારધામના ગૌરવવંતા ટ્રસ્ટીશ્રીઓ

શ્રી નરેશભાઈ એમ. પટેલ
બંસીધર મેટલ
વડોદરા

શ્રી મનસુખભાઈ એમ. ગાંધી
(ઝાલાવાડિયા), વજ શ્રૂપ,
સુરત

શ્રી કિશોરભાઈ જી. કાછડિયા
એલેક્ષ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ
અંકલેશ્વર

શ્રી નરસીભાઈ મેરુલિયા
શ્રી બાલકૃષ્ણ એક્સપોર્ટ
સુરત

શ્રી કૌશિકભાઈ એન. પટેલ
કિંગ એસિડ કેમિકલ
અંકલેશ્વર

શ્રી કલ્પેશભાઈ કોકિયા
REINE LIFESCENCE
અંકલેશ્વર

શ્રી સુરેશભાઈ એમ. પટેલ
સુકુર્મા કેમ
અંકલેશ્વર

શ્રી રામજીભાઈ એમ. માંગુકિયા
એશીલેન્ડ બાયોટેક લિ.
વડોદરા

શ્રી રવિન્દ્રભાઈ એસ. પટેલ
શ્રી ગાયત્રી એન્ટરપ્રાઇઝ
વડોદરા

શ્રી વિનુભાઈ પી. પડશાળા
હિરામણી બિલ્ડકોન
અમદાવાદ

શ્રી ગોપાલભાઈ એમ. પટેલ
શાલીગ્રામ ગ્રુપ
અમદાવાદ

શ્રી કરસનભાઈ ડી. પટેલ
ડીરેક્ટર-વિનાયક TMT ભાસ્ક પ્રા. લિ.
દુર્ગામ

શ્રી જશવંતભાઈ એસ. પટેલ
ડીરેક્ટર-બાયવેલ ઈમ્પેક્ષ પ્રા. લિ.
અમદાવાદ

શ્રી ભૂપતરાય એમ. ભુત
M/S Dagon Pharmaceuticals Pvt. Ltd.
વડોદરા

શ્રી જશવંતભાઈ પી. પટેલ
શ્રીજી ડીસ્ટ્રીબ્યુટર
અમદાવાદ

શ્રી રાકેશભાઈ કાંતિભાઈ પટેલ
યુનિયન એસીડ & કેમિકલ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ
અમદાવાદ

શ્રી જયંતિભાઈ પટેલ,
Power High એન્જિનીયરિંગ પ્રા. લિ.,
અમદાવાદ

શ્રી નૈમિશભાઈ પટેલ,
અમદાવાદ

શ્રી અશોકભાઈ જી. પટેલ
દેવશ્રી કેમિકલ્સ
સુરત

શ્રી ગણેશભાઈ એલ. માંગુકિયા,
પાર્ટી ઈમ્પેક્ષ
સુરત

શ્રી હર્ષદભાઈ ડી. પટેલ
બ્યુરો ચીફ ગુજરાત સમાચાર
ન્યુ જર્સી, USA

શ્રી મિખાભાઈ માવજીભાઈ લાણીયા
સુરત

શ્રી ઘનશ્યામભાઈ વી. રજોડિયા
સિનિયર મેનેજર-GSFC
વડોદરા

શ્રી વસંતભાઈ એ. પટેલ
જય માતાજી બેટરી પ્રા. લિ.
અમદાવાદ

શ્રી કે. જી. કુંડરિયા
Win Tel Surfaces LLP
મોરબી

શ્રી રજનીભાઈ એસ. પટેલ
ગુજરાત પ્રેક્ષ મહામંડળીશ્રી - ભાજપા
પૂર્વ ગૃહમંત્રીશ્રી ગુજરાત, મહેસાણા

શ્રી ધીરુભાઈ વી. માલવિયા
સુરત

શ્રી જયંતિભાઈ એમ. વઘાસીયા
મધુરમ કન્સ્ટ્રક્શન ઈ.
જુનાગઢ

શ્રી ભુદરભાઈ જી. વરમોરા
સનહાર્ટ શ્રુપ
અમદાવાદ

શ્રી શૈલેશભાઈ કે. પટેલ
Bhagavati Enviro Care Pvt. Ltd.
અમદાવાદ

શ્રી જોઈતારામ જી. પટેલ
ડાયરેક્ટર - R.K.Synthesis Ltd.
અમદાવાદ

શ્રી પરસોત્તમભાઈ એચ. હુમ્મર
Kadamb Infra
અમદાવાદ

શ્રી ભરતભાઈ ડી. સુખડિયા
આમને-સૌને કોઈવા પટેલ ગ્રુપ - ધનુષ્યકેરોલ્ડ-
નવસારી

શ્રી હિતેષભાઈ એન. પોલરા
પરિમલ શ્રુપ
અમદાવાદ

શ્રી કિરણભાઈ પટેલ
સર્જન બિલ્ડકોન
અમદાવાદ

શ્રી લાલજીભાઈ પોકર
જે. પોકર શ્રુપ
મુંબઈ

સરદારધામના ગૌરવવંતા ટ્રસ્ટીશ્રીઓ

શ્રી બાબુભાઈ કે. પટેલ
JSIW ઈ-સરકુલર પ્રા. લી. & જય સોમનાથ પરિવાર
ખોરજ-ગાંધીનગર

શ્રી કૃણાલભાઈ આર. પટેલ
જેનીશા ડેવલોપર્સ - કુહા - દશકોઈ
અમદાવાદ

શ્રી વલ્લભભાઈ એ. વડાલિયા
વડાલિયા ગ્રૂપ
રાજકોટ

શ્રી મનસુખભાઈ પી. પટેલ
હાઈબ્રેન્ડ સિમેન્ટ પ્રા. લી.
રાજકોટ

શ્રી રમેશભાઈ માયાણી
ડાયરેક્ટર - કોર્પોરેટ જિન્ટિલ પ્રા. લી.
અમદાવાદ

શ્રી જગદીશભાઈ જી. વરમોરા
સનહાર્ટ સિરામિક
અમદાવાદ

શ્રી રમેશભાઈ એ.વી.માણી
પેટ્રોસન પાર્ટ્સ & ટ્યુબસ
વડોદરા

શ્રી અશ્વીનભાઈ પટેલ
ભાજપ જિલ્લા પ્રમુખ
વડોદરા

શ્રી અનિલભાઈ ડી. પટેલ
જગાજી કન્સ્ટ્રક્શન કંપની
વડોદરા

ડૉ. ડૃવીકલબેન પટેલ
MD - મધ્યકુલુ તુમ્સ & ચાઈલ્ડ કેર
હોસ્પિટલ પ્રા. લી. - અમદાવાદ

શ્રી શેલેશભાઈ જી. પટેલ
માતાજી એ.પ્રો. પોર્ટ. ચેરમેનશ્રી APMC
વડોદરા

શ્રી ધનજીભાઈ પટેલ
સૂર્યા વરસાણી ભુજ-કોર ટીમ
દિલ્હી

સરદાર ભરોસે

સરદાર ભરોસે

સરદાર ભરોસે

શ્રી સિધ્ધાર્થભાઈ પી. પટેલ
સાબર કન્સ્ટ્રક્શન
હિંમતનગર

શ્રી મહેન્દ્રભાઈ કે. ફળદુ
કલ્પતરૂ પ્રોપર્ટી
રાજકોટ

શ્રી સંજયભાઈ ટીલાળા
જય ખોડીયાર મશીન ટુલ્સ
રાજકોટ

શ્રી શશીકાંતભાઈ એચ. પટેલ
પ્રમુખ- વડોદરા જીલ્લા કે. મંડલ
વડોદરા

શ્રી અશોકભાઈ પટેલ
Chicago- USA

શ્રી હિરાભાઈ કે. સુતરિયા
યુ. એસ. એ.

શ્રી દીયાળભાઈ કે. સુતરિયા
(SMG Global Circuits)
યુ. એસ. એ.

શ્રી રાજુભાઈ સુતરિયા
યુ. એસ. એ.

શ્રી તુલસીભાઈ કે. સુતરિયા
યુ. એસ. એ.

શ્રી પોપટભાઈ ડી. સુતરિયા
બાલકિષ્ના બોઈલર પ્રા. લિ.
અમદાવાદ

શ્રી ભાવેશભાઈ ટી. સુતરિયા
આત્મીય બિલ્ડર્સ
આણંદ

શ્રી જિજેશભાઈ પી. સુતરિયા
પી. શૈલેષ આંગણિયા
અમદાવાદ

શ્રીમતી દેવકુંવરબેન વી. સુતરિયા
સુરત

સરદારધામ અમદાવાદ ફેઝ-૨

સરદારધામ અમદાવાદ

આપણાં સૌનું સહિયાઈ લક્ષ્ય સરદારધામ મધ્ય ગુજરાત (વડોદરા) - ૨૦૨૨

JOIN US ON SOCIAL MEDIA PLATFORM

[f SardardhamOfficial](#)
[SardardhamOfficial](#)
[sardardham_official](#)
[+91 7575001428](#)
[sardardham_](#)
[SardardhamOfficialGroup](#)

સરદારધામ મધ્યસ્થ કાર્યાલય	સરદારધામ મધ્ય ગુજરાત કાર્યાલય	સરદારધામ ઉત્તર ગુજરાત કાર્યાલય
સરદારધામ, ચૈષોદેવી સર્કલ, એસ.પી.ડીંગ રોડ, અમદાવાદ-૩૮૨૪૨૧ Mo - 7575001548 / 1596 / 1438 Email - info.sardardham@gmail.com ટ્રસ્ટ રજી. નં. : ઈ/૨૦૯૨૪/અમદાવાદ	સરદારધામ મધ્ય ગુજરાત, એલ એન્ડ ટી નોલેજ સિટીની બાજુમાં, વાલોડિયા કોલિંગ પાર્ક, નેશનલ હાઈવે-8A, વડોદરા - ૩૯૦૦૨૦, Mo - 7575033001 Email - sardardham.baroda@gmail.com	સરદારધામ GPBO હોલ, એપોલો આર્કેડ, વિશ્વકર્મા વાડી સામે, મોદેરા રોડ, મહેસાણા Mo - 7575001774 Email - gpbohomehsana@gmail.com
સરદારધામ દક્ષિણ ગુજરાત કાર્યાલય	સરદારધામ સૌરાષ્ટ્ર કાર્યાલય	સરદારધામ ભુજ કાર્યાલય
સરદારધામ દક્ષિણ ગુજરાત, જથો માળ, પ્રભુ પ્રસાદ, ન્યૂ SAK હાઉસની નજીક, હિન્દુ મિલન મંદિરની સામે, કાસાનગર ગ્રાહ સ્ટા, કાસા નગર, કતારગામ-૩૯૫૦૦૪ Mo- 7575007186 • Email - sardardhamsurat@gmail.com	સરદારધામ સૌરાષ્ટ્ર, મારવાડી સ્ટોક એક્ચેન્જ સામે, ટ્રીનીટી હોસ્પિટલની બાજુમાં, નાના મવા મેઈન રોડ, રાજકોટ -૩૬૦૦૦૪ Mo - 7575009796 Email - sardardham.rajkot2019@gmail.com	સરદારધામ સુર્યા વરસાણી એકેડમી, સેનેટોરિયમ પાસે, ભુજ મુન્દ્રા હાઈવે, ભુજ - ૩૭૦૪૨૭ Mo - 7575001438 Email - bhuj@sardardham.org
GPBO અંગે માહિતી માટે - 7575007183	યુવા તેજ તેજસ્વીની અંગે માહિતી માટે - 7575001596	વિદ્યાર્થી દત્તક યોજના અંગે માહિતી માટે - 7575001428

સિવિલ સર્વિસ કેન્દ્ર - 7575008386 / 7184
Email - csc@sardardham.org

Website - www.sardardham.org

FCRA Regd. No. : 041910486/Dated 11-03-2019

CSR Regd. No. : CSR00003148/Dated 22-04-2021
80(G) Regd. No. : AAPTS3354N/129/15-16/T-0398/80G(5)/Dated 09-09-2018

PAN - AAPTS3354N

GSTIN : 24AAPTS3354N1ZU